

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Zahraniční obchod ČR v rámci EU

Foreign Trade of the Czech Republic within the EU

Student: Helena Krejčířová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Radomír Kaňa, Phd.

Ostrava 2008

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

ve smyslu § 17, odst. f, zákona č. 111/98 Sb. a Studijního a zkušebního řádu pro studium v
magisterských studijních programech Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava,
čl. 23 až 26

Jméno diplomanta: **Helena Krejčířová**

Studijní obor: **Eurospráva**

Název tématu:

Zahraniční obchod ČR v rámci EU

Anglický název tématu:

The Foreign Trade of the Czech Republic within the EU

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í (o s n o v a):

Úvod

1. Vývoj ekonomiky České republiky od 90. let do současnosti
2. Ekonomické aspekty přistoupení ČR k EU
3. Dopady vstupu ČR do EU na zahraniční obchod

Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Přílohy

Rozsah průvodní zprávy: 50 – 60 stran

Rozsah příloh: podle potřeby

Seznam odborné literatury:

ARTIS, M., NIXON, F. *The Economics of the European Union: policy and analysis*. 3. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2001. ISBN 0-19-877640-3.

ČERNOCH, P. *Cesta do EU východní rozšíření Evropské unie a Česká republika v období 1990 – 2004*. 1. vyd. Praha: LINDE nakladatelství, 2003. ISBN 80-86131-40-8.

HENDERSON, K. *Back to Europe – Central and Eastern Europe and the European Union*. 1. vyd. London: UCL Press, 1999. ISBN 1-85728-886-6HB.

PRŮCHA, V., et al. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1974. ISBN 73/104-21-8.5.

SIRŮČEK, P., et al. *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie (vývoj – současnost – výhledy)*. 1. vyd. Slaný: MELANDRIUM, 2007. ISBN 978-80-86175-03-4.

WITZOVÁ, I. *Důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů pro Institut pro evropskou politiku a ekonomiku, 2000. ISBN 80-85864-89-4.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.

Datum zadání diplomové práce: 20. listopadu 2007

Datum odevzdání diplomové práce: 25. dubna 2008

.....
diplomant

.....
vedoucí DP

L. S.

.....
vedoucí katedry

.....
děkan

V Ostravě dne 20. 11. 2007

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci včetně příloh zpracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala.

V Ostravě 25. dubna 2008

vlastnoruční podpis

Obsah

Úvod.....	6
1. Vývoj ekonomiky České republiky od počátku 90. let do současnosti	8
1.1 Proces transformace	8
1.2 Ekonomika ČR v novém tisíciletí	15
1.3 Vývoj politické situace.....	20
1.3.1 Vládní krize v roce 1997	23
1.3.2 Situace od roku 1998.....	25
2. Ekonomické aspekty přistoupení České republiky k Evropské Unii	28
2. 1 Specifika rozšíření o státy SVE.....	29
2.2 ČR a EU.....	31
2.2.2 Tendence vývoje ekonomiky ČR v 2000-2004.....	36
2. 3 Ekonomické aspekty přistoupení	42
3. Dopady vstupu do EU na zahraniční obchod ČR.....	46
3.1 Vývoj zahraničního obchodu od vzniku ČSR	46
3.2 Změny po roce 1989.....	49
3.3 Dopady vstupu do EU na zahraniční obchod ČR.....	55
3.3.1 Zahraniční obchod České republiky první rok po vstupu do EU	56
3.3.2 Vývoj zahraničního obchodu v následujících letech.....	60
3.3.3 Změny v komoditní struktuře zahraničního obchodu ČR	64
3.3.4 Teritoriální struktura zahraničního obchodu po vstupu do EU	67
Závěr.....	70
Seznam použité literatury	73
Seznam použitých symbolů a zkratk	82
Seznam grafů	83
Seznam tabulek.....	84
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce.....	85
Seznam příloh	86

Úvod

Zahraniční obchod již v době Rakousko – Uherské monarchie tvořil důležitou součást národního hospodářství Českých zemí. Rozpad monarchie pak tuto pozici ještě posílil. O významu zahraničního obchodu ve 20. letech svědčí i to, že se podílel rozhodujícím způsobem na celkové hodnotě průmyslové a zemědělské výroby. V této době bylo Československo intenzivně zapojeno do světového obchodu, především se zeměmi v západní Evropě, kdy největším obchodním partnerem bylo Německo.

V průběhu následujících let byl zahraniční obchod ovlivněn řadou událostí, především druhou světovou válkou. V tomto období se celá ekonomika i zahraniční obchod orientovaly především na Německo. Průmyslová výroba byla zaměřena na výrobu zbraní, které pak byly určeny pro Německou armádu. Po válce byly vztahy v Evropě značně ochromeny. Omezením obchodu byly zasaženy především průmyslové země včetně Československa. Již v té době Československo řešilo problém, jakým směrem se bude orientovat svůj zahraniční obchod. Nakonec se rozhodlo pro spolupráci se SSSR, ale přitom měly být obnoveny také vztahy se zeměmi západní Evropy.

Režim nastolený po druhé světové válce a intenzivní spolupráce se SSSR a ostatními zeměmi RVHP, poznamenaly zahraniční obchod ČR na dlouhou dobu. Vztahy se západními zeměmi nebyly obnoveny a prakticky téměř neexistovaly, nebo existovaly jen v omezené míře. Změnu přinesla až druhá polovina 80. let a počátek 90. let, kdy došlo k reorientaci na západní země, které se v průběhu 20. století sdružily do integračního uskupení pod názvem Evropská společenství, později Evropská unie.

Cílem mé diplomové práce je právě zhodnotit a charakterizovat, jak se změnil zahraniční obchod České republiky po vstupu do Evropské unie. Popsat jaký dopad měl vstup do EU na zahraniční obchod z hlediska komoditního tak i z hlediska teritoriálního a jaké faktory na zahraniční obchod nejvíce působily.

V první části diplomové práce se budu zabývat vývojem ekonomiky České republiky, procesem transformace, a také budu charakterizovat politickou situaci od 90. let do současnosti.

Druhou část diplomové práce zaměřím na proces přistoupení ČR k EU. Budu charakterizovat legislativní proces přistoupení, hodnotit vývoj českého hospodářství těsně před vstupem do EU a změny, které se očekávaly po vstupu do EU.

Třetí část budu věnovat zahraničnímu obchodu ČR. Budu charakterizovat jeho od vzniku ČSR, zaměřím se na zahraniční obchod těsně před vstupem a po vstupu do EU. Budu hodnotit změny v komoditní a teritoriální struktuře .

1. Vývoj ekonomiky České republiky od počátku 90. let do současnosti

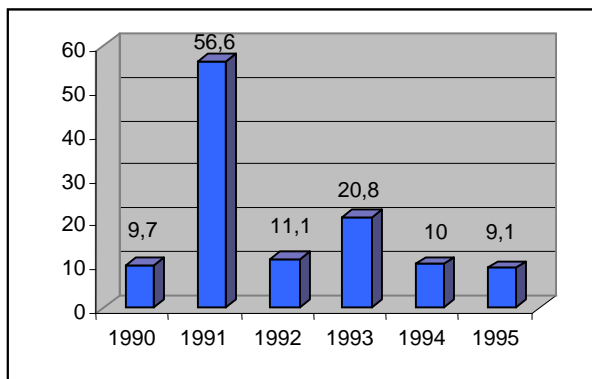
Na počátku 80. let se československá ekonomika vyznačovala nízkou efektivností. Důvody klesajícího výkonu byly spatřovány v přetrvávajícím centralizovaném řízení hospodářství, které neumělo nahradit fungování trhu, tedy pružně reagovat na poptávku a efektivně regulovat výrobu. Na konci 80. let byla vyhlášena strategie urychlení sociálně ekonomického rozvoje, která byla založena na projektu ekonomických reforem, jež měly zajistit přechod na nové podmínky od počátku 90. let. Po politickém zvratu v listopadu 1989 byla reforma odmítnuta a byla připravena nová koncepce ekonomické reformy – nazvaná transformace, která měla zajistit přechod od centrálně řízené k tržní ekonomice, znamenala přeměnu vlastnických poměrů a také změnu orientace zahraničního obchodu na státy západní Evropy. Transformace vlastně znamenala komplexní politickou, ekonomickou, sociální a kulturní přeměnu. Totalitní systém přešel k politickému pluralismu, změnit se musel jak právní řád, tak také instituce včetně vojenských složek, ministerstev a bezpečnostních sil a samozřejmě i orientace země, jak politická, tak i hospodářská. Novou podobu dostaly i různé politiky, jako třeba sociální. Vytvářelo se nové myšlení, jednání a životní styl občanů.

1.1 Proces transformace

Rok 1989 můžeme tedy chápat jako symbol nového začátku. Pád komunistických režimů na konci 80. a na začátku 90. let přinesl rozpad všech politických a ekonomických struktur v zemích střední a východní Evropy. V Československu se vláda vzdala moci v listopadu 1989. A tak se československé hospodářství ocitlo znovu „na startovní čáře“. Československá republika musela rychle reagovat na změny, které se v letech její nepřítomnosti udály na světových trzích. Proto musela změnit politická i ekonomická nálada v zemi, a to prostřednictvím již zmíněné transformace, jejímiž hlavními cíli byla liberalizace trhů, privatizace podniků a dokončení restrukturalizačních a dalších procesů.

Aby mohlo dojít k liberalizaci trhu, bylo nutné odstranit cenové regulace a subvence, které byly uplatňovány především na zemědělské produkty. Výsledkem tohoto nepopulárního kroku byl růstu cen., jak ukazuje graf 1.1

Graf 1.1 Meziroční změna inflace v letech 1990 – 1995 (v %)

Zdroj: [14], vlastní úpravy

Pozice Československa ve středu Evropy měla pozitivní vliv pro budoucí zahraniční obchod a ekonomické kontakty ze západními státy. Tyto kontakty pak uspořádaly ekonomickou reintegraci země do světového hospodářství v následujícím období. Československo tak mělo relativní výhodu oproti východním zemím. V české společnosti přetrvával názor, že česká ekonomika je silná a že náš národ se silnou kulturou je vyspělý. Důsledkem těchto optimistických názorů byly představy o schopnostech naší země dohnat západní ekonomiky během několika let. Podmínky byly poměrně vhodné. Československo bylo oproti jiným východním zemím stabilní v makroekonomické oblasti. V zemi nebyla vysoká inflace, veřejné finance i platební bilance byly vyrovnané. [19]

Česká ekonomika měla však i svá negativa. Mezi hlavní patřila celková uzavřenost a orientace na země RVHP, tato negativa vedla ve svém důsledku k poklesu tempa růstu ekonomiky a také k zaostávání za vyspělými státy. V centrálně řízené ekonomice neexistovala žádná konkurence, která by výrobce nutila zkvalitnit produkci. Žádné odvětví hospodářství nemělo ponecháno jakoukoli vlastní iniciativu. Velkým problémem bylo, že centrální ekonomika nebyla schopna rozpoznat poptávku po jednotlivých statcích a také to, že podniky měly malou možnost ovlivnit rozhodovací proces, a tak důsledkem byly jednak přebytky zboží, o které spotřebitelé nejevili zájem a nedostatek jiných druhů zboží, a jednak situace, kdy podniky neměly zájem uspokojovat zákazníky ani zkvalitňovat svou produkci a tím dosahovat lepších výsledků. Zájem podniků uspokojovat zákazníky a zkvalitňovat produkci chyběl jednak z důvodu neexistence konkurence a jednak z důvodů, že dosahování lepších výsledků vedlo k dalším náročnějším plánům. Tato situace vedla k průměrné kvalitě výrobků (protože jednak podniky co vyrobily to i prodaly a jednak jim chyběla snaha o zlepšení

technologií), k podpoře málo efektivních podniků, technickému zaostávání za vyspělými zeměmi a neexistenci motivace tržních subjektů, které by hledaly nové možnosti na trhu. [19]

1. 1. 1991 byla provedena liberalizace cen za současné liberalizace zahraničního obchodu a vnitřní směnitelnosti měny, což znamenalo otevření domácí ekonomiky světu. To bylo impulsem pro zkvalitňování produkce a pro změny v ekonomice a také restrukturalizaci podniků, v rámci které byly půda a podniky navráceny svým původním majitelům.

Dalším pilířem transformace byla privatizace, kdy se vláda rozhodla prodat státní majetek. Řízení tohoto procesu mělo na starosti Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci a jeho fond – Fond národního majetku ČR. Privatizace byla zahájena v roce 1991 „malou privatizací“ (byla ukončena v roce 1993), která se týkala dražby podnikových hmotných aktiv a drobných provozoven. Na malou privatizaci v roce 1992 navázala „velká privatizace“, jejímž základem byla kupónová privatizace¹, která probíhala ve dvou vlnách. První vlna, jež byla sestavena pro ČSFR, byla zahájena v roce 1992 vydáním seznamu podniků a ukončena 31. 1. 1993, tedy po rozpadu federativní republiky. Druhá vlna již byla provedena jen v rámci ČR. Byla zahájena 1. 10. 1993 prodejem kupónových knížek a ukončena v roce 1994.

V rámci privatizace byla velká část státních podniků převedena do soukromého vlastnictví, některé významné podniky byly prodány zahraničním investorům (Škoda Auto, Plzeňské pivovary), jiné koupili čeští zájemci (ČKD, Škoda Plzeň). Celý proces ovšem vyžadoval vytvořit institucionální, právní a jiné potřebné náležitosti. Hlavním faktorem, který měl zajistit úspěšné provedení privatizace byl čas. Navrácení majetku ovšem neprobíhalo stejně rychle jako transformace právního systému. Díky nepřehlednému právnímu prostředí byl vytvořen prostor pro různé neobvyklé operace. Docházelo k praní špinavých peněz z nelegálních obchodů, k manipulacím se státním majetkem a majetkem organizací, které ve svém výsledku představovaly velké ztráty, což ve svém důsledku poškozovalo ekonomiku a podryvalo důvěru zahraničních investorů. Restituce, které se týkaly jen malého a středního podnikání, probíhaly v prvních fázích v rámci národního hospodářství bez investování zahraničního kapitálu, který by přinesl potřebné prostředky do zaostávajících podniků. [14]

¹ Kupónová privatizace je metoda, kdy občané mají možnost levného nákupu nebo zdarma obdržet tzv. kupónové knížky s určitým počtem kuponů, za které mohou získat podíl v jakékoli společnosti vlastněné státem. Probíhala ve dvou vlnách. V první vlně byl zveřejněn seznam podniků, jak českých tak slovenských. Nutností pro registraci do privatizace bylo státní občanství, trvalý pobyt na území ČR, či SR, dosažení 18 let věku a zakoupení kupónové knížky opatřené kupónovou známkou. Druhá vlna se již týkala výhradně českých podniků. V této vlně byl také vytvořen Pozemkový fond, který měl podobnou roli jako FNM. [73]

Strukturální reformy uskutečněné v průběhu privatizace sice změnily vlastnické vztahy, avšak mnohdy narušily historicky vzniklé výrobní řetězce. V počátečním období transformace došlo k poklesu vnitřní poptávky a změnila se struktura výroby. Zahraniční obchod se postupně přeorientoval na země s vyspělou tržní ekonomikou. Vývoz v té době přispěl ke zmírnění poklesu průmyslové produkce. Jak uvádí následující tabulka 1.1, tento podíl průmyslu na tvorbě HDP poklesl ze 44,6 % v roce 1990 na 35,9 % v roce 1998.[19]

Tab. 1.1 Podíly sektorů na tvorbě HDP v letech 1990 a 1998 (v %)

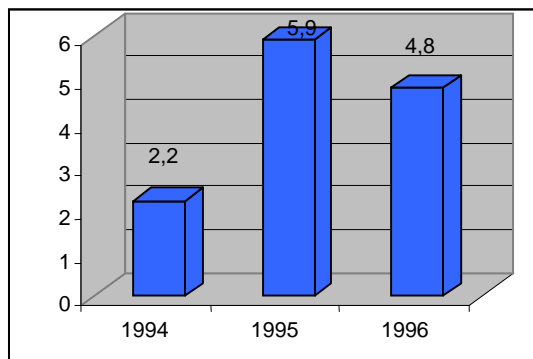
Země	Zemědělství a lesnictví		Průmysl		Služby	
Rok	1990	1998	1990	1998	1990	1998
ČR	8,3	4,7	44,6	35,9	37,9	51,6

Zdroj: [14]

K důležitým momentům, které se dotkly hospodářství ČSFR, patří rozdělení země na dva samostatné suverénní státy. Federativní republika jako samostatný stát přestala existovat 31. 12. 1992. Bylo třeba vyřešit řadu problémů. Především probíhající privatizaci, rozdělit vlastnictví obou států, hmotné rezervy doma i v zahraničí, pohledávky a závazky. Důležitou otázkou zůstala měna. V únoru roku 1993 proběhla na základě zákona měnová odluka.

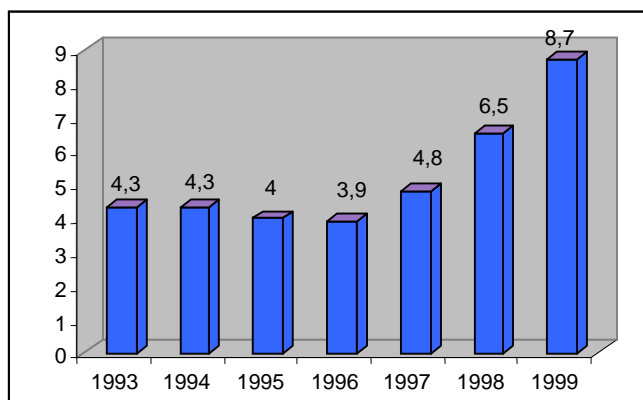
Po rozpadu ČSFR bylo hlavním úkolem udržovat stabilní makroekonomické prostředí, tzn. udržovat minimální míru inflace, vyrovnaný rozpočet, rovnovážné vnější vztahy a nízkou nezaměstnanost. V období 1994 - 1996 se ekonomice dařilo nejlépe za celé období transformace. Bylo charakteristické vysokým tempem růstu, nízkou mírou inflace a nízkou nezaměstnaností, která se pohybovala na úrovni 4 %, ale od následujících let začala růst (viz graf 1.2, 1.3). Ve srovnání se sousedním Slovenskem, kde se míra pohybovala vysoce nad 10 %, byla nezaměstnanost ČR srovnatelná s hodnotnou v zemích EU. [35]

Graf 1.2 Růst HDP v období 1994 – 1996 (v %)

Zdroj: [40]

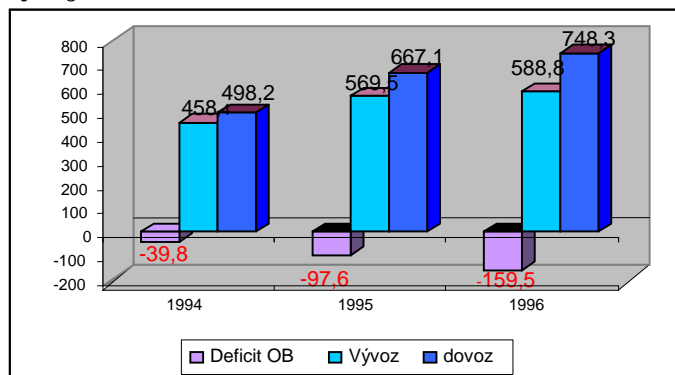
Graf 1. 3 Míra nezaměstnanosti v ČR (v %)

Zdroj: [41]

Ekonomice ČR se ve zmíněném období dařilo natolik, že se čeští ekonomové obávali přehřátí ekonomiky, které se začalo projevovat zvýšením nerovnováhy obchodní bilance (viz. graf 1.4).

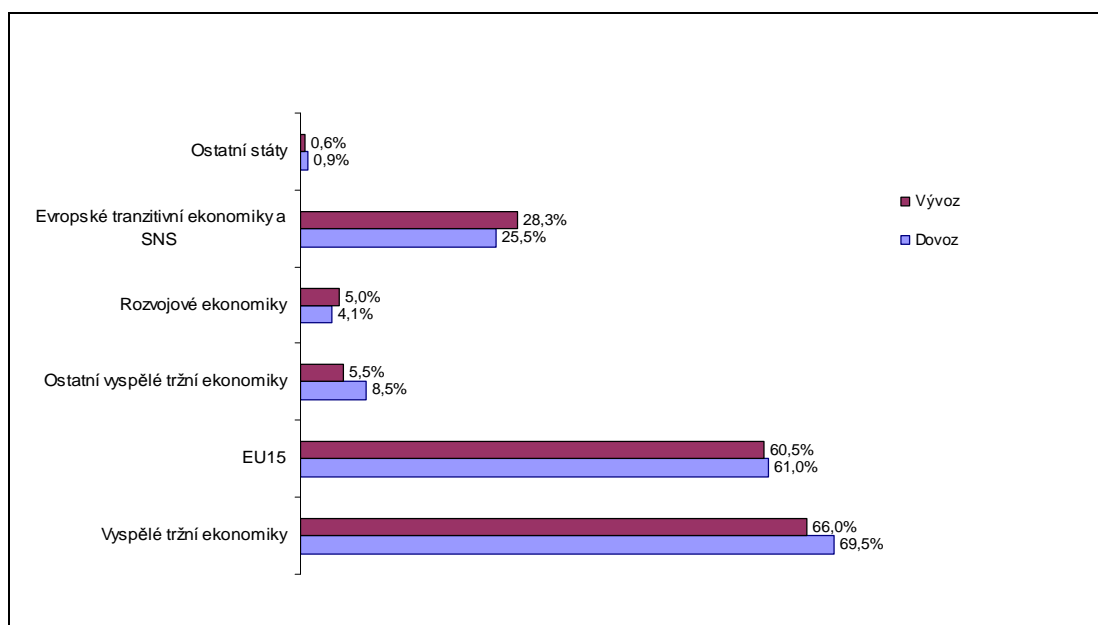
Graf 1. 4 Vývoj obchodní bilance ČR v období 1994 – 1996 (v mld. Kč)

Zdroj: [36], vlastní úpravy

Nicméně do roku 1996 se ekonomická situace jevila jako pozitivní. Od následujícího roku 1997 došlo k zavedení daně z přidané hodnoty a spotřební daně, což vedlo k růstu cen, a proto byla prováděna restriktivní měnová politika, aby se inflace nedostala na dvouciferná čísla. Tato situace byla doprovázena poklesem růstu HDP na 1 % v roce 1997. Česká ekonomika tak musela čelit nepříznivému vývoji, který byl podporován komplikující se politickou situací v zemi. Mezi hlavní problémy ekonomiky patřila i konkurenceschopnost českých výrobků na zahraničních trzích. I přesto se rychle dařilo změnit orientaci zahraničního obchodu k zemím západní Evropy. Zatímco před rokem 1989 zahraniční obchod s bývalými soc. zeměmi tvořil téměř 60 %, v roce 1994 činil tento podíl jen 16 %. Naopak podíl se zeměmi EU vzrostl v roce 1997 na 60 %, jak ukazuje graf 1.5. [12]

Graf 1.5 Teritoriální struktura zahraničního obchodu v roce 1995

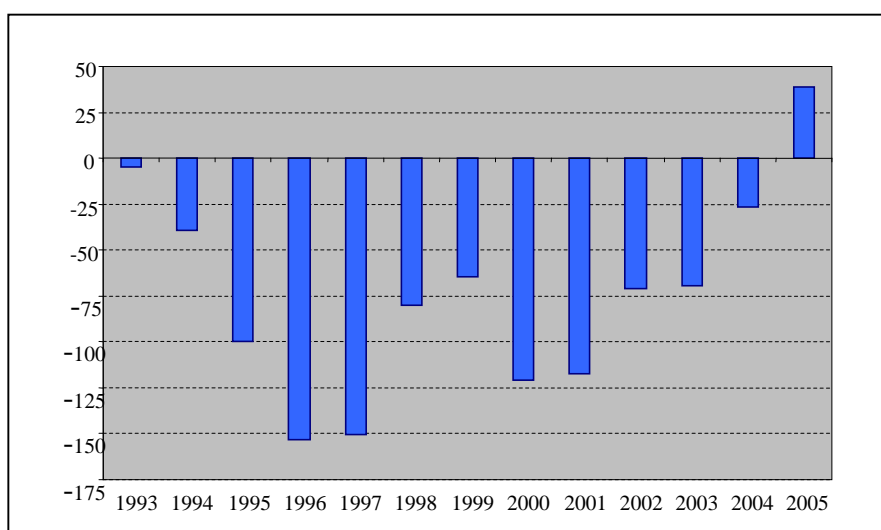

Zdroj: [36]

V letech 1998 a 1999 bylo hodnocení domácí ekonomiky negativní. Ekonomika se v průběhu roku 1998 propadla na mínus 4,1 %. Průmyslová produkce rostla tempem 1,6 % a celkové tržby v zemědělství klesly o 8 %. Míra inflace dosáhla díky růstu cen bydlení výše 10,7 % v roce 1998 (následující rok ovšem dosáhla hodnoty 2,1 %). I nezaměstnanost v průběhu v těchto letech rostla. V závěru roku 1998 činila míra nezaměstnanosti 6 %, v roce 1999 pak 8,7 %.

Pozitivně se jevila v tomto období vnější rovnováha. Jak ukazuje graf 1.6, deficit obchodní bilance se v roce 1998 snížil na – 75 mld. Kč a v následujícím roce na – 65 mld. Zvýšil se i příliv přímých zahraničních investic. Z hlediska struktury PZI, bylo nejvíce investováno do sektoru služeb (viz. tab. 1.2), který se stal pro investory výhodný po privatizaci telekomunikací a peněžnictví. Tyto investice do terciární sféry byly pozitivní z hlediska modernizace české ekonomiky vyspělými technologiemi. Příliv investic do oblasti průmyslu byl pro ČR příznivý z hlediska zvýšení konkurenceschopnosti domácích výrobků na zahraničních trzích. [42], [64]

Graf 1.6 Vývoj obchodní bilance v letech 1993 – 2005 (v mld. Kč)

Zdroj: [36]

Tab. 1.2 Struktura přílivu zahraničních investic (v %)

Sektor/Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Zemědělství a těžba	2,4	2,5	1,2	0,5	0,5	0,7	4	6,8
Zprac.prům.	55,8	53,9	33,5	44,8	31,4	34,5	31,8	30,8
Služby	41,7	43,6	65,3	54,7	68,1	67,8	69,8	68,4

Zdroj: [42], Pozn.: Služby: služby, stavebnictví, voda, plyn, elektřina

Po krizi z roku 1997, která se promítla ještě do následujících let, byla ekonomika na začátku nového tisíciletí opět na vzestupu.

1. 2 Ekonomika ČR v novém tisíciletí

V roce 2000 se ekonomika dostávala z recese. Rostl hrubý domácí produkt (meziročně o 3,1 %), ale také další makroekonomické indikátory se vyvíjely příznivě. Tento obrat byl podporován růstem produktivity práce, nezaměstnanost začala mírně klesat, naproti tomu inflace se dostala na 3,9 % oproti 2,1 z předešlého roku. (Česká republika se však řadila mezi země s nejnižší mírou inflace ve srovnání s ostatními zeměmi střední a východní Evropy). Tento hospodářský obrat byl nastolen jednak růstem průmyslu, který se na meziročním přírůstku HDP podílel téměř ze $\frac{3}{4}$ a jehož výrobky se úspěšně realizovaly na zahraničních trzích, ale také příznivými podmínkami v zahraničí. [62]

Rok 2001 byl ve znamení nejrychlejšího růstu ekonomiky za posledních pět let. HDP zaznamenal meziroční růst o 3,6 %. České hospodářství se nacházelo v růstové fázi ekonomického cyklu. Tento růst byl rychlejší než ve většině ostatních zemí střední a východní Evropy. K růstu přispěla hlavně investiční aktivita, velký příliv přímých zahraničních investic, ale také spotřeba domácností, která byla umožněna růstem disponibilního důchodu a spotřebitelských úvěrů. [63]

V následujícím roce 2002 růst ekonomiky pokračoval mírnějším tempem. Hrubý domácí produkt vykazoval meziroční růst 2,0 %. Česká republika se dostala před země Evropské unie, ale v rámci hodnocení střeoevropského regionu předběhla pouze Polsko. Hlavní důvody mírného zpomalení růstu lze spatřit v celkovém hospodářském útlumu a také v posilování kurzu koruny. Určité mínus můžeme připsat také povodním, které postihly Českou republiku v srpnu 2001.

Optimistické naděje, které předpokládaly brzké překonání světového zpomalení nebyly potvrzeny a nové prognózy hodnoty hospodářského růstu snižovaly. Zejména pokud jde o země EU. Ekonomika těchto zemí rostla meziročně pouze o 0,9 %. Na nepříznivý vývoj měla vliv řada faktorů, především šlo o napětí a nejistoty na mezinárodním poli.

V roce 2003 česká ekonomika pokračovala v růstu. Její HDP vzrostl meziročně o 3,6% (viz. tab. 1.3). Jednalo o příznivý výsledek, který předběhl ekonomické očekávání ve většině

vyspělých zemí EU. V době, kdy se blížil vstup do EU tak byla opět posílena ekonomická pozice České republiky vůči Evropské unii, jejíž ekonomika vzrostla pouze o 0,7 %. [45]

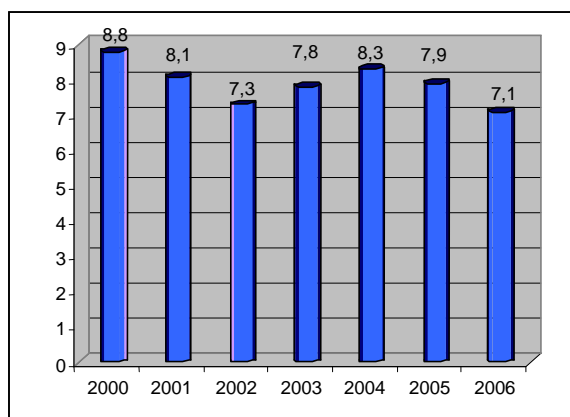
Rok 2004 byl rokem významným, protože ČR se stala členem EU. Růst ekonomiky zaznamenal tempo 4 %, což bylo nejvyšší tempo za posledních osm let. Rostly výdaje na investice a v zahraničním obchodu bylo dosaženo předstihu růstu vývozu před dovozem. Obavy z rychlého růstu cen po vstupu do Evropské unie se nenaplnily a bylo dosaženo i pokroku na trhu práce (viz.graf 1.7). [66]

Tab. 1.3 Vývoj HDP a inflace v ČR (v %)

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007P
Růst HDP	1,9	3,6	4,2	6,1	6,1	5,2
Inflace v %	1,8	0,1	2,8	1,9	2,5	2,7

Zdroj dat: [45]

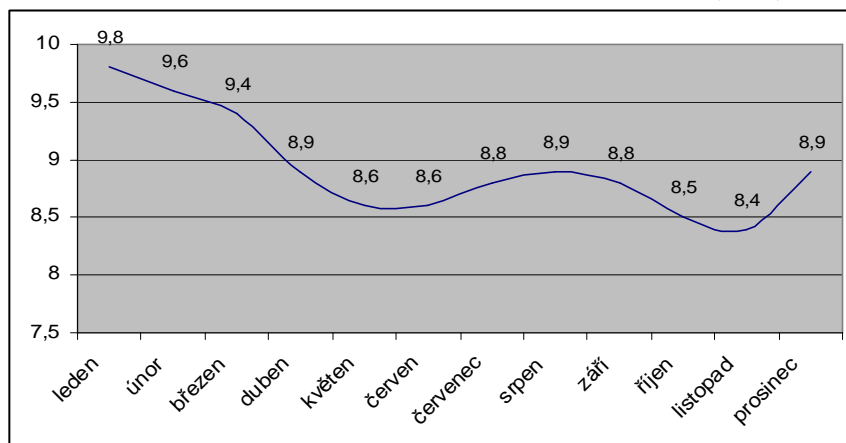
Graf 1.7 Míra nezaměstnanosti v letech 2000 – 2006 (v %)

Zdroj: [57]

V následujícím roce 2005 došlo k růstu HDP až na 6 % a to i díky kladnému saldu zahraničního obchodu se zbožím, které činilo 40,4 mld. Kč. V tomto roce ani nedocházelo k tlakům na zvyšování cenové hladiny, a tak hodnota míry inflace 1,9 % byla třetí nejnižší od roku 1990. I vývoj nezaměstnanosti lze hodnotit kladně. Míra nezaměstnanosti od ledna klesala a ke konci roku se dostala na 8,9 % (viz. graf 1.8). [67]

Graf 1.8 Průběh nezaměstnanosti v roce 2005 (v %)

Zdroj: [45]

Česká ekonomika si i nadále udržovala své tempo růstu HDP. V roce 2006 domácí produkt vzrostl o 6,1 %. Rostla také produkce průmyslu, a to především díky vstupu zahraničních investorů na domácí trh. Stejný podíl na růstu průmyslové produkce, který se zvýšil na 9,7 %, měla i tvorba nových výrobních kapacit (v automobilovém, elektronickém a počítačovém průmyslu).

Současně rostl dovoz i vývoz zboží a tak saldo obchodní bilance skončilo v přebytku 444 mld. Kč. Tento růst byl důsledkem úspěšné obchodní výměny především se zeměmi Evropské unie, jejichž podíl na obratu zahraničního obchodu byl více jak 3/4.

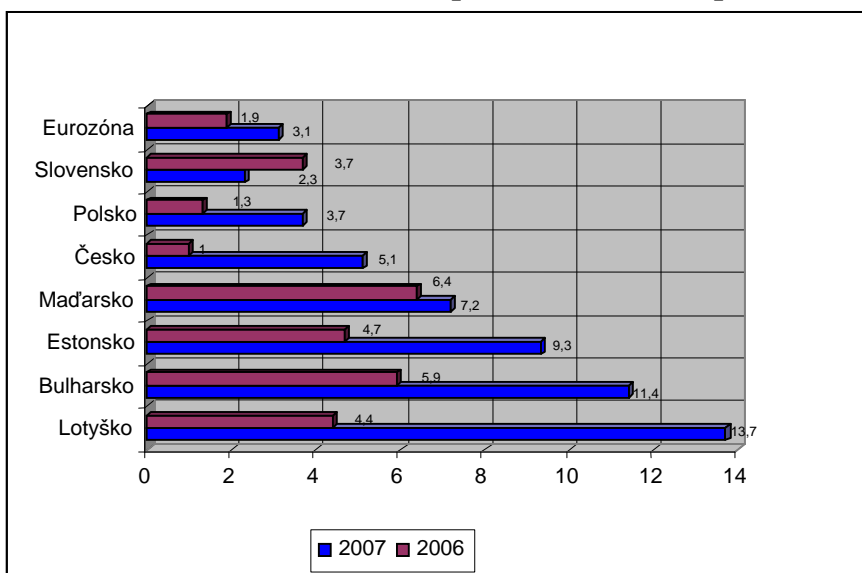
Zlepšila se také situace na trhu práce, jejímž důsledkem byl růst příjmů domácností, které tak mohly zvyšovat svou spotřebu, a tím i svou životní úroveň. Ovšem v následujícím roce došlo ke zpomalení meziročního tempa růstu. V prvním čtvrtletí 2007 ekonomika zpomalila na 6,4 %, ve druhém čtvrtletí pak na 6 % (oproti tomu sousední země si udržovaly růst - slovenská ekonomika rostla tempem 9,4 % a polská 6,7 %). [69]

I přes rozsáhlé úpravy sazeb spotřebních daní si inflace v prvním čtvrtletí 2007 udržela nízký růst. Tlak na růst cen se začal projevovat až ve druhém čtvrtletí, kdy spotřebitelské ceny vzrostly meziročně o 2,5 %. Ke konci roku se dokonce inflace vyhoupla na 5,1 %. Jak ukazuje graf 1.9 tímto růstem cen trpěly i ostatní země EU.

Situace na trhu práce zůstávala i nadále pozitivní. Zaměstnanost v sektoru služeb vzrostla o 1,7 %. Nezaměstnanost v první polovině roku 2007 dosáhla 6,3 % (viz. graf 1.10).

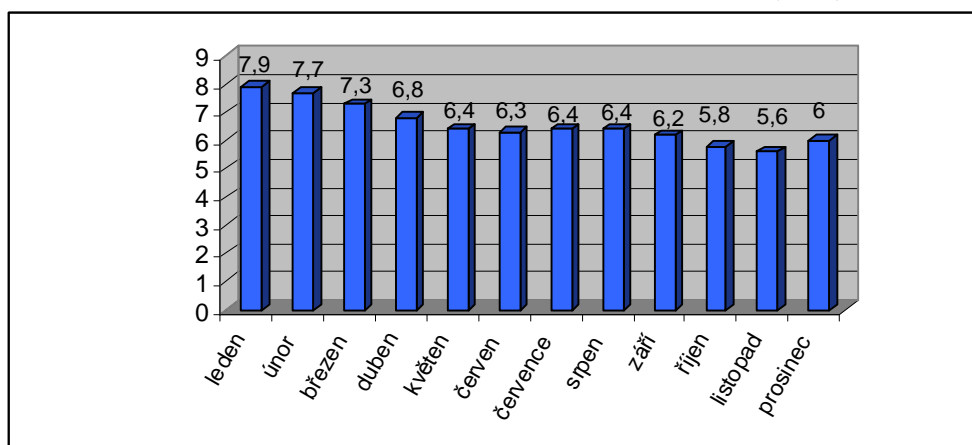
V některých oborech se dokonce projevoval nedostatek pracovníků. V srpnu 2007 úřady práce zaznamenaly nabídku práce, která byla největší v historii ČR. Snížil se tak počet uchazečů na jedno místo, kdy v roce 2006 připadlo na jedno volné místo 14 lidí, v srpnu roku 2007 to byli dvě osoby připadající na jedno místo. Nedostatek pracovní síly byl také evidován v průmyslové výrobě, která zaznamenala v červenci 2007 růst 11,56 %. Tento dvouciferný nárůst byl způsoben především díky automobilovému průmyslu, strojírenství, ale také díky elektrotechnice. Další růst průmyslové výroby byl ohrožen právě z důvodu chybějících zaměstnanců. Což se nepotvrdilo, průmyslová výroba nadále rostla, v posledním čtvrtletí roku 2007 meziročně o 1,1 %, a to také díky růstu počtu zaměstnanců (v 4. čtvrtletí roku 2007 meziročně o 1,2 %), který se podílel na snížení celkové nezaměstnanosti v posledním čtvrtletí.

Graf 1.9 Inflace v zemích EU (listopad, meziroční tempo růstu v %)

Zdroj:[22]

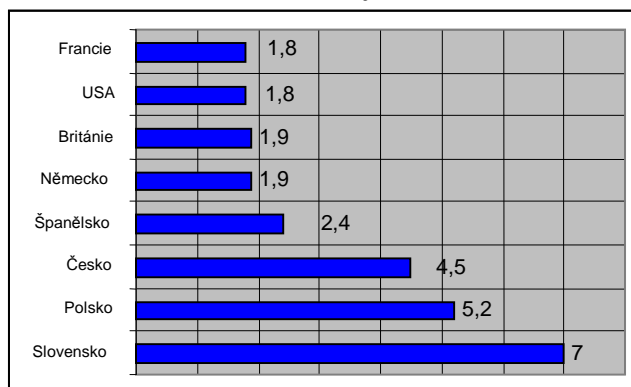
Graf 1.10 Míra nezaměstnanosti v roce 2007 (v %)

Zdroj: [39]

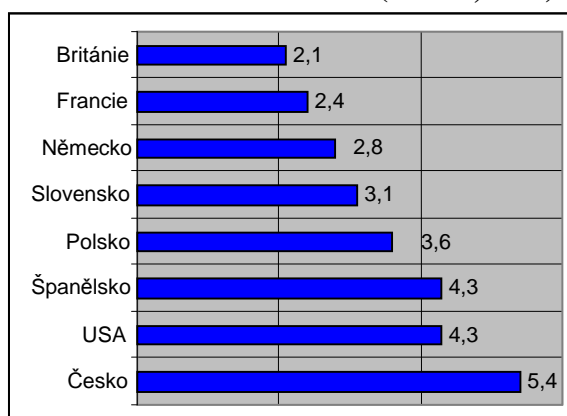
Snižování nezaměstnanosti, nedostatek pracovních sil přispěl k růstu mezd zaměstnanců, jejichž průměrná mzda v roce 2007 činila 21 692 Kč. Tento růst mezd doprovázený nízkou inflací se nejvíce podílel na růstu spotřeby domácností, která byla hlavním pilířem růstu české ekonomiky. Na pozitivním vývoji ekonomiky se také podílelo kladné saldo obchodní bilance. Podle odhadů by tyto faktory měly v letošním roce ztrácet na síle, a také vzhledem k finanční krizi ve Spojených státech, která se dotkne i trhů EU, se předpokládá, že růst ekonomiky vystřídá zpomalení. (viz. graf 1.11). Odhaduje se i růst cen (viz. graf 1.12). Podle údajů Českého statistického úřadu zveřejněných v lednu letošního roku, dosáhla inflace 7,5 %. Lidé tak budou čelit především zdražení potravin, elektřiny, hypotéky apod. Pokles tempa růstu ekonomiky se odhaduje i na rok 2009. V tomto roce by ekonomika měla růst tempem 5,1 %. Inflace by se pak měla pohybovat okolo 5,5 %. [23]

Graf 1.11 Růst ekonomiky 2008 (odhad, v %)

Zdroj: [23]

Graf 1.12 Růst cen 2008 (odhad, v %)

Zdroj: [23]

1.3 Vývoj politické situace

Až do roku 1989 bylo Československo suverénním státem jen formálně. Občanům byly ponechány osobní, politické a hospodářské svobody jen v minimálním rozsahu.

Bylo to dáno tím, že do roku 1990 byla v ústavě z roku 1960 zakotvena vedoucí úloha Komunistické strany Československa (jejíž nástupkyní je dnes Komunistická strana Čech a Moravy). I když v této době existovaly další politické strany, jejich šance ovlivňovat politickou situaci v zemi byly minimální. Proces formování českých a slovenských politických stran po roce 1989 probíhal různorodě, kdy se v každé z obou republik vytvořily rozdílné typy politických subjektů.

Strany byly sdruženy v Národní frontě, která byla plně podřízena potřebám komunistické strany. Volby byly pro občany povinné a účast byla státem vynutitelná, dokazuje to i skutečnost, že od roku 1954 měla Národní fronta téměř 100 % hlasů. [19]

V 60. letech, kdy došlo ke změně názvu států na Československou socialistickou republiku, se začaly projevovat snahy o uvolnění situace v zemi. Období tzv. pražského jara bylo zahájeno 5. ledna 1968, kdy se Alexandr Dubček stal tajemníkem ÚV KSČ. V této době už prezident Novotný ztrácel stranickou podporu, která vedla k jeho rezignaci 22. března 1968. Jeho funkci pak převzal Ludvík Svoboda. V dubnu téhož roku začal Alexandr Dubček prosazovat svůj program tzv. socialismus s lidskou tváří, který zahrnoval kromě jiného zvýšení svobody tisku, lepší dostupnost spotřebního zboží i možnost vlády více stran. Snahy o změny politického systému byly poraženy vpádem vojsk zemí Varšavské smlouvy 21. srpna 1968. Po okupaci Československa v roce 1968 následovalo období normalizace, spojené s posílením pozice KSČ, která se tak stala pánem nad československou ekonomikou až do roku 1989. Změny politického systému byly nastoleny tzv. sametovou revolucí z listopadu 1989.[78]

Po roce 1989, kdy proběhly demonstrace v Praze a dalších městech, byla KSČ nucena odstoupit z vedení státu a dohodla se s opozicí na sestavení vlády Národní jednoty, jejímž cílem byly svobodné volby.

Na konci roku 1990 byl novým prezidentem zvolen Václav Havel. První svobodné volby v „demokratickém“ Československu se uskutečnily v polovině roku 1990 a byly ve znamení jasného vítězství Občanského fóra v Čechách a strany Veřejnost proti násilí na Slovensku. Koaliční uskupení Občanského fóra se rozpadlo hned následující rok 1991. V tomto roce také

vznikly nové strany, mezi nimi i Občanská demokratická strana, jejímž představitelem se stal současný prezident Václav Klaus.

V prvních dvou letech transformace se vedly spory mezi představiteli Čech a Slovenska. Hlavním sporem byl především název republiky, tzv. pomlčková válka, osoba prezidenta a kompetence – co připadne do rozhodování které zemi a které záležitosti zůstanou na rozhodování federální vládě. Hlavní spor o název republiky se vedl již od roku 1989, kdy slovenští představitelé požadovali, aby v názvu republiky byla jejich část federace označována velkým písmenem S². Tento spor byl nakonec vyřešen 22. dubna 1990, kdy Československá socialistická republika byla přejmenována na Českou a Slovenskou Federativní Republiku. Název se začal používat o den později.

Kromě těchto vnitropolitických událostí se v této době také již začíná projevovat snaha Československa směřovat do Evropských společenství. V roce 1991 byla podepsána Evropská dohoda o přidružení.

Následující volby se konaly v roce 1992 a vyhrála je koalice stran složená z ODS, KDU – ČSL, ODA a KDS (viz. tab. 1.4). Na Slovensku volby do Slovenské národní rady vyhrála strana HZDS spolu se Stranou demokratické levice (viz. tabulka 1.5). Snahou těchto politických subjektů bylo najít řešení z česko - slovenské krize. Vše nasvědčovalo tomu, že situace vyústí v rozpad federace, který byl podporován především slovenskými politickými stranami.

Tab. 1.4 Volby do České národní rady v roce 1992

Politická strana	% hlasů	Počet mandátů
ČSSD	6,53	16
Hnutí za samosprávnou demokracii	5,87	14
Koalice Levicový blok	14,05	35
Koalice ODS a KDS	29,73	76
KDU-ČSL	6,28	15
Liberálně – sociální výbor	6,52	16
ODA	5,93	14
SPR – RSČ	5,98	14
ostatní	19,11	-

Zdroj: [19]

² Ovšem podle pravopisu jak českého, tak i slovenského se přídavná jména píší s malým počátečním písmenem. U víceslovných názvů se píše velkým písmenem první slovo.

Tab. 1. 5 Volby do Slovenské národní rady v roce 1992

Politická strana	% hlasů	Počet mandátů ze 150
HZDS	37,26	74
Strana demokratické levice	14,7	29
Křesťanskodemokratické hnutie	8,89	18
Slovenská národní strana	7,93	15
Maďarské křesťanskodemokratické hnutie	7,42	14

Zdroj: [76]

Situace na Slovensku byla odlišná, protože ve volbách zvítězily levicovější strany, ostatní strany nedostaly potřebný počet hlasů. Největší levicovou stranou, kterou vedl Vladimír Mečiar, bylo zmíněné Hnutí za demokratické Slovensko. Tak proti sobě stály strany (ODS x HZDS), do značné míry s rozdílnými názory. Problémem byla úloha Slovenska ve federálním uspořádání, kdy u našich východních sousedů byl patrnější národnostní podtext a odmítavý postoj k názorům vyřčeným v Praze. Situaci navíc podtrhávala i ekonomická závislost na Česku a také průběh transformace, který měl na Slovensku větší negativní důsledky (např. nezaměstnanost v roce 1991 dosahovala na Slovensku 12 % a v Čechách 4,1 %). Slovensko mělo stejně jako Česko nevhodnou a neudržitelnou strukturu průmyslu zaměřenou na průmysl těžký. Slovenský průmysl tvořil téměř 20 % produkce celé federace. Jedním z ožehavých témat byl zbrojní průmysl, který vyráběl zbraně ve více než 100 podnicích rozmístěných na 60 % území Slovenska a na 40 % Česka. Nejvíce byla výroba soustředěna ve středoslovenském kraji. Podíl zbrojního průmyslu na celkové produkci federace byl 3 %, z toho v ČR 6 % a na Slovensku 24 %. [77]

Po druhé polovině 80. let začal ale zájem o zbraně klesat, také v souvislosti s uvolňováním mezinárodní situace. Federální vláda na to reagovala snížením produkce zbraní o 85 – 89 %, z toho v ČR výroba měla poklesnout o 80 % a na Slovensku o 90 %. Tato situace byla na Slovensku vnímána velmi negativně a byla vyostřena tím, že výroba zbraní pak byla v ČR opět povolena. [19]

Postupně začaly sílit názory na osamostatnění slovenské části federace, která usilovala o to, aby mohla sama rozhodovat o své zemi. Dne 17. 7. 1992 Slovenská národní rada přijala dokument Deklarace Slovenské národní rady o svrchovanost Slovenské republiky, v němž vyslovuje požadavek na samostatnost Slovenska. O tři dny později odstoupil ze své funkce

prezident Václav Havel. Až do rozdělení tak federace byla bez prezidenta. Znovu byl Václav Havel zvolen v roce 1993 už jako prezident České republiky.

Na základě dohody mezi dvěma nejsilnějšími stranami ODS a HZDS, byla vytvořena federativní vláda, která měla zajistit hladký průběh rozdělení ČSFR. 25. listopadu 1992 Federální shromáždění přijalo zákon o zániku federace, který se uskutečnil k 1. 1. 1993.

V čele vlády České republiky stál Václav Klaus, který byl jejím předsedou až do roku 1996. Hlavní změnou první vlády Václava Klause v oblasti zahraniční politiky bylo odmítnutí pokračovat v účasti konceptu Visegrádu, jehož fungování podle premiéra bylo v rozporu se zájmy České republiky. Ovšem idea spolupráce se sousedy se nadále rozvíjela. Česká republika vědoma si faktu závislosti na exportu, se významně podílela na vytvoření uskupení CEFTA³ (Středoevropská dohoda volného obchodu), jako prostoru pro vývoz domácí produkce. Tato dohoda o volném obchodu nevytvářela žádnou integrační organizaci podobnou EU. Jejím cílem bylo usnadnit hospodářskou spolupráci zúčastněných zemí. Hlavním politickým úspěchem v této době bylo přijetí ČR do OECD⁴ v roce 1995. ČR byla do OECD přijata jako první ze zemí střední Evropy. Této výhody však vládní představitelé před nadcházejícími volbami v roce 1996 nedokázali využít. Nadcházející volby v roce 1996 opět vyhrála ODS vedená Václavem Klausem. Nově sestavená vláda ovšem neměla většinové zastoupení v poslanecké sněmovně, což ji znemožňovalo dále pokračovat v započatých reformách. Prioritou nové menšinové vlády byl vstup země do Evropské unie a do Severoatlantické aliance (NATO). Ve vztahu k EU učinila vláda Václava Klause nejdůležitější krok, kterým bylo podání přihlášky do EU v roce 1996. [71]

1.3.1 Vládní krize v roce 1997

V druhé polovině roku 1997 se na naší politické scéně začaly objevovat vnitropolitické komplikace a také ekonomika se dostala do potíží.

Vnitrostranické a vládní spory se začaly objevovat už na začátku roku 1997. Někteří členové občanské demokratické aliance (ODA) požadovali, aby do křesla předsedy ODA zasedl pan

³ Středoevropská dohoda volného obchodu byla podepsána v roce 1992 ČSFR, Maďarskem a Polskem. Vstoupila v platnost až 1. 3. 1993

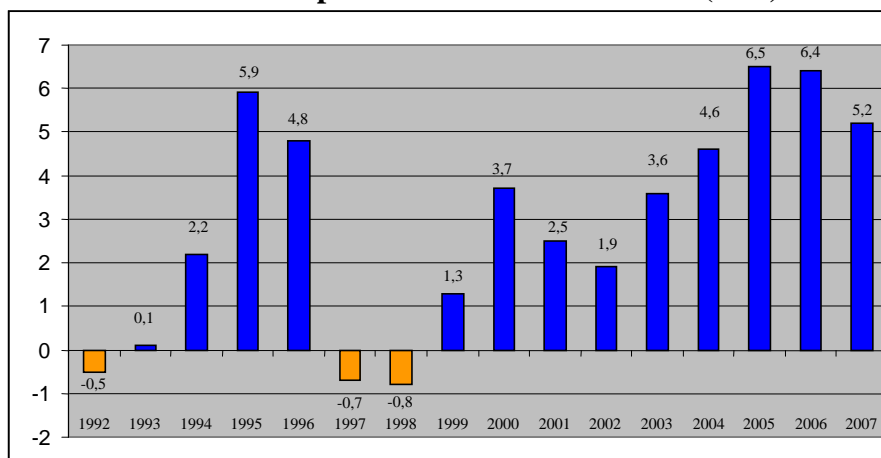
⁴ OECD – Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, je následnice Organizace pro Evropskou ekonomickou spolupráci. Zahájila činnost v roce 1960. Cílem OECD je napomáhat k ekonomickému rozvoji členů, potlačení nezaměstnanosti, stabilizaci a rozvoji mezinárodních finančních trhů.

Žantovský, který by straně přinesl novou dynamiku. Naopak se ve straně objevily spory, které vyústily do situace, kdy se v ODA vytvořila tzv. pravá frakce. Vztahy se začaly komplikovat i uvnitř vlády. KDU- ČSL už nenacházela společný postoj s ODA při prosazování společných zájmů proti ODS. Problémy uvnitř koalice byly ještě zhoršeny ekonomickou situací. Jak ukazuje obr. 1.13 začalo docházet ke zpomalování růstu české ekonomiky jako reakce na restriktivní politiku ČNB, která se snažila snížit míru inflace, jenž byla v roce 1996 na úrovni 8,8 % a v roce 1997 pak 8,5 % jak ukazuje tab. 1. 6.

Byla prosazena razantní úsporná opatření, jež nakonec vyústila ve vládní krizi, která vyvrcholila hlasováním o důvěře vlády v roce 1997, jenž obhájila svou pozici o jeden hlas. Koalice a především KDU – ČSL v čele Josefem Luxem kritizovala premiéra za jeho politiku a že zatajil zprávu MMF, která vyjadřovala znepokojení nad hospodářským vývojem v ČR. [19]

Rozpory se začaly projevovat i uvnitř nejsilnější koaliční strany ODS. Josef Zieleniec, jenž zastával funkci ministra zahraničních věcí, se přiklonil na stranu KDU, která požadovala odstoupení premiéra Klause ze své funkce. Celá krize uvnitř ODS byla vyostřena a Josef Zieleniec rezignoval jak na funkci ministra zahraničních věcí, tak i na své stranické funkce. Důvodem byly změny v hospodaření strany, o kterých nebyl informován. Nejasnosti okolo financování ODS byly důvodem vzniku nové platformy, vedené Janem Rumlem a Ivanem Pilipem. Strana začala ztrácet své volební preference, které naopak získávala opoziční ČSSD, která počítala s vyhlášením předčasných voleb. K 30. 11. 1997 pak premiér Václav Klaus odstoupil ze své funkce. Důsledkem nepříznivé situace byly předčasné volby, které se měly konat v roce 1998. Až do následujících voleb byla vytvořena prozatímní vláda vedená guvernérem ČNB Josefem Tošovským. [27], [44]

Graf 1.13 Tempo růstu HDP od roku 1992 (v %)

Zdroj: [44]

Tab. 1.6 Vývoj inflace od roku 1989

Rok	Míra inflace (%)	Rok	Míra inflace (%)
1989	1,4	1998	10,7
1990	9,7	1999	2,1
1991	56,6	2000	3,9
1992	11,1	2001	4,7
1993	20,8	2002	1,8
1994	10,0	2003	0,1
1995	9,1	2004	2,8
1996	8,8	2005	1,9
1997	8,5	2006	2,5

Zdroj: [37]

Nejdůležitějším úkolem nové prozatímní vlády bylo zajistit zemi politickou stabilitu, která by umožňovala na poli zahraniční politiky dokončit jednání o vstupu do NATO. I přes tyto vnitrostátní problémy byla nakonec Česká republika v prosinci 1997 přizvána do Severoatlantické aliance.

1.3.2 Situace od roku 1998

Nové volby v roce 1998 vyhrála Česká strana sociálně demokratická vedená Milošem Zemanem. Předseda ČSSD však nedokázal sestavit většinovou vládu a tak první levicová vláda vznikla díky podpoře ODS. Díky této podpoře byla podepsána tzv. opoziční smlouva, která umožňovala menšinové vládě Miloše Zemana vládnout po celé funkční období až do

roku 2002. V tomto období se vláda snažila dokončit proces vstupu ČR do NATO, který se uskutečnil 12. 3. 1999.

Ve vztahu k EU byla ČSSD aktivní v přijímání evropské legislativy, jako např. Evropská sociální charta⁵, které byly v zájmu jejich voličů. Ovšem každoroční posudky EU vypracované komisí byly kritické. Podle hodnocení: “Česká republika prováděla ustanovení Evropské dohody nevyrovnaně, i když problémy se díky působení různých společných institucí podařilo vyřešit.” (Česká republika v hodnocení Evropské komise, 1999, str. 12).

I následující volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002 vyhrála ČSSD tentokrát v čele s Vladimírem Špidlou, který svou pozici udržel do roku 2004, kdy na svou funkci rezignoval a po vstupu 10 zemí střední a východní Evropy do Evropské Unie, včetně České republiky, se stal komisařem pro zaměstnanost, sociální otázky a rovné příležitosti. Po jeho rezignaci se do čela vlády postavil Stanislav Gross. Vláda byla u moci pouze do roku 2005, kdy premiér Gross po vládní krizi rezignoval. Po odstoupení Stanislava Grosse⁶ byl předsedou ČSSD a předsedou vlády jmenován Jiří Paroubek, jehož funkční období bylo do 16. srpna 2006

Nové volby, které se konaly 2. a 3. června 2006, vyhrála Občanská demokratická strana. Sestavením vlády byl tedy pověřen předseda ODS Mirek Topolánek.

Nově sestavené vládě při hlasování 3. října 2006 nebyla vyslovena důvěra, ale na základě Ústavy České republiky byla ODS dočasně pověřena výkonem funkce do 11. října 2006. Nové hlasování o důvěře vládě se uskutečnilo v roce 2007. Vláda tzv. trojkoalice složená z ODS, KDU-ČSL a Strany Zelených dostala důvěru a započala své funkční období 9. ledna 2007. Jednou z jejich hlavních priorit bylo kromě jiného provedení důchodové reformy a reformy zdravotnictví. Nová vláda také schválila na rok 2008 nový rozpočet s deficitem cca 70, 8 mld. Kč, což odpovídá 2,95 % HDP, tato hodnota koresponduje s tříprocentní hranicí požadovanou pro přijetí eura. V následujících letech vláda tento schodek hodlá ještě snižovat. [23]

Česká republika si 15. února 2008 zvolila nového prezidenta. Po vyjednáváních jednotlivých politických stran o podpoře pro jednotlivé kandidáty, kterými byli dosavadní prezident Václav

⁵ Evropská sociální charta byla přijata v Turíně v roce 1961, Česká republika ji podepsala dne 27. května 1992. K ratifikaci došlo v roce 1999.

⁶ Stanislav Gross odstoupil ze své funkce premiéra, z důvodu nevyjasněného financování jeho bytu a podnikání jeho ženy.

Klaus a prof. Jan Švejnar, byl ve 3. kole 2. volby se 141 hlasy zvolen prezidentem Václav Klaus, který tak započne své druhé prezidentské období.

Naši vrcholní představitelé také čelí výzvě, kterou je příprava na předsednictví v Radě EU. Česká republika se předsednictví EU ujme 1. ledna 2009. Tuto funkci převeze po Francii a bude ji k 1. červenci 2009 předávat Švédsku. Během příprav českého předsednictví bude právě s těmito zeměmi probíhat intenzivní komunikace a spolupráce. Přípravu na předsednictví koordinuje sekce Úřadu vlády pod vedením místopředsedy vlády pro evropské záležitosti Alexandra Vondry.

Předsednictví EU bude náročný proces, který se dotkne celé státní správy. Příprava ČR byla již započata v roce 2007. Kromě technického a personálního zabezpečení, musí vláda zajistit také finanční prostředky (1,8 mld. Kč) ze státního rozpočtu. Předsednictví ČR tak bude sledovanou událostí především z hlediska české veřejnosti, která bude očekávat jak ČR bude reprezentovat své zájmy a realizovat vlastní priority.

2. Ekonomické aspekty přistoupení České republiky k Evropské Unii

Evropa představuje spolu se Severní Amerikou nejrozvinutější světové ekonomiky, které sehrávají významnou a rozhodující roli v dnešním globalizovaném světě. V roce 2007, jak ukazuje tab. 2.1, mezi 12 nejvyspělejších zemí podle HDP na obyvatele patřilo 9 států z Evropy, z nichž 6 je členem Evropské Unie.

Evropu můžeme z geografického pohledu rozdělit na 5 částí, a to západní Evropu, střední Evropu, severní Evropu, jižní Evropu a východní Evropu.

**Tab. 2.1 12 nejvyspělejších zemí podle HDP na obyv. v roce 2007
(v \$)**

Země	HDP na obyvatele
Lucembursko	81 511
Irsko	44 676
Norsko	44 648
USA	43 223
Island	40 112
Hong Kong	38 714
Švýcarsko	38 706
Nizozemsko	36 937
Dánsko	36 920
Katar	36 632
Rakousko	36 368
Finsko	35 559

Zdroj: [49], vlastní zpracování, Pozn.: Modře označené státy jsou členy EU.

Jednotlivé části Evropy jsou od sebe odděleny životním stylem, kulturou, myšlením, dějinnými zkušenostmi, ale také ekonomickou rozvinutostí. Všechny tyto aspekty a mnohé další jsou považovány za překážky a bariéry mezi jednotlivými evropskými státy. Evropská integrace se však snaží všechny tyto překážky odstranit a dosáhnout vysoké úrovně spolupráce, rozvinutosti a propojování jednotlivých kultur mezi všemi.

Jednou ze zásadních překážek integrace byla studená válka trávající bezmála 40. let, jež rozdělila Evropu na Západ a Východ. Integrační proces tak probíhal na dvou stranách. Na východní straně byla vytvořena Rada vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), kde se

sdužovaly socialistické země, na západní straně se země integrovaly do Evropských společenství.

Vztahy mezi oběma uskupeními byly ve znamení vzájemného ignorování. Tyto vztahy v 70. letech byly ukončeny vypršením platnosti obchodních dohod. V 80. letech vztah mezi RVHP a Evropskými společenstvími dostal nový rozměr. Byly navázány nové vztahy a přijata deklarace, která umožňovala uzavírání obchodních dohod mezi zeměmi RVHP a ES. I přes různé snahy o reformu, jejímž cílem bylo vytvoření jednotného trhu, Rada vzájemné hospodářské pomoci v roce 1991 zanikla. Rozpad komunistických struktur v socialistických zemích roce 1989 a i zánik RVHP, měl za následek řadu negativních dopadů na zúčastněné země a vedl k tomu, že dnes již bývalé centrálně plánované ekonomiky, včetně ČR, chtěly těžit z výhod, které pro ně představovalo členství v Evropských společenstvích. Pro státy střední a východní Evropy země EHS představovaly od počátku devadesátých let významné partnery. Spíše než o obchod šlo o možnost získat měnu, která umožňovala nakupovat nedostatkové zboží na světových trzích.

Evropská společenství nebyla na překvapivý vývoj ve střední a východní Evropě připravena. Neměla konkrétní nástroje a plány, které by řídily vztahy k zemím SVE. Ty se vyvíjely postupně v průběhu následujících 90. let, ve kterých se představitelé členských států ES museli rozhodnout, zda je ES schopno přijmout nové země. A tak byla v roce 1993 vytvořena kritéria pro vstup zemí SVE do EU – tzv. Kodaňská kritéria⁷. Aby se nové státy mohly stát členy, potřebovaly přiblížit svou ekonomiku k té unijní. Především musel být co nejdříve dokončen proces transformace a provedeny veškeré ekonomické reformy, bez kterých by vstup nebyl možný. Ze strany ES byly nové tržní ekonomiky podporovány různými programy, jako byl program PHARE, ISPA a SAPARD⁸.

2. 1 Specifika rozšíření o státy SVE

Až do roku 1995, kdy se členy EU staly Finsko, Švédsko a Rakousko, byla Smlouvou o EHS stanovena jako podmínka podání žádosti o vstup, evropská příslušnost dané kandidátské

⁷ **Kodaňská kritéria:** původně byla 3 – 1. stabilita institucí zajišťujících demokracii, zákonnost, ochranu lidských práv a práv národnostních menšin, 2. fungující tržní hospodářství (schopné konkurence v rámci vnitřního trhu), 3. schopnost převzít závazky plynoucí ze členství včetně dodržení cílů politické, hospodářské a měnové unie.

Na zasedání Evropské rady v roce 1995 bylo přidáno kritérium čtvrté: vytvoření podmínek pro vznik odpovídajících administrativních a právních struktur nutných pro efektivní zavádění legislativy ES.

⁸ **Program PHARE** (Poland and Hungary Assistance for Economic Restructuring Programme) vznikl v roce 1989 původně jako pomoc Polsku a Maďarsku. Během roku 1990 jeho pomoc byla rozšířena na další země. ISPA a SAPARD jsou další programy předvstupní pomoci. Byly vytvořeny v roce 2000. Jsou zaměřené na budování dopravní infrastruktury a ochranu životního prostředí a na rozvoj venkova.

země. V průběhu devadesátých let, kdy se uvažovalo o vstupu zemí střední a východní Evropy prošla tato podmínka přeměnami. Už také z toho důvodu, že ES se vždy rozšiřovala o státy s fungující tržní ekonomikou, a proto nemusely tyto státy splňovat žádná kritéria. Tyto nástroje či nové podmínky byly stanoveny na zasedání Evropské rady v roce 1993. Jedná se o zásady “svobody, demokracie, právního státu a respektování lidských práv a základních svobod a zásady, které jsou společné členským státům”

Na zasedání v Kodani v roce 1993 Evropská rada ocenila státy SVE za rychlost s jakou byly provedeny změny politických systémů a ekonomické reformy a vyjádřila zájem, aby se přidružené země staly členy ES. Jak už bylo zmíněno výše nebyly vytvořeny žádné nástroje, které by řídily proces začleňování nových států do ES. Splnění nově stanovených pravidel bylo nutné k zahájení vyjednávání mezi oběma stranami.

Důvody, které vůbec vedly Společenství ke stanovení nových pravidel členství bylo několik. **Prvním je rozvoj Společenství**, kterému se nové kandidátské země měli co nejvíce přiblížit. Šlo především o unijní legislativu, kterou museli žadatelé o vstup plně akceptovat. **Dalším podnětem byly zkušenosti z předešlých rozšíření.** Jedná se o zkušenosti především se začleňováním mladých demokratických států jako je Řecko nebo Portugalsko. Společenství se tak chtělo vyhnout vzniku možných vnitrounijním sporům, které by mohly zbrzdit jeho vývoj. Za **třetí** důvod můžeme považovat **historický vztah mezi východem a západem.** Především jde o otázku lidských práv, práv menšin a vytvoření právního státu. Dalším důležitým podnětem byly **obavy Společenství z možné hrozby politické lability a státních regulací** v hospodářství. Jeden z posledních podnětů bylo **vyjádření evropské identity.** Společenství tímto kritériem požadovalo stabilitu institucí zajišťující demokracii, dodržování lidských práv a práv menší a také fungující tržní ekonomiku. [15]

Proces rozšíření byl ovlivněn novými obecnými kritérii a také tím, že chyběly informace o tom, jak s novými žadateli o vstup bude nakládáno. Evropská rada se snažila situaci zmírnit a požádala Evropskou komisi a vytvoření strategie rozšiřování. V roce 1995 byla přijata Bílá kniha „Příprava zemí střední a východní Evropy na začlenění do vnitřního trhu Unie“. V souvislosti s vysokým počtem kandidátů na vstup se v EU projednávaly možné strategie rozšíření. Jednalo se o seskupení těchto zemí do vln na základě jejich schopnosti nebo podle délky trvání asociační dohody. V roce 1997 byla podepsána Amsterodamská smlouva, která revidovala dosavadní smlouvy a měla vyjasnit postavení kandidátských zemí v institucionální struktuře EU. Amsterodamská smlouva ovšem tuto situaci nevyjasnila a pouze v Protokolu o

orgánech s ohledem na rozšíření EU bylo uvedeno, že EU je schopna přijmout pouze 5 žadatelských zemí. Byl tím dán signál, že rozšíření proběhne ve vlnách. Kandidátské země si uvědomily, že ratifikací smlouvy by mohlo dojít k odsunutí některé z nich do druhé vlny. Očekávání z rozšíření, které mělo probíhat ve vlnách zhoršilo vztahy jak mezi kandidáty navzájem, tak i mezi představiteli jednotlivých zemí žádajících o vstup a Komisí.

Další nejasnost byla spatřována ve způsobu jakým měla EU sledovat plnění kritérií, která byla nutná ke vstupu do EU. K tomu Evropská rada vytvořila dokument „Agenda 2000“. Tento dokument byl původně interním materiálem EU, který byl zaměřen na reformu strukturálních fondů EU, společné zemědělské politiky a koncepci finančního plánu do roku 2006. Nakonec se jeho součástí také stalo hodnocení jednotlivých kandidátských zemí. Na základě tohoto hodnocení se EU rozhodla zahájit rozhovory o vstupu s ČR, Maďarskem, Polskem, Slovinskem a Estonskem a Kypru. Na zasedání v Lucemburku (od toho název Lucemburská skupina) se tyto země dověděly, že toto hodnocení nebylo konečné a že nadále bude pokračovat.

Další pokrok v procesu rozšíření znamenal summit Evropské rady v Helsinkách. Došlo k pozměnění strategie rozšíření přijatou v roce 1997. Byl zrušen systém vyjednávání se dvěma skupinami kandidátských zemí a na základě doporučení Komise byla k rozhovorům přizvána tzv. Helsinská skupina (Slovensko, Lotyšsko, Litva, Malta, Rumunsko, Bulharsko). Všechny kandidátské země tak byly zařazeny do jedné skupiny, bez ohledu na to, jak dříve uzavíraly a plnily asociační dohody. V Bruselu v roce 2002 se Evropská rada rozhodla přijmout 10 kandidátských zemí. Rozhovory byly ukončeny v Kodani v prosinci 2002. A následující rok 16. dubna byly v řeckých Athénách podepsány dohody o přistoupení. Datum vstupu bylo stanoveno na 1. května 2004. [5]

2.2 ČR a EU

První vztah s Evropskými společenstvími byl navázán v rámci RVHP, kdy v roce 1988 byla s Československem uzavřena dohoda o obchodu s průmyslovými výrobky. Po pádu komunistické strany v roce 1989 byla problémem ekonomická orientace země. Otázkou zůstávalo zda Československo bude spolupracovat s dosavadními státy RVHP nebo se přikloní ke spolupráci se členy ES. Představitelé země kladli na první místo orientaci země na ES, důkazem toho byl i dopis tehdejšího předsedy vlády Mariána Čalfy adresovaný

předsedovi Komise ES Jacquesovi Delorsovi, v němž byl vyjádřen zájem Československa přistoupit k ES.

Zásadní zlom ve vzájemných vztazích představovala asociační dohoda o přidružení k ES (Evropská dohoda), která byla podepsána v roce 1991. Tato asociační dohoda podléhala ratifikaci všemi členskými státy ES, Evropským parlamentem a stejně tak i ratifikaci Federálním shromážděním ČSFR. Aby nedocházelo ke zpomalování naplňování ustanovení, které se týkalo vytváření zóny volného obchodu, bylo dohodnuto uzavření tzv. Prozatímní dohody, která ratifikaci nepodléhala. Tato Prozatímní dohoda se týkala obchodu a otázek, které souvisely s obchodem mezi ČSFR a EHS a ESUO. Dohoda vstoupila v platnost 1. března 1992.

Evropská dohoda uzavřená mezi ČSFR a ES vzhledem k rozdělení federace na dva státy nikdy nebyla ratifikována a nevstoupila tedy v platnost. Česká republika se pak dohodla se Slovenskou republikou na rozdělení celních kvót a stropů a dalších závazků, které vyplývaly z Prozatímní dohody. ES souhlasila s vytvořením nových smluvních vztahů a s uplatňováním pozměněné Prozatímní dohody i nadále.

Asociační dohoda ale musela být dojednána nově. Jednání o novém textu Evropské dohody probíhalo ve dvou kolech. Dohoda byla podepsána 4. října 1993. Poté, co ji ratifikoval Evropský parlament a Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, vstoupila v platnost 1. února 1995. [52]

Na základě této dohody byl vytvořen právní základ upravující vztahy mezi ČR a ES. Cílem této dohody bylo poskytnout právní rámec pro politický dialog, podporovat rozvoj obchodních vztahů a vytvořit vhodnou formu podpory postupného začleňování České republiky do ES.

Dohoda předpokládala vytvoření zóny volného obchodu s průmyslovými výrobky mezi ČR a ES do 1. ledna 2002. Dohoda sice vstoupila v platnost v roce 1995, ale některé části byly provedeny na základě Prozatímní dohody. Dohoda zavazovala obě strany kromě vytvoření zóny volného obchodu také k hospodářské, kulturní i finanční spolupráci v oblastech energetiky, telekomunikace, malé a střední podnikání, hospodářská soutěž a další. Rovněž touto dohodou byla ČR zavázána k postupnému sbližování právního řádu s *acquis communautaire*. Dohoda obsahovala i klauzuli, která umožňovala zrušení platnosti dohody, a

to v případě porušení podstatných závazků vyplývajících z dohody nebo v případě nedodržování lidských práv a svobod.

23. ledna 1996 premiér Václav Klaus oficiálně požádal o vstup ČR do Evropské unie. Na základě toho Evropská komise požadovala vyplnění dotazníku, který sloužil k vypracování posudku k žádosti. Tento posudek se podílel na rozhodnutí zahájit negociační vyjednávání s ČR. V roce 1997 Komise vypracovala dokument s názvem Agenda 2000, jehož součástí bylo hodnocení 10 kandidátských zemí a v němž navrhla způsob přijímání nových členů. Komise konstatovala, že Česká republika je demokratický stát, který zajišťuje dodržování právního řádu, lidských práv a akceptování a ochrany menšin, a že ji lze považovat za fungující tržní hospodářství a zahrnula ČR mezi skupinu 6 zemí, které by ve střednědobém horizontu měly být schopny splnit podmínky členství a **doporučila s nimi zahájit přístupová jednání**. Z tohoto konstatování můžeme soudit, že hodnocení pro ČR bylo příznivé. Komise ovšem zveřejnila i řadu nedostatků, které bylo třeba ještě za značného úsilí vyřešit.

Součástí Agendy 2000 byla také zesílená tzv. „předvstupní strategie“, na základě které Komise vypracovala dokument nazvaný Přístupové partnerství. Tento dokument měl za cíl sjednotit formy podpory EU kandidátských zemím a přizpůsobit je potřebám každé země. ČR vytvořila podobný dokument „Národní program pro přípravu ČR na členství v EU“, který reagoval na problémy, které zdůraznila Komise při hodnocení české legislativy. Komise rovněž informovala Evropskou radu o pokroku, který byl u jednotlivých kandidátských zemí dosažen v přípravách na členství a ve svém Posudku doporučila zahájit jednání s Českou republikou, Polskem, Estonskem, Slovinskem a Kypru.

V roce 1998 začala první část rozhovorů EU s ČR – tzv. **screening**. Podstatou bylo prověření existujícího právního řádu ČR s ohledem na *acquis communautaire* EU. Šlo o to, zjistit, jak právní řád ČR koresponduje s jednotlivými kapitolami *acquis*. Screening tak identifikoval oblasti, ve kterých se právní řád odlišoval, nebo kde daná legislativa chyběla. Pro potřeby tohoto porovnání bylo *acquis communautaire* rozděleno na 31 kapitol (viz. Příloha II).

Ještě než byla zahájena jednání o jednotlivých kapitolách navrhla EK stanovisko EU, které schválila Evropská rada. Stanoviska ke všem kapitolám vypracovala i Česká republika, která byla při jednáních zastupována Pavlem Teličkou.

2. 2. 1 Pravidelné zprávy Komise o pokroku ČR v procesu přistoupení

Evropská komise pravidelně kontrolovala proces přípravy na vstup do EU a vydávala „Pravidelné zprávy o pokroku České republiky v přípravách na členství v EU“, v nichž hodnotila vztahy ČR a EU, plnění přístupových kritérií a celkovou situaci v ČR. První zpráva byla vydána v roce 1998 a poslední v roce 2003.

První zpráva z roku **1998** uvádí ČR jako demokratický stát se stabilními institucemi, který dodržuje lidská práva a respektuje ochranu menšin. Tato zpráva byla kritická z hlediska politických kritérií, především co se týče oblasti soudnictví, státní správy, boje proti hospodářské kriminalitě a měla se také zaměřit na zlepšení situace Romů. Z hlediska plnění ekonomických kritérií byla Česká republika hodnocena jako stát s fungující tržní ekonomikou, kde je však ještě zapotřebí rozvoj strukturálních reforem, které jsou nutné pro to, aby se země dokázala vypořádat s konkurenčními tlaky uvnitř EU. Z hlediska přijímání povinností, vyplývajících ze členství, musela ČR zrychlit tempo přejímání *acquis*, především v oblasti zemědělství, vnitřního trhu, spravedlnosti a vnitra. [53]

Podle **druhé zprávy** z roku **1999** Česká republika splňovala politická kritéria, ale měla více pozornosti věnovat reformě soudnictví, situaci Romů a v neposlední řadě také vytvořit účinnou politiku boje proti hospodářské kriminalitě a korupci. Z hlediska ekonomických kritérií byla ČR považována za fungující tržní ekonomiku, která byla schopná vyrovnat se s konkurenčními tlaky uvnitř EU, ovšem s tím předpokladem, že měly být urychleny právní a strukturální reformy. V hodnocení schopnosti převzít povinnosti vyplývající ze členství EK konstatovala, že ČR nezvýšila tempo sbližování v legislativní oblasti. Pokroku bylo dosaženo v oblasti liberalizaci kapitálových trhů, bankovníctví a pojišťovnictví, v celní oblasti a také v legislativě, která byla přijata za účelem zvýšení ochrany hranic. V ostatních oblastech vnitřního trhu byla legislativa částečně harmonizovaná, ale pro dokončení procesu v této oblasti ČR nevykonala nic. Pokrok nebyl dosažen v oblasti zemědělství, pracovního práva, v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci ani v dalších oblastech. [5]

Hodnotící zpráva z roku **2000** z hlediska politických kritérií vytýkala ČR, že výrazněji nepokročila v reformě veřejné správy, žádný zřetelný pokrok nebyl učiněn ani v oblasti soudnictví. Jako neuspokojivá se také jevila snaha v boji proti hospodářské kriminalitě a korupci. Naopak došlo ke zlepšení v oblasti situaci Romů, především ve vzdělání. I přesto EK kladla důraz na další vynaložení úsilí ke zlepšení situace Romů. Z ekonomických hlediska EK

konstatovala, že se zvýšila makroekonomická stabilita země, že bylo dosaženo pokroku v restrukturalizaci a privatizaci bank. Naopak nebylo učiněno výraznějšího pokroku v oblasti veřejných financí. V harmonizaci legislativy ČR s *acquis* došlo k významnému pokroku, především v oblasti vnitřního trhu, inovací a ekonomické a sociální soudržnosti. Naopak v oblastech životního prostředí a justice byla harmonizace s *acquis* nedostačující. [61]

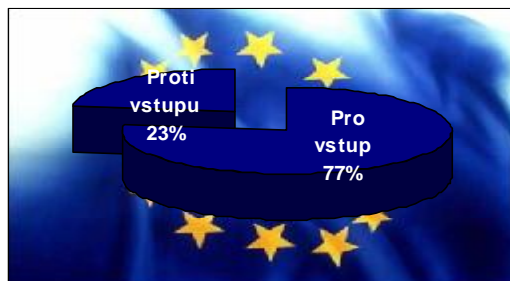
V roce **2001 EK** vyzdvihla ČR za pokrok učiněný v oblasti soudnictví. Významného pokroku bylo učiněno také v oblasti hospodářské kriminality korupce. Z hlediska ekonomických kritérií došlo oproti předešlému roku k pokroku v oblasti veřejných financí a byla dokončena privatizace bankovního sektoru. Z hlediska převzetí povinností vyplývajících ze členství dosáhla ČR od první hodnotící zprávy výrazného pokroku. I přes to však zůstávala řada oblastí, ve kterých muselo být vynaloženo další úsilí, především zemědělství, daní, spravedlnosti a vnitra. [70]

V hodnocení za rok **2002** vyzdvihla Evropská komise Českou republiku za výrazné pokroky ve sbližování legislativy, především v oblasti finančních služeb, silniční dopravě, sociální politice, životní prostředí, spravedlnosti a vnitra. V oblasti daní byl učiněn minimální pokrok. Bylo dosaženo i odpovídající administrativní kapacity pro zavedení *acquis*, pro dokončení přibližování ČR k EU bylo nutné vyvinout ještě další úsilí. [53]

Poslední hodnotící zpráva byla vydána v roce **2003**. Nazývala se „Souhrnná monitorovací zpráva o přípravách České republiky na členství“. V monitorovací zprávě EU konstatovala, že ČR plní kodaňská politická kritéria, nadále dodržuje lidská práva a svobody. Za celou dobu hodnocení došlo ke zlepšení fungování administrativy. Opatření byla učiněna v boji proti korupci a hospodářské kriminalitě. Ke zlepšení došlo i v otázkách romské komunity. Oblastí, ve které mohlo dojít podle EU ke zlepšení byly veřejné finance, především zvyšující se státní výdaje. Ačkoliv sbližování legislativy ČR a EU bylo zpočátku pomalé, nakonec se tempo sbližování zrychlilo, takže byly splněny všechny náležitosti pro vstup ČR do EU. [53]

Celý proces byl ukončen rozhodnutím o vstupu ČR do EU v roce 2002 na summitu v Kodani a následně podpisem „Smlouvy o přistoupení“, v dubnu 2003. K úspěšnému vstupu do EU ovšem chybělo ještě rozhodnutí občanů ČR o přistoupení. V referendu konaném ve dnech 13. – 14. 6. 2003 se 55,21 % občanů vyslovilo pro vstup do EU (viz. graf 2.1, referenda v ostatních kandidátských zemích viz. Příloha III.). Nic tedy nebránilo, aby se Česká republika mohla k datu 1. 5. 2004 stát právoplatným členem.

Graf 2.1 Hlasování o vstupu ČR do EU

Zdroj: [35], vlastní úpravy

2.2.2 Tendence vývoje ekonomiky ČR v 2000-2004

Z ekonomického hlediska vytvoření podmínek pro členství ČR v EU záviselo na sladění procesu tvorby HDP s probíhajícími změnami ve struktuře HDP v zemích EU. Jednalo se tedy o vytvoření struktury tvorby HDP a celkové zaměstnanosti tak, aby odpovídala potřebám malé ekonomiky, která se snaží začlenit do většího ekonomického celku. V oblasti tvorby struktury HDP i zaměstnanosti se naše země odlišovala od zemí EU. Podíl průmyslu byl na tvorbě HDP i zaměstnanosti vysoký. V České republice se v roce 2001 průmysl podílel na tvorbě HDP 41,2 % a na zaměstnanosti téměř 39 %, zatímco v evropský průměr se pohyboval okolo 26 % na tvorbě HDP a 27 % na zaměstnanosti. Podíl služeb začal růst na počátku transformace. V letech příprav na vstup do EU tvořil podíl služeb na tvorbě HDP i zaměstnanosti téměř 56 %, což bylo důsledkem přílivu přímých zahraničních investic. [16]

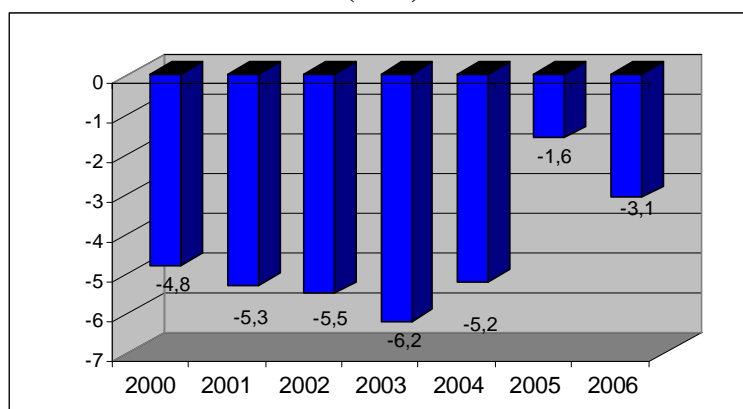
Pozitivní byl pokles podílu zemědělství, který byl důsledkem snižování poptávky po zemědělských a potravinářských produktech i omezeného vývozu a rostoucího dovozu zemědělských produktů. Ovšem i přes tento pokles, byl podíl zemědělství 3,9 % na tvorbě HDP v roce 2001 vyšší než průměrný podíl v EU, který činil 3,2. [40]

S blížícím se vstupem do EU musela ČR přibližovat svou ekonomickou úroveň k ekonomice EU, tzv. reálná konvergence. Jak Česká republika tak i ostatní země střední a východní Evropy měly v letech před vstupem do EU, a stále mají, velké rozdíly v ekonomické úrovni za členskými státy. Dlouhou dobu před vstupem zemí SVE do EU měli její představitelé názor, že by tyto země měly dosahovat úrovně 70 % průměrného HDP v EU 15. Spíše než o dosažení či překročení této hranice šlo o to, co nejvíce se této hodnotě přiblížit, aby se snížila rizika rozšíření, která souvisela právě s odlišnou úrovní ekonomik. Česká republika v době vstupu do EU této hodnoty nedosáhla. HDP na osobu činilo 63 % průměru EU 15.

V současnosti je v hodnocení ekonomické úrovně měřené dle HDP na hlavu z nových členských zemí na 3. místě za Slovinskem a Kypru (viz. Příloha IV).

Odstranění rozdílů v úrovni ekonomiky ČR a zemí EU sice závisí na rozdílu mezi růstem HDP ČR a EU, ovšem hodnocení konvergence se může projevovat i vývoji vnější bilance, která se měří například pomocí poměru bilance běžného účtu k HDP. Jak ukazuje následující graf 2.2 byl poměr bilance běžného účtu k HDP v ČR v letech před vstupem záporný. V roce 2003 dosáhl tento poměr – 6,2 %. I v případě ostatních zemí střední Evropy byla bilance běžného účtu k HDP záporná. Tento schodek bilance byl způsoben především schodkem bilance výnosů, kdy docházelo k nárůstu reinvestovaného zisku a dividend podniků se zahraniční účastí.

**Graf 2.2 Poměr bilance běžného účtu k HDP v ČR
(v %)**

Zdroj: [36], vlastní úpravy

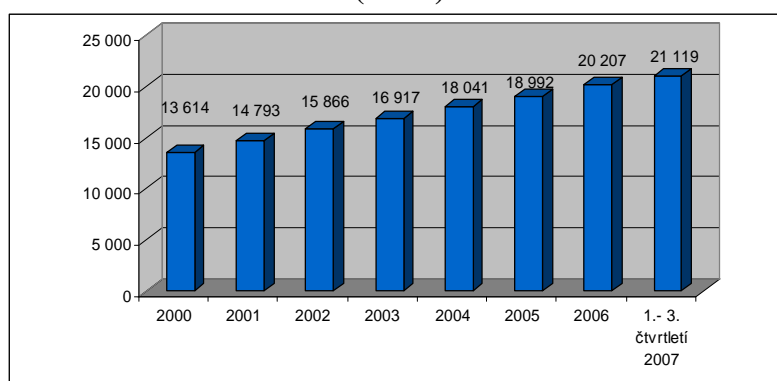
Velmi významnou roli v přibližování se ekonomické úrovni ČR k ekonomikám zemí EU hrály i podpůrné nástroje EU, jako jsou programy a fondy EU, jejichž využívání umožňuje snižovat regionální disparity, zvyšovat ekonomickou úroveň jednotlivých regionů a tím i úroveň ekonomiky ČR jako celku.

Jak už bylo zmíněno v první kapitole, v letech 2000 – 2004 se české hospodářství po fázi recese z let 1997 – 1999 dostávalo do fáze růstu. V období let 2000 – 2002 byl průměrný roční růst HDP 2,7 %. V následujících letech se zvyšoval a v roce 2004, tedy v roce vstupu ČR do EU činil růst 4,5 %. Růst ekonomiky ČR v období let 2000 – 2004 v porovnání s ostatními v té době kandidátskými zeměmi na vstup do EU nebyl příliš vysoký avšak byl vyšší než v zemích EU 15.

Pokles růstu HDP v roce 2002 na 1,9 % byl způsoben především oslabením poptávky zemí EU, což se projevilo na zpomalení tempa růstu řady exportních průmyslových odvětví. Zpomalení se dotklo i automobilového průmyslu, který je motorem českého průmyslu a zahraničního obchodu. Negativním faktorem pro ekonomický vývoj v období 2000 – 2002 byla narůstající nerovnováha na běžném účtu platební bilance a ve veřejných financích. Ve srovnání se zeměmi západní Evropy se ČR v tomto období začínala přibližovat ekonomikám EU 15, které na počátku 21. století zaznamenaly mírné zpomalení růstu HDP. Ekonomika EU byla silně ovlivněna vnějšími šoky, jako byl růst cen ropy, pokles světového obchodu apod. Růst cen ropy se projevil v růstu cen nejen potravin a ve snížení spotřeby domácností. Na poklesu světového obchodu se také nemalou mírou podílely teroristické útoky z 11. září 2001 na USA. Ekonomika EU ovlivněna situací ve světě zpomalila na 1,9 % v roce 2001, v roce 2002 dokonce na 1,1 % (viz Příloha IV). Z největších ekonomik EU byly recesí nejvíce zasaženy Německo a Francie. [8]

Následný růst HDP byl způsoben také zvyšující se konkurenceschopností českých výrobců, která byla také jedním ze základních předpokladů pro vstup do EU. Ovšem ekonomika rostla především díky rostoucí spotřebě obyvatel, kterým se zvyšoval disponibilní důchod, který byl pozitivně ovlivněn nízkou mírou inflace a růstem mezd (viz. graf 2.3)

**Graf 2.3 Průměrné hrubé měsíční mzdy v ČR v období 2000 – 2007
(v Kč)**

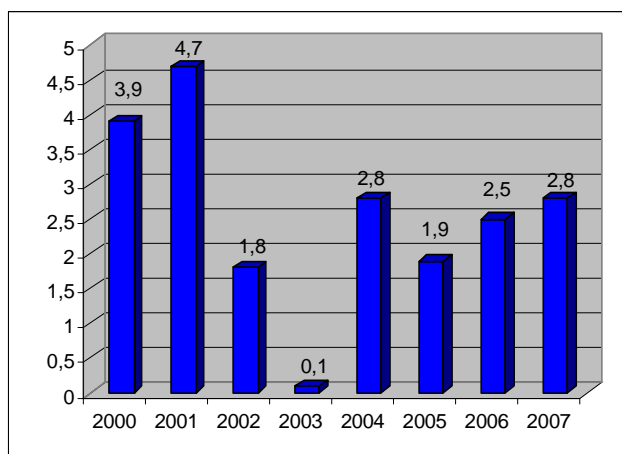

Zdroj: [38], vlastní úpravy

V období vrcholných příprav na vstup do EU, tedy v letech 2003 – 2004 ekonomika ČR rostla rychleji, než v předešlých letech. Ovšem v porovnání HDP na osobu v PPP se zeměmi EU, dosahovala 63 % průměru EU 15, což vypovídá o nízké ekonomické výkonnosti ČR, ale v porovnání s ostatními kandidátskými zeměmi naše ekonomická výkonnost patřila spolu s úrovní Malty, Kypru a Slovinska k nejvyšším.

Míra inflace se v letech 2000 a 2001 zvyšovala (viz. graf 2.4), pohybovala se okolo 4 %. Hlavními důvody byly zejména růst cen energetických a zemědělských surovin. V následujících dvou letech inflace mírně klesala hlavně díky poklesu světových cen surovin a silného kurzu koruny (viz. Příloha XI.). Nízká míra inflace umožňovala centrální bance snižovat úrokové míry, což byl pozitivní faktor pro investory. Nízká inflace má i svá negativa, především pro výrobce, kteří se mohou dostat do obtížné finanční situace, protože nízká inflace obvykle snižuje ziskovost jejich produkce, protože snížení cen se obtížně vyrovnává snížením nákladů. Ve srovnání s EU se míra inflace ČR dostala pod úroveň zemí EMU, která v letech 2000 – 2002 nezaznamenala dramatické změny (viz. Příloha VI). A i u ostatních kandidátských zemí se v období před vstupem do EU míra inflace přibližovala úrovni západoevropských zemí (viz. tab. 2.2).

Graf 2.4 Míra inflace v období v ČR 2000 – 2007 (v %)

Zdroj: [37], vlastní úpravy

Tab. 2.2 Míra inflace v nových členských zemích (v %)

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bulharsko	10,3	7,4	5,8	2,3	6,1	6,0	7,4	7,6
ČR	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6	1,6	2,1	3,0
Estonsko	3,9	5,6	3,6	1,4	3,0	4,1	4,4	6,7
Kypr	4,9	2,6	2,8	4,0	1,9	2,0	2,2	2,2
Lotyšsko	2,6	2,5	2,0	2,9	6,2	6,9	6,6	10,1
Litva	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7	3,8	5,8
Maďarsko	10,0	9,1	5,2	4,7	6,8	3,5	4,0	7,9
Malta	3,0	2,5	2,6	1,9	2,7	2,5	2,6	0,7
Polsko	10,1	5,3	1,9	0,7	3,6	2,2	1,3	2,6
Rumunsko	45,7	34,5	22,5	15,3	11,9	9,1	6,6	4,9
Slovinsko	8,9	8,6	7,5	5,7	3,7	2,5	2,5	3,8
Slovensko	12,2	7,2	3,5	8,4	7,5	2,8	4,3	1,9

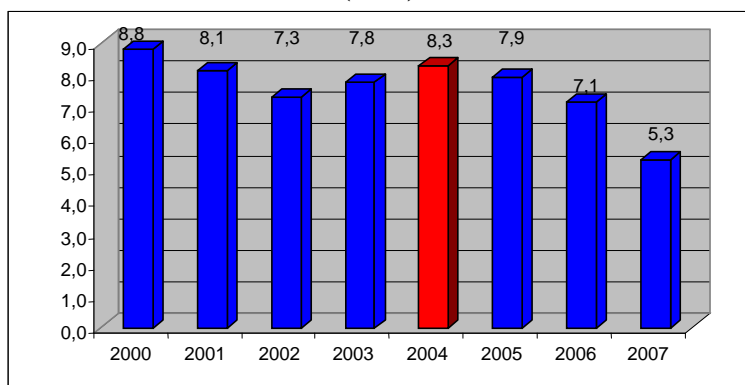
Zdroj: [56], vlastní úpravy

Veliký význam pro vývoj a růst ekonomiky má také situace na trhu práce. Ukazatelem s nejlepší vypovídací schopností o vývoji na pracovním trhu je míra nezaměstnanosti. Bylo zřejmé, že vstup do EU bude spojen se zvyšující se konkurencí jak pro podniky tak i pro samotné zaměstnance.

V těchto letech ekonomického zpomalení míra nezaměstnanosti v zemích západní Evropy nedoznala žádných výrazných změn (viz Příloha VII). A to také díky reformám provedených v 90. letech v některých státech EU, které zvýšily pružnost trhů práce. V průměru se nezaměstnanost pohybovala okolo 8 %, avšak státy jako Lucembursko, Nizozemsko nebo Portugalsko vykazovaly hodnoty okolo 2 až 3 %. [8]

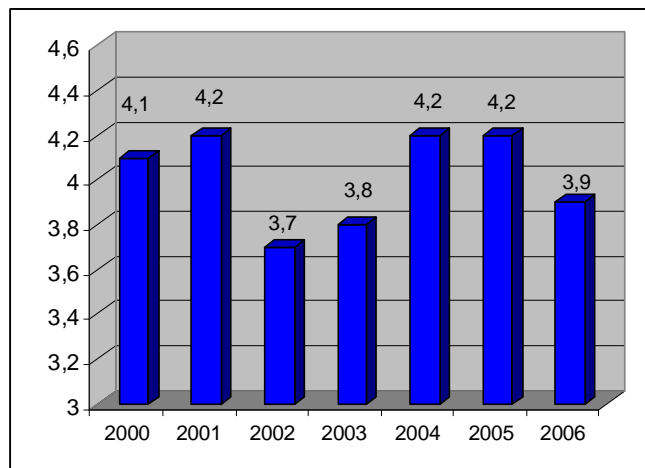
Trh práce ČR byl charakteristický malou mobilitou a flexibilitou pracovní síly. Tato situace si vyžadovala učinění kroků, které by prohloubily flexibilitu trhu práce a pružnost reálných mezd. Míra nezaměstnanosti v ČR (viz. graf 2.5) se pohybovala v období 2000 - 2003 kolem 8 %, a byla srovnatelná s úrovní nezaměstnanosti zemí EU, kde se míra pohybovala v rozmezí 7 – 8 %. Podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva klesal a přetrvávaly strukturální problémy, které se projevovaly v růstu nezaměstnanosti. Znepokojující pro ČR bylo, že rostla především dlouhodobá nezaměstnanost (viz. graf 2.6). Dlouhodobá nezaměstnanost, která se v průběhu 90. let pohybovala v rozmezí 1 – 2 % vzrostla na počátku nového tisíciletí na 4,1 %. Dalším problémem byly regionální rozdíly v nezaměstnanosti a nezaměstnanost mladých lidí ve věku 20 – 24 (viz. Příloha VIII), která se v letech 2000 – 2003 pohybovala téměř na úrovni 14 %.

Graf. 2.5 Míra nezaměstnanosti v ČR
(v %)

Zdroj: [57]

**Graf 2.6 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR
(v %)**

Zdroj: [57], vlastní úpravy

Míra nezaměstnanosti mladých v ČR byla na úrovni zemí EU 15 (viz. Příloha IX.). Ovšem až na státy jako Dánsko, Nizozemsko nebo Rakousko, kde se tyto hodnoty pohybovaly v letech 2000 – 2003 okolo 5 – 6 %. Ve srovnání s novými členskými zeměmi patřila mezi nejnižší (viz. tab. 2.3).

Tab. 2.3 Míra nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15 – 24 let v nových členských zemích (v %)

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Bulharsko	34,5	41,0	36,1	27,7	27,0	22,8	17,4
ČR	18,5	17,6	16,9	20,0	21,8	19,1	15,4
Estonsko	26,0	20,1	19,2	17,4	14,7	12,5	9,7
Kypr	:	:	:	:	12,1	14,1	10,5
Lotyšsko	22,9	20,7	20,8	18,2	17,6	11,7	11,3
Litva	32,0	20,7	21,1	24,4	22,6	13,6	8,7
Maďarsko	12,2	11,3	13,2	12,6	16,8	19,1	19,6
Malta	:	:	13,6	17,0	15,0	17,6	14,3
Polsko	34,1	40,9	43,4	40,8	37,1	34,4	27,0
Rumunsko	19,8	19,4	22,5	18,7	21,9	20,6	21,8
Slovinsko	15,9	21,6	17,1	17,2	18,4	17,5	12,3
Slovensko	36,7	38,8	36,4	31,9	32,5	29,8	23,5

Zdroj: [57], vlastní úpravy. Pozn.: Data jsou vždy ke 4 čtvrtletí.

2. 3 Ekonomické aspekty přistoupení

„Česká republika je malý stát a jeho naděje do budoucnosti jsou fungující mezinárodní organizace. Takové organizace malým zemím kompenzují nedostatečnou vojenskou, politickou a ekonomickou sílu. Právě proto je v našem zájmu členství v OSN, NATO i EU. Potřebujeme funkční mezinárodní právo garantované OSN, potřebujeme silnou obrannou alianci demokratických zemí a potřebujeme také silnou evropskou hospodářskou a politickou organizaci, která bude hájit zájmy evropských zemí. Stát mimo tyto organizace znamená nemít podíl na rozhodnutích, která se nás budou bezprostředně dotýkat.“ [71]

Jak již bylo zmíněno, členství ČR v EU bylo jasným cílem naší zahraniční politiky po roce 1989. Bylo jasné, že vstup do EU bude mít pro celou společnost vážné důsledky. Otázky, jaké přínosy pro nás členství bude mít, či jaké problémy budeme muset řešit, a jaké náklady nese členství v EU, si kladli a stále ještě kladou, jak odborníci, tak i laická veřejnost. Hlavní důvodem vstupu do EU je sdílet výhody, ať už ekonomické, společenské nebo bezpečnostní či politické, které jsou vytvořené stabilním prostředím v EU.

Z politických důvodů šlo především o nové příležitosti, které byly viděny v zajištění mezinárodního postavení a bezpečnosti státu a zvýšení váhy ČR na poli mezinárodního dění. Jako člen největšího integračního uskupení na světě můžeme více ovlivňovat situaci v Evropě i ve světě. ČR může „tvořit“ a ovlivňovat legislativu EU, má tak lepší možnost hájit své zájmy, než kdyby zůstala malou zemí obklopenou ze všech stran velkou silnou organizací.

Z bezpečnostního hlediska šlo o snahu zajistit vnitřní bezpečnost občanů tím, že se společně v prostředí Unie bude čelit a bojovat proti růstu mezinárodního zločinu, ilegálnímu přistěhovalectví tím, že se bude společně postupovat při ochraně vnějších hranic a bude se klást důraz i na udržitelné podmínky života lidí na svém území.

Hlavní důvody vstupu ovšem byly ekonomického charakteru. Všechny čl. státy jsou rovnoprávnými účastníky vnitřního trhu EU, ve kterém jsou zajištěny 4 svobody: volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu, které příznivě působí na hospodářský růst a také zaměstnanost. Tak není divu, že i ČR měla zájem účastnit se na trhu, kde jsou odstraněny překážky obchodování. Společný trh vytváří podmínky pro snižování cen. Vstupem do EU se rozšířila nabídka bankovních a finančních služeb, došlo ke snížení transakčních nákladů, což je silný

motiv pro příliv zahraničních investic⁹ (viz. tab. 2.4). Česká republika se zapojila do společných a koordinovaných politik EU. V rámci obchodní politiky tak české podniky a exportéři využívají stejná pravidla pro obchod se třetími zeměmi a jsou tak lépe chráněni vůči jejich obchodním praktikám. Zemědělcům se otevřel trh se zemědělskými produkty, což jim přineslo i zvýšení dotací. Prostředky z fondů EU umožní ČR překonat různé strukturální a regionální problémy a zvyšovat životní úroveň obyvatelstva a tím se pomalu přibližovat úrovni ostatních členských zemí.

**Tab. 2.4 Přímé zahraniční investice v období 1998 – 2007
(plynoucí z ČR do EU, a z EU do ČR, v mil. Kč)**

Rok	1998	1999	2000	2001	2002
Přímé investice ČR do EU	5 368	5 530	- 841,3	508,4	796,6
Přímé investice z EU do ČR	355 011,1	544 479,7	153 046,9	187 153,9	246 525,6
Rok	2003	2004	2005	2006	2007
Přímé investice ČR do EU	8152,9	3 119,1	-9 741,8	22 235,3	11 477,0
Přímé investice z EU do ČR	23 649,4	94 448,5	233 877,2	123 000,9	158 807,7

Zdroj: [42]

Před vstupem do EU všichni očekávali jen pozitivní efekty, o to složitěji pak byly přijímány negativní dopady a rizika spojené se členstvím EU. Vzhledem k tomu, že ČR převzalo právo ES, které je nadřazeno právu českému, došlo k omezení suverenity státu.

Samotné rozšíření EU o 10 nových zemí, později pak o další dvě, znamenalo regionální, sektorové, mikroekonomické i makroekonomické změny. Ty se projeví, jak u starších členských zemí, tak také u nových. Z hlediska ekonomického šlo především o to, aby podniky využily šanci rozšířeného trhu, aby se vyrovnaly s velkou konkurencí na jednotném vnitřním trhu, která má mnohem větší zkušenosti s prodejními metodami, znalostmi vnitřního trhu, je lépe vybavena kapitálem. Podniky, umístěné na území starých členských států mají oproti českým podnikům výhodu, která může vést k zániku některých českých podniků, které v této velké konkurenci neobstojí. Což může mít další negativní dopady na českou ekonomiku, např. růst míry nezaměstnanost, zpomalování tempa růstu HDP apod.

⁹ **Přímé zahraniční investice** – rozumí se tím 10 % a vyšší podíl zahraničního investora na základním jmění společnosti, přičemž podmínkou je trvalý zájem investora na společnosti a jeho podíl na řízení. Přímé zahraniční investice = základní jmění, reinvestovaný zisk a ostatní kapitál. [42]

To jak domácí firmy využívají a budou využívat příležitosti na jednotném trhu je také odvislé od očekávaného růstu HDP. V podmínkách velkého růstu HDP v ČR budou firmy snadněji absorbovat šoky, ale také to může vést k nevyužití příležitostí na nových trzích. Naopak mírný růst HDP může motivovat podniky, zaměstnance hledat si v zahraničí nové oblasti uplatnění. Jak ukazuje tabulka 2.5, všechny nové čl. státy po vstupu do EU vykazují zvýšení tempa růstu HDP.

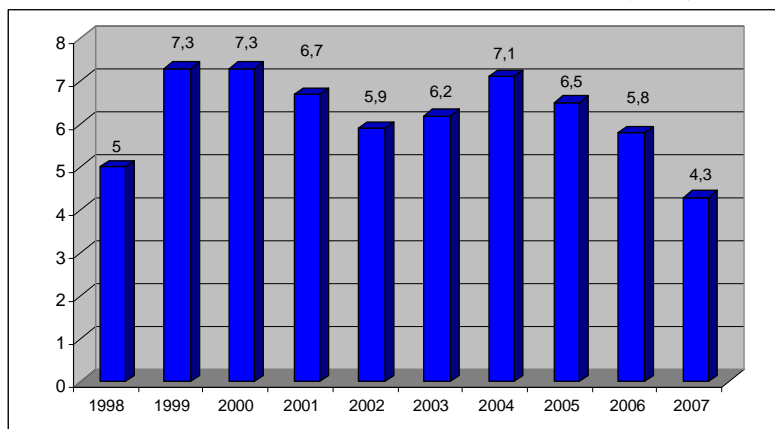
Tab. 2. 5 Růst HDP v EU a ve 12 nových státech (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27)	3.9	2.0	1.2	1.3	2.5	1.8	3.0	2.9
EU (25)	3.9	2.0	1.2	1.3	2.4	1.8	3.0	2.9
EU (15)	3.8	1.9	1.1	1.2	2.3	1.6	2.8	2.7
Eurozóna	3.8	1.9	0.9	0.8	2.0	1.5	2.8	2.6
Bulharsko	5.4	4.1	4.5	5.0	6.6	6.2	6.1	6.3
ČR	3.6	2.5	1.9	3.6	4.5	6.4	6.4	5.8
Estonsko	9.6	7.7	8.0	7.2	8.3	10.2	11.2	7.8
Kypr	5.0	4.0	2.1	1.9	4.2	3.9	4.0	3.8
Lotyšsko	6.9	8.0	6.5	7.2	8.7	10.6	11.9	10.5
Litva	4.1	6.6	6.9	10.3	7.3	7.9	7.7	8.5
Maďarsko	5.2	4.1	4.4	4.2	4.8	4.1	3.9	2.0
Malta	:	-1.6	2.6	-0.3	0.2	3.3	3.4	3.1
Polsko	4.3	1.2	1.4	3.9	5.3	3.6	6.1	6.5
Rumunsko	2.1	5.7	5.1	5.2	8.5	4.2	7.9	6.0
Slovinsko	4.1	3.1	3.7	2.8	4.4	4.1	5.7	6.0
Slovensko	1.4	3.4	4.8	4.8	5.2	6.6	8.5	8.7

Zdroj: [54]

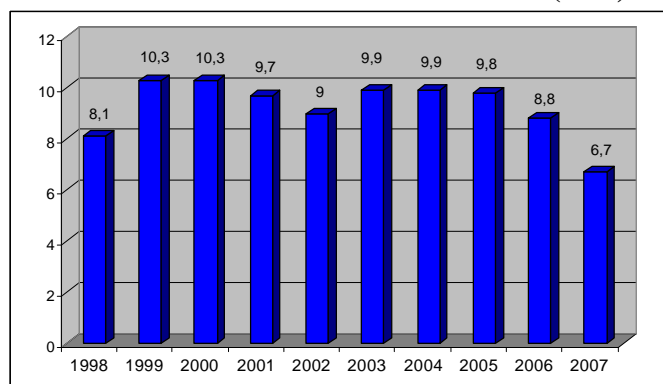
Stejně tak se potvrdily i očekávání na trhu práce. V ČR i v ostatních nových zemích EU došlo po vstupu do EU k poklesu míry nezaměstnanosti z 9 % na 7,9% (viz. Příloha XII). Zaměstnanost se pohybovala okolo 64 % (viz. Příloha X). Jak ukazují následující grafy 2.7 a 2.8 nezaměstnanost v ČR byla u žen vyšší jak u mužů. Míra nezaměstnanosti u žen dosahovala před vstupem okolo 10 % u mužů kolem 7 %. Obě tyto hodnoty se po začlenění do struktur EU snížily zhruba o 3 p.b., na 6,7 % u žen a 4,3 % u mužů. Ani další negativní očekávání, kterým byl růst cenové hladiny se nepotvrdilo. Míra inflace rok po vstupu do EU klesla a dosáhla hodnoty 1,9 %.

Graf 2.7 Nezaměstnanost mužů v ČR (v %)

Zdroj:[39]

Graf 2.8 Nezaměstnanost žen v ČR (v %)

Zdroj: [39]

Všechny motivy přistoupení hrály svou roli a těžko lze přesně vymezit váhu každého z nich. Každý z nás hodnotí jednotlivé aspekty různě, ale domnívám se, že většina z nás se přikloní k názoru, že dominantní úlohu při rozhodnutí o rozšíření hrály motivy ekonomické.

3. Dopady vstupu do EU na zahraniční obchod ČR

3.1 Vývoj zahraničního obchodu od vzniku ČSR

Pro ekonomiku českých zemí měl zahraniční obchod před první světovou válkou velký význam, který se pak ještě zvýšil rozpadem Rakousko – Uherské monarchie. Československo bylo v té době relativně vyspělou průmyslovou zemí a od toho se také odvíjel charakter zahraničního obchodu a zapojení Československa do světového hospodářství. První světová válka znamenala zahraniční obchod tím, že podnikatelé na našem trhu byli závislí na zprostředkování obchodu cizími (především rakouskými a německými) firmami. Až 20. léta přinesla změnu.

Obchodní vztahy, které byly přerušeny válkou, se začaly obnovovat a pomalu se rozšířil přímý obchod se zahraničím, takže význam zprostředkujících firem klesal. V dovozu významné místo připadalo na spotřební zboží, nezpracované potraviny a také textilní suroviny, železnou rudu, pšenici a kukuřici. Ve vývozu největší podíl zaujímaly hotové výrobky (textil, oděvy, sklo, porcelán), ze surovin pak Československo vyváželo kaolín, dřevo, uhlí, koks apod. Ve třicátých letech pomalu docházelo ke změnám v komoditní struktuře zahraničního obchodu. Před druhou světovou válkou se podíl lehkého průmyslu na vývozu začal zmenšovat a rostl podíl strojírenského, chemického a kovodělného průmyslu.

Tato situace ovlivnila i teritoriální strukturu. Zatímco ve druhé polovině 20. let bylo největším partnerem Německo a Rakousko, ve druhé polovině 30. let jejich podíl na obchodě s Československem klesal. Vztahy se Sovětským svazem v tomto období představovaly minimální podíl na zahraničním obchodě Československa.

Ve 30. letech docházelo k určité ztrátě pozice československého obchodu. Jestliže podíl Československa na světové průmyslové výrobě činil 1,7 % v období let 1926 – 1929, pak v roce 1937 poklesl na 1,3 %. Podíl na světovém vývozu pak díky světové hospodářské krizi klesl z 1,9 % v roce 1929 na 1,6 % v roce 1937. [11]

Tab. 3. 1 Podíl vybraných zemí na světové průmyslové výrobě v letech 1925 – 1929 a 1936- 1938 (v %)

Období	USA	Německo	VB	Francie	SSSR	ČSR
1925 – 1929	42,2	11,6	9,4	6,6	4,3	1,7
1936 - 1938	32,2	10,7	9,2	4,5	18,5	1,3

Zdroj: [12]

Rok 1938 znamenal pro Československo ztrátu 30 % území a 1/3 obyvatel. Hranice byly vytvořeny tak, že byly zničeny hlavní dopravní tepny. Pro Německo bylo Československo velkým přínosem, jednak pro svou strategickou polohu uprostřed Evropy a jednak pro svůj ekonomický potenciál. Vždyť v pohraničních oblastech, které byly násilně připojeny k Německu, byly soustředěny až 2/5 průmyslové kapacity země. Velký význam měl především těžký průmysl. V prvním roce okupace byla česká ekonomika výrazně ovlivněna válečným hospodářstvím Německa, které mělo za následek kromě řízené průmyslové výroby, regulace zemědělské výroby, přidělového systému také kontrolu zahraničního obchodu a mezistátního platebního styku. Zahraniční obchod podléhal potřebám Německa, které odebíralo téměř 40 % průmyslové produkce. Vývoz z naší země byl větší než dovoz a při clearingovém zúčtování tak Německo v podstatě získalo bezúročný úvěr, který nebyl nikdy splacen. Výtěžek z vývozu do třetích zemí zůstal Německu, které ho použilo k úhradě svého dovozu.

Po skončení války se politické rozdělení světa promítlo do hospodářských vztahů. Svět byl rozdělen na Východ a Západ. Obchod mezi těmito stranami nebyl přerušen, ale jeho rozsah byl velmi malý. V letech 1946 – 1947 Československo realizovalo ze západními zeměmi až 80 % obratu zahraničního obchodu. V této době už byla vyhrocena otázka orientace zahraničního obchodu ČSR. Na jedné straně byla Spojenými státy vyhlášena pomoc ve formě Marshallova plánu, který měl pomoci obnovit hospodářství válkou zničeným zemím. Na straně druhé, jsme pod nátlakem SSSR museli tuto pomoc odmítnout, což byl v otázce naší obchodní orientace a mezinárodního postavení důležitý okamžik. V roce 1949 byla vytvořena **Rada vzájemné hospodářské pomoci**. Jejími zakládajícími členy bylo SSSR, ČSR, Bulharsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko. Tato organizace byla vytvořena s cílem podpořit ekonomickou a vědeckotechnickou spolupráci všech svých členů. ČSR stejně jako ostatní

členi tedy přeorientovala zahraniční obchod směrem na východ. Podíl států RVHP na zahraničním obchodě začal růst, ze 40 % v roce 1948 na 80 % v roce 1953. [11]

Došlo také ke změnám ve zbožové struktuře zahraničního obchodu. Na dovozu se nejvíce podílela paliva, suroviny a materiál. Podíl strojů a zařízení na vývozu vzrostl z 20 % v roce 1948 na 42 % v roce 1953, podíl nepotravinářského spotřebního zboží klesl z 31 % na 21 %. Tato materiálová náročnost vývozu se ještě prohlubovala a negativně ovlivňovala specializaci strojírenství. Nízká inovační úroveň a šířka sortimentu v průmyslové výrobě vedly k situaci, že výrobní série byly pod svým optimem, což zvyšovalo náklady a prohlubovalo nízkou efektivnost čs. ekonomiky. [12]

V 60. letech se zahraniční obchod vyvíjel rychleji než v předešlých letech. Obchodní bilance byla aktivní. Orientace obchodu byla stabilizována a ve struktuře vývozu dominovaly stroje a zařízení. Došlo ke zlepšení mezinárodních vztahů, čímž se oživil obchod se západními státy (viz tabulka 3. 1). Ovšem i ten byl po odstranění diskriminačních opatření omezován řadou těžkostí. Jednalo se především o to, že po několikaleté přestávce se československé zboží obtížně vyrovnávalo silné konkurenci na západních trzích. Hlavním problémem obchodu s kapitalistickými zeměmi byl vývoz, v jehož zbožové struktuře největší podíl zaznamenaly suroviny, potraviny a spotřební zboží. Z dovozu pak dominovaly suroviny, dehtová barviva, celulóza, vlna, osobní automobily, kakaové boby a mořské ryby. [11]

**Tab. 3. 2 Teritoriální orientace zahraničního obchodu ČSR v letech 1948 - 1970
(úhrn dovozu a vývozu v %)**

Země	1948	1953	1960	1970
SSSR	16,2	35,5	34,4	32,5
Ostatní země RVHP	16,3	36,5	29,4	31,7
Tržní ekonomiky	45,5	14,8	17,8	22,4

Zdroj: [13]

Změny ve světovém hospodářství po celosvětové krizi v roce 1973 se Československa nedotkly tak silně jako ostatních zemí RVHP, které byly více orientovány na Západ. Ekonomika se opírala o těžbu uhlí a dovoz paliv ze SSSR a vysoký stupeň soběstačnosti v potravinách. Ovšem vnější situaci nebylo možno podceňovat, neboť ovlivňovaly vývozní a dovozní ceny a tím se zhoršovala dostupnost některých dovážených komodit. Zhoršování směnných relací bylo ovlivněno nejen pohybem světových cen a nemožností uspět na

západních trzích jen s nižšími cenami, ale i nekvalitními výrobky určenými k vývozu. Tím docházelo k deficitu obchodní bilance. Od roku 1976 až do roku 1980 skončil zahraniční obchod Československa vždy pasivním saldem. Rostlo zadlužení, docházelo k čerpání úvěru nejen na dovoz strojů a zařízení, ale také na dovoz zemědělských produktů. Tempo růstu živočišné výroby předstihovalo tempo růstu rostlinné výroby, což bylo podnětem pro dovoz drahých krmiv.

Na začátku 80. let došlo k dalšímu zhoršení vnějších podmínek, které ovlivňovaly československé hospodářství. Hospodářská recese, která probíhala v západních zemích zkomplikovala vývoz domácích výrobků. Na dovoz výrobků z ČSSR byla častěji uplatňována množstevní omezení a další restriktce, které měly i politický podtext. V souvislosti se zhoršenou ekonomickou situací byla hospodářská politika zaměřena na obnovení vnější rovnováhy. Byla uskutečněna řada opatření, díky kterým bilance zahraničního obchodu dosáhla kladného salda.

3. 2 Změny po roce 1989

Jak již bylo zmíněno, po druhé světové válce se zcela jasně zahraniční obchod Československa orientoval na státy RVHP, nebyl zde tedy prostor pro realizaci hospodářských vztahů s Evropskými společenstvími. Tyto vztahy se začaly vytvářet ke konci 80. let a na počátku 90. let 20. století, kdy po roce 1989 zahraniční obchod ČR prošel významnými strukturálními změnami a hrál velmi důležitou roli v procesu přechodu z centrálně řízené ekonomiky k ekonomice tržní. Vývoj zahraničního obchodu ukazuje tabulka 3. 2.

Tab. 3.3 Zahraniční obchod ČR v letech 1993 – 2001
(v mil. Kč)

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Import	428 084	501 549	670 445	752 344	862 144	928 939	973 169	1 241 924	1 386 319
Export	421 601	466 403	574 722	594 629	722 456	850 308	908 756	1 121 099	1 269 634
Celkem	847 685	967 952	1 245 167	1 346 973	1 584 606	1 779 247	1 881 925	2 363 023	2 655 953

Zdroj: [7]

Jak jsem již uvedla, základním předpokladem k úspěšné transformaci ČR byla liberalizace zahraničního obchodu. Liberalizace obchodu znamenala velmi složitý proces, který spočíval

mimo jiné v zavedení směnitelnosti měny a také ve snižování ochrany ekonomiky zemí, se kterými ČR obchodovala. Základní kroky k jejímu zahájení byly uskutečněny již v prvních dvou letech transformace. Nejdůležitější kroky byly učiněny v roce 1991. Cla byla snížena na hodnotu 5% a souběžně s tím vláda zvedla dovozní přírážku ve výši 20 %. Evropská společenství odstranila překážky pro 70 % dovozů z Československa. Československo uvolnilo jen 20 % dovozů. Další liberalizace dovozů z EU byla učiněna během následujících 9 let. Toto postupné uvolňování obchodu, kdy státy EU liberalizovaly obchod rychleji a ČR pomaleji, se nazývá „*asymetrická liberalizace*“.

Strukturální změny v zahraničním obchodě, jak v komoditní struktuře, tak i teritoriální byly provedeny v krátké době. Komoditní struktura se změnila tak, že se na vývozu zvýšil podíl strojů a dopravních zařízení a vývoz polotovarů a materiálů se snížil.

Státní podpora zahraničního obchodu byla na začátku transformace minimální, protože vláda nechtěla zasahovat do tržního systému. Jedinou výjimkou byla **Exportní a garanční pojišťovací společnost**¹⁰, jejímž cílem bylo pojišťování vývozních úvěrových rizik.

Zahranční obchod České republiky se v letech 1990 až 2003 vyvíjel v poměrně složitých vnitřních i vnějších podmínkách. Došlo k rozpadu ČSFR, ke změnám ve vlastnických vztazích, ekonomika se postupně transformovala na tržní. Zahraniční obchod se více orientoval na západní státy, členy EU, mimo to také ČR v roce 1994 vstoupila do WTO.

Do roku 1989 se na obchodu s ČSSR samozřejmě nejvíce podílely centrálně plánované ekonomiky a to více jak 50 % (r. 1989) na vývozu i dovozu. Tento podíl v následujících letech klesal, a to jak u vývozu - na 35 %, tak i u dovozu - na 23,3 %. Naproti tomu obchodování s vyspělými ekonomikami především s EU, dostalo nový rozměr a podíl vývozu i dovozu začal růst, a to z 37 % v roce 1989 na téměř 70 % (vývoz), respektive na 60 % (dovoz) v roce 2003 (viz. tabulka 3. 4). Zpočátku byl obchod se západními zeměmi omezen z důvodu slabé znalosti západních trhů, čímž bylo uplatnění domácích výrobků na těchto trzích minimální.

¹⁰ EGAP – je úvěrovou pojišťovnou zaměřenou na pojištění teritoriálních a komerčních rizik, která jsou spojena s vývozem zboží a služeb z ČR. Byl zřízen v roce 1992.

Tab. 3. 4 Podíl EU na vývozech a dovozech ČR

Rok	Vývoz		Dovoz	
	v mld. USD	v %	v mld. USD	v %
1993	7 626	52,7	8 209	56,2
1994	9 354	58,7	10 308	59,5
1995	12 912	60,5	15 297	61,0
1996	12 985	58,6	17 353	62,4
1997	13 365	59,8	16 755	61,8
1998	16 543	64,0	17 992	63,5
1999	18 176	69,2	18 062	64,2
2000	19 921	68,6	19 966	62,0
2001	23 011	68,9	22 525	61,8
2002	26 211	68,4	24 379	60,2
2003	33 174	69,8	29 594	59,2

Zdroj: [34]

V polovině 90. let se však začala projevovat nerovnováha obchodní bilance. V roce 1995 dosáhl podíl deficitu obchodní bilance na HDP 7 %. V tomto roce byla také posílena státní podpora pro vývozce tím, že byla založena Česká exportní banka¹¹.

V roce 1996 došlo k dalšímu prohloubení vnější nerovnováhy. Vývoz se zvýšil o 6,3 % a dovoz o 13,4 %. Deficit běžného účtu dosáhl 7,1 % HDP. Ani přímé zahraniční investice tento deficit nevyvážily (viz. graf 3.1). Tato situace vyústila v měnovou krizi v roce 1997 a znehodnocení koruny. [19]

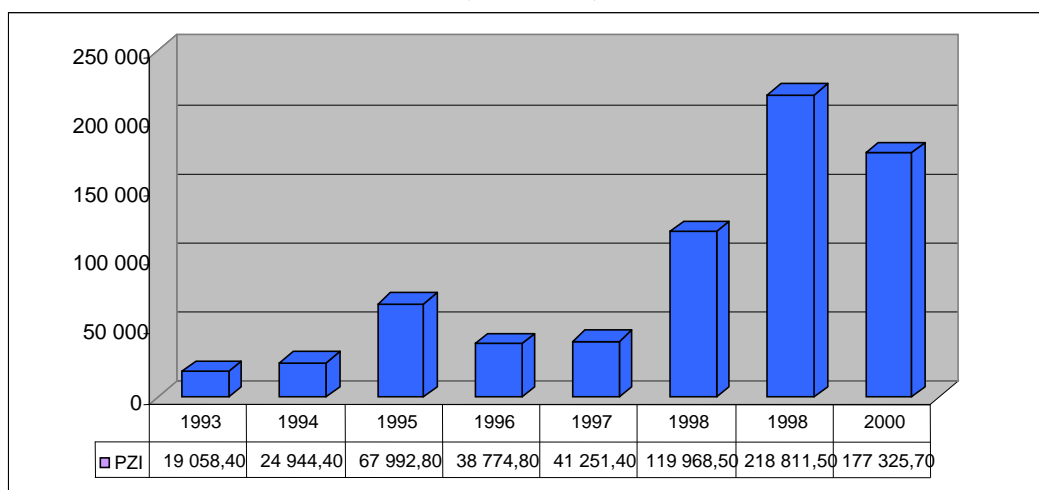
Po této krizi v letech 1998 a 1999 došlo ke změnám v zahraničního obchodě. Vývoz začal prudce růst, zatímco dovoz se zvyšoval jen mírně. Tím docházelo ke snižování deficitu obchodní bilance. V následujících letech ovšem opět začalo docházet k prohlubování deficitu obchodní bilance. Důvodem byl růst ceny ropy, znehodnocování koruny proti dolaru a také negativní vliv povodní v roce 2002, který měl za důsledek pokles turistického ruchu. V roce 2003 se objevily problémy ve světové ekonomice (politická situace, vývoj na globálních finančních trzích apod.). Tyto problémy se projeví v zahraničně platebních vztazích.

Deficit obchodní bilance se meziročně snížil, díky rychlejšímu růstu vývozu nad dovozem. Tento vývoj byl dán přílivem přímých zahraničních investic, které směřovaly do odvětví určených na vývoz. Z územního hlediska šlo ke zvýšení přebytku obchodní bilance s vyspělými ekonomikami, především se zeměmi EU. Z hlediska komoditní struktury se nejvíce na vývozu podílely stroje a dopravní prostředky. V tomto roce také byla podepsána

¹¹ Česká exportní banka – je specializovaná státní banka, jejímž cílem je dlouhodobé financování objemově významných vývozních kontraktů českých vývozců za zvýhodněných podmínek. Vznikla v roce 1995. [2]

Smlouva o přistoupení mezi ČR a EU, takže se naše země musela připravovat na vstup a přizpůsobovat se podmínkám EU.

**Graf 3. 1 Příliv přímých zahraničních investic v období 1993 – 2000
(v mil. Kč)**

Zdroj: [46], vlastní úpravy

Před vstupem do EU už se začíná projevovat vliv západoevropských zemí na zahraniční obchod ČR. V roce 2003 byly zahraničněobchodní vztahy ovlivněny růstem podílu vyspělých tržních ekonomik, především zemí EU na obratu zahraničního obchodu. Tyto vztahy nebyly ovlivněny jen růstem podílu vyspělých států na zahraničním obchodě ČR, ten byl poznamenán dalšími změnami, které se projevily v růstu dynamiky zahraničního obchodu. Obrat zahraničního obchodu v roce 2003 dosáhl hodnoty 2 814,0 mld. Kč, což je růst téměř o 9 % oproti roku 2002.

Pro hodnocení zahraničního obchodu jsou pro přehlednost státy rozděleny do pěti skupin:

1. vyspělé tržní ekonomiky,
2. rozvojové ekonomiky,
3. evropské tranzitivní ekonomiky,
4. Společenství nezávislých států,
5. ostatní.

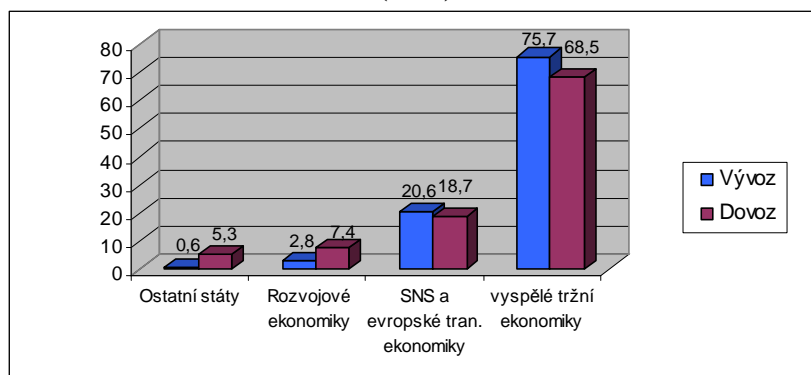
Z hlediska teritoriální struktury došlo k růstu podílu vyspělých států, především čl. zemí EU, na celkovém vývozu. Na dovozu se podíl těchto zemí oslabil, což se projevilo zvýšením kladného salda obchodní bilance s těmito státy, které vyrovnávalo zhoršenou situaci

v obchodní bilanci s ostatními oblastmi. Z hlediska komoditní struktury došlo k růstu podílu strojů a dopravních prostředků na celkovém obratu zahraničního obchodu. Růst vývozu předstihl růst dovoz strojů, což se kladně projevilo ve zvýšení kladného salda, naopak vysoký deficit se prohloubil u chemikálií, minerálních paliv a maziv.

V roce **2003** se tedy celkově **vývoz zvýšil o 9,3 %** oproti předchozímu roku a dosáhl hodnoty 1 371,4 mld. Kč a na obratu zahraničního obchodu se podílel více než polovinou. **Dovoz se zvýšil o 8,8 %** a jeho hodnota činila 1 442,6 mld. Kč. Vývoz i dovoz vzrostl do všech teritoriálních oblastí. Růst vývozu nejpříznivěji ovlivnila dynamika vývozu do vyspělých ekonomik. Vývoz rostl pouze do států EU (o 11,6 %), do států ESVO a ostatních vyspělých zemí byl nižší o 3,4 %, respektive 4,9 %. Největší vývoz byl zaznamenán do SRN (o 50,1 mld. Kč), ale také do ostatních států EU, především pak do sousedního Rakouska, Itálie, Nizozemska, Francie a Španělska. Růst vývoz do ostatních evropských tranzitivních ekonomik a do SNS byl podprůměrný. Důvodem byl pokles vývozu do Ruska. Do ostatních zemí vývoz vzrostl o 39,5 %, ovšem v absolutním vyjádření byl nízký a jeho podíl na celkovém vývozu nepatrný. [43]

Vysoký růst dovozu byl zaznamenán u skupiny ostatních států, především díky dovozu z Číny, a také u rozvojových států a evropských tranzitivních ekonomik a SNS. Jejich podíl na celkovém přírůstku dovozu byl 41,3 %. Naopak tempo růstu z vyspělých zemí bylo nízké a bylo vyvoláno především nižším růstem dovozu ze zemí EU oproti dovozu ze zemí ESVO. Ovšem na zvýšení celkového dovozu se EU podílela 48,1 % a z toho nejvíce sousední Německo 33,4 %. K dalším státům EU, které se nejvíce podílely na dovozu do ČR lze zařadit Francii, Maďarsko a Polsko, největší pokles pak zaznamenala Velká Británie. Podíly jednotlivých skupin na celkovém vývozu a dovozu ukazuje následující graf. [24]

**Graf 3. 2 Podíl jednotlivých skupin na zahraničním obchodu v roce 2003
(v %)**

Zdroj: [43]

Z hlediska **komoditní struktury** došlo k růstu vývozu i dovozu především u strojů a dopravních prostředků, které se na celkovém vývozu podílely 50 % a na celkovém dovozu 42,4 %. U obchodu s tržními výrobky tříděnými podle druhu minerálů byl zaznamenán pokles, ovšem i přes tento pokles růst vývozu předstihl růstu dovozu a tím vedl ke zvýšení aktivního salda obchodu s tržními výrobky o 6,2 mld. Kč. Obchod s průmyslovým spotřebním zbožím byl ovlivněn růstem dovozu nad růstem vývozu, což se projevilo poklesem aktivního salda obchodu s tímto zbožím o 1 mld. Kč. Růst dovozu nad růstem vývozu byl zaznamenán také u chemikálií a příbuzných výrobků. U této komoditní skupiny tak došlo k dalšímu prohloubení schodku zahraničního obchodu o 10,2 mld. Kč, který tak činil 83,9 mld. Kč. Další prohloubení schodku zahraničního obchodu zaznamenala také skupina surových materiálů nepoživatelných a minerální paliv, kde růst dovozu o 11,6 % nad téměř 7 % růstem vývozu znamenal zvýšení tohoto schodku o 4,9 mld. Kč na hodnotu 72,3 mld. Kč. U skupiny zemědělských a potravinářských surovin a výrobků, stejně jako u skupiny strojů došlo k růstu vývozu nad růstem dovozu, což se příznivě promítlo do snížení pasivního salda zahraničního obchodu s touto skupinou.

Tento vývoj zahraničního obchodu byl ovlivněn řadou vnějších i vnitřních faktorů, jako je pohyb cen zahraničního obchodu, kde vývozní ceny meziročně vzrostly o 0,8 % a dovozní naopak klesly o 0,3 %. Dalším činitelem byl i kurs koruny vůči euru a vůči dolaru. V porovnání s rokem 2002 koruna vůči euru oslabila o 3,2 %, naopak vůči dolaru posílila o 16 %. Svou roli sehrála i rostoucí domácí poptávka, která byla kryta dovozem průmyslového i potravinářského zboží a celková světová ekonomická situace a pak především ekonomická situace ve státech EU, kde v roce 2003 byl sice zaznamenán nepříznivý ekonomický vývoj,

který se ovšem na českém zahraničním obchodě výrazně neprojevil. Naopak došlo oproti roku 2002 k růstu podílu zemí EU na vývozu na 69,8 %. [24]

3.3 Dopady vstupu do EU na zahraniční obchod ČR

V roce 2004 ČR vstoupila do EU. Tím se jí otevřela lepší možnost uplatňovat svoje výrobky na vnitřním trhu EU. Došlo k odstranění překážek volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. ČR musela přijmout společnou obchodní politiku EU a uplatňuje stejná pravidla vůči třetím zemím jako EU.

Společná obchodní politika EU

EU je největší obchodní velmocí na světě s podílem 40 % na světovém obchodu. A jako taková usiluje o odstranění překážek mezinárodního obchodu pro prospěch. Hraje tedy důležitou roli v rámci WTO . [51]

Odstranění překážek volného obchodu EU přispělo k její prosperitě. Členské státy mezi sebou zrušily cla a sjednotili svá cla na dovoz ze třetích zemí. Na základě mezinárodních jednání o liberalizaci obchodu EU snížila tato cla na 4 %, což je vůbec nejnižší hodnota cel na světě.

Tím, že všechny členské státy EU přijaly jednotná cla a vzdaly se své části suverenity v této oblasti, znamená, že na poli mezinárodního obchodu tyto státy vystupují jako skupina. Zahraniční obchod byl tak další oblastí, ve které se jednotlivé státy vzdaly své svrchovanosti. [51]

Společná obchodní politika EU je základní kámen všech obchodních vztahů EU se světem. Hlavním cílem je otevření světových trhů pomocí zrušení omezení v mezinárodním obchodu, snižování celních překážek a prosazování vícestranných obchodních pravidel. Společná obchodní politika má nadnárodní charakter, patří ke společným politikám, takže žádná členská země nemůže provádět vlastní zahraničně obchodní politiku vůči třetím zemím samostatně. Členské země tak přenesly část kompetencí na EU, konkrétně na Evropskou komisi a Radu EU. Existují však oblasti, v nichž členský stát může samostatně uzavírat dohody se třetími zeměmi. Jedná se o dohody o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci, ovšem znění této dohody samozřejmě nesmí být v rozporu se zásadami společné obchodní politiky.

K provádění obchodní politiky byly vytvořeny společné nástroje. Cílem nástrojů je prosazování otevřeného obchodního systému ve světě a ochrana zájmů EU a členských zemí v situacích, kdy by měl volný obchod negativní dopady na ekonomiku, prosperitu, zaměstnanost apod.

Cly se EU snaží chránit určitá odvětví před konkurencí. **Kvóty** používá především v obchodě se zeměmi, které nejsou členy Světové obchodní organizace (WTO). **Antidumpingová opatření** dovolují dovoz zboží, které jeho výrobce prodává za nižší cenu než je cena uplatňovaná na domácím trhu, nebo v případě dotování vývozu. Ještě existují dobrovolná exportní omezení, která představují dohodu, které se vývozce dobrovolně zaváže, že nepřekročí množství výrobků určených do země dovozece.

3.3.1 Zahraniční obchod České republiky první rok po vstupu do EU

Před vstupem do EU se velká část pozornosti věnovala plynulému přechodu na nové podmínky obchodování. Obchodní politika ČR byla nastavena tak, aby po vstupu do EU nebyly na zahraničních trzích české subjekty a jejich zboží v nevýhodě oproti jiným členským zemím.

ČR se musela vzdát části své suverenity v oblasti zahraničně obchodních vztahů, musela převzít obchodně právní předpisy a ukončit platnost národních právních předpisů, přistoupila k mezinárodním smlouvám, které má EU uzavřené se třetími zeměmi. Na domácí výrobce jsou nyní kladeny vyšší nároky na plnění technických předpisů, norem, dodržování ekologických standardů apod. ČR musela zrušit všechna preferenční dovozní cla a další opatření pro třetí země.

Přistoupením k EU se celní území ČR stalo součástí celního území EU. Vnitřní obchod tak nepodléhá žádným tarifním ani netarifním omezením. Zrušením hranic mezi ČR a EU odpadlo také celní řízení při vnitrokomunitárním obchodě, což znamená úsporu nákladů, jak přímých tak nepřímých. Ulehčilo se vyřizování reklamací, výměna vadných výrobků, jejich oprava a také technická pomoc odběratelům. Není třeba zřizovat a využívat celní sklady v EU. Jsou zavedeny tzv. daňové sklady, které jsou určeny pro obchod se zbožím podléhající spotřební daní, kterou vybírají pověřené celní orgány. Je zaveden režim podmíněného osvobození od daně, což znamená odklad povinnosti přiznat, vyměřit a zaplatit daň. Daňová povinnost vznikne dnem uvedení výrobku do volného oběhu. Trh EU je lépe chráněn než český. EU má uzavřeno více preferenčních smluv a dohod se třetími státy než ČR, což

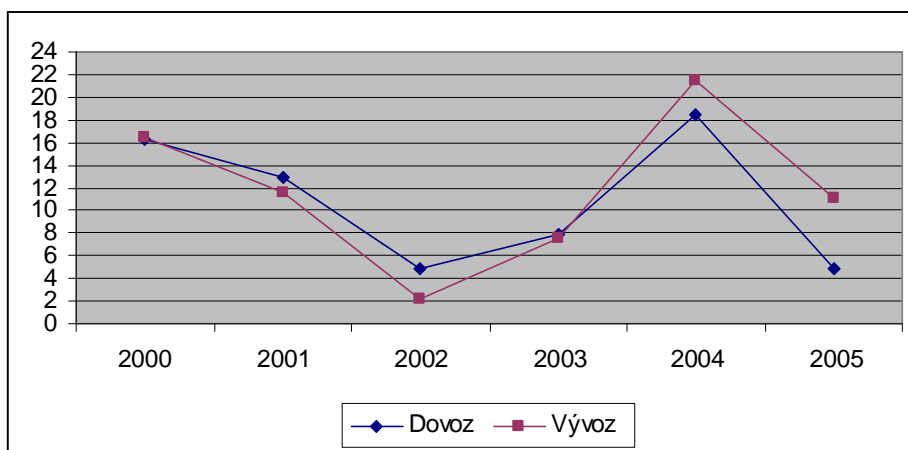
umožňuje lepší uplatnění českých výrobků na těchto trzích. Na druhé straně je nutné zmínit, že ČR ztratila možnost jednostranného poskytování preferenčních cel v systému GSP na některé komodity ze strany USA, Kanady a Japonska.

Na dokladech o původu Česká republika začala používat označení EC s nepovinným označením země, čímž naše výrobky mají větší šanci vylepšit si image, protože tak už nejsou považovány za zboží z východu. Také se zjednodušila certifikace v zahraničí. Výrobek, který je schválený v ČR je automaticky schválen pro prodej v ostatních členských zemích EU.

První rok po vstupu ČR do EU, tedy květen 2004 až duben 2005, byl zahraniční obchod provázen změnami, které souvisely se zapojením do trhu EU. Jak už bylo zmíněno české firmy tedy mají možnost uplatňovat výrobky na větším trhu a za odlišných podmínek než před vstupem do EU. Všechny uvedené změny, ať už se jedná o odstranění celních bariér, překážek při překročení hranic v rámci EU či o snížení transakčních nákladů, se pozitivně promítly do zahraničního obchodu. Došlo ke zvýšení tempa růstu jak dovozu tak vývozu, zlepšila se obchodní bilance.

Jak ukazuje graf 3. 3 dovoz po roce od vstupu meziročně stoupl o 17,5 % a vývoz pak o 23,8 %. Tato situace byla dána jednak vysokou otevřeností ekonomiky, odstraněním cel a jiných administrativních překážek, jako je společná zahraniční obchodní politiky států EU vůči nečlenským zemím. [43]

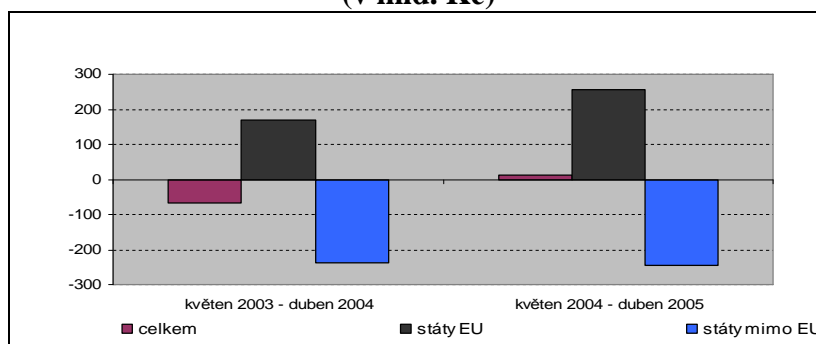
Graf 3.3 Meziroční změny zahraničního obchodu v letech 2003 až 2005
(v %)

Zdroj: [36]

Obrat zahraničního obchodu dosáhl maximálního růstu v období prvních 6 měsíců po vstupu. Byl příznivě ovlivněn rostoucí zahraniční poptávkou, také očekáváním světového hospodářského růstu a odstraněním zbývajících celních překážek obchodu s EU. Meziroční zlepšení obchodní bilance se samozřejmě projevilo až ve druhé polovině roku 2004. Na vývoj salda obchodní bilance mělo vliv předzásobení před vstupem do EU, protože se očekávalo zpřísnění opatření na dovozy některého zboží ze třetích zemí. Toto zlepšení obchodní bilance bylo způsobeno růstem přebytku strojů a dopravních prostředků. Naopak negativně na obchodní bilanci působilo prohloubení schodku skupiny minerálních paliv, a to v důsledku růstu cen ropy a zemního plynu. Vývoj obchodní bilance znázorňuje graf 3. 4. [30]

Graf 3.4 Obchodní bilance před vstupem a po vstupu do EU
(v mld. Kč)

Zdroj: [25]

Pro obchodní bilanci měly zásadní význam také příliv přímých zahraničních investic a přesun výroby ze zemí EU do ČR, který výrazně přispíval ke zlepšování salda zahraničního obchodu.

Jak ukazuje Příloha XIII z teritoriální struktury vývozu vzrostl do všech skupin států kromě ostatních států. Dovoz vzrostl kromě skupiny rozvojových zemí do všech teritoriálních skupin. Největší podíl na zahraničním obchodě po vstupu do EU mají samozřejmě členské státy EU, i když v období od května 2004 do dubna 2005 dynamika vývozu do zemí EU 25 klesala, ale i přes to byl jejich podíl na zvýšení celkového vývozu největší, a to 82 %. Největší byl růst vývozu do Maďarska, Belgie, Španělska, Francie a také do Polska. Naopak u Rakouska, Itálie, Německa došlo k mírnému poklesu růstu vývozu.

Z hlediska celkového dovozu došlo k posílení pozice zemí EU, které se na celkovém dovozu podílely téměř 74 %. Největší růstu dovozu byl zaznamenán z Nizozemska, Španělska, Polska, Slovenska, Švédska, naopak došlo k oslabení růstu dovozu z Rakouska, Německa, Itálie a také z Francie.

Celkový vývoj zahraničního obchodu z hlediska teritoriálního se projevil v celkové obchodní bilanci. V prvním roce členství byla obchodní bilance ovlivněna kladným saldem zahraničního obchodu s EU, které ve srovnání před vstupem do EU vzrostlo o 85,6 mld. Kč, a také aktivní obchodní bilanci s tranzitivními ekonomikami, která bylo o 8 mld. Kč vyšší. Nižší byl také deficit obchodní bilance s rozvojovými ekonomikami. Ve vztahu k zemím SNS došlo k prohloubení schodku zahraničního obchodu o 4,2 mld. Kč.

Kladné saldo zahraničního obchodu s EU bylo dáno především díky aktivní bilanci s Německem, Slovenskem a také tím, že obchodní bilance s Francií zaznamenala aktivní saldo.

Z hlediska komoditní struktury došlo rok po vstupu do EU (květen 2004 – duben 2005) k růstu vývozu i dovozu u všech tříd SITC¹² (viz. Příloha XIV). Skupina strojů a dopravních prostředků si vylepšila svou pozici na celkovém vývozu, když vývoz strojů zaznamenal růst o 186 mld. Kč. Dovoz strojů naopak zaznamenal mírný růst o 91,4 mld. Kč, čímž se oslabila pozice této skupiny na celkovém vývozu téměř o 1 %. Ovšem i přes pokles podílu na celkovém dovozu, zahraniční obchod s touto skupinou zaznamenal kladné saldo ve výši 173,8 mld. Kč a oproti roku před vstupem tak vzrostlo o 94,5 %. Díky této aktivní bilanci se skupinou strojů došlo k vyrovnaní pasivní bilance u některých tříd, především u skupiny minerálních paliv. Tato aktivní bilance byla vyvolána především, téměř 28 % růstem vývozu silničních vozidel a růstem vývozu strojů a zařízení užívaných v průmyslu, telekomunikačních zařízení, kancelářských strojů.

Vysoký růst vývozu a slabý růst dovozu byl zaznamenán také u skupin potravin (vývoz vzrostl o téměř 14 mld. Kč, dovoz o 12,6 mld. Kč), nápoje a tabák (vývoz vzrostl o 996 mil. Kč, dovoz o 3,2 mld. Kč), a také u skupiny živočišné a rostlinné oleje (vývoz vzrostl o 177 mil Kč, dovoz o 201 mil. Kč).

Slabý růst vývozu a silný růst dovozu byl zaznamenán u skupiny minerálů, čímž došlo ke snížení podílu na celkovém vývozu o 0,7 % a zvýšení podílu na celkovém dovozu o 0,4 %. I

¹² SITC - The Standard International Trade Classification – Pro potřeby zahraničního obchodu je zboží rozděleno podle mezinárodní klasifikace do 10 tříd. Jedná se o následující: 0 – Potraviny a zvířata, 1 – Nápoje a tabák, 2. Surové materiály, nepoživatelné, s výjimkou paliv, 3 – Minerální paliva a příbuzné materiály, 4 – Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky, 5 – Chemikálie a příbuzné výrobky, 6 – Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu, 7 – Stroje a dopravní prostředky, 8 – Průmyslové spotřební zboží, 9 – Komodity a předměty obchodu.

přes to došlo ke zvýšení aktivní bilance s touto skupinou téměř o 5,3 mld. Kč, a to vlivem zvýšení bilance s kovovými výrobky a výrobky z pryže.

Obchod s průmyslovým zbožím zaznamenal růst dovozu nad růstem vývozu, což způsobilo pokles aktivní obchodní bilance s touto skupinou o 3,4 mld. Kč. Nejlepší bilanci měl obchod s nábytkem a jeho díly a obchod se zdravotnickými a instalačními výrobky, naopak došlo ke zhoršení pozice obchodu s oděvními výrobky a obuví.

U třídy chemikálie a příbuzné výrobky bylo zaznamenáno pasivum obchodní bilance, které bylo o 9,1 mld. Kč nižší oproti roku před vstupem a dosáhlo hodnoty téměř 83 mld. Kč. Na snížení deficitu obchodní bilance s uvedenou skupinou se nejvíce podílel obchod s organickými chemikáliemi, jenž zvýšil svou aktivní bilanci o 4,4 mld. Kč. Dalším pozitivem bylo snížení pasivní bilance s plasty, léčivy a farmaceutickými výrobky, jež se na celkovém obchodu s chemikáliemi a příbuznými výrobky podílejí 2/5.

Nejvyšší tempo růstu dovozu byl ve sledovaném období zaznamenán u skupiny suroviny nepoživatelné a skupiny minerální paliva. U obou těchto skupin došlo k prohloubení záporného salda zahraničního obchodu, a to u skupiny suroviny nepoživatelné ze 3,4 mld. Kč na 6,1 mld. Kč a u skupiny minerální paliva ze 62,4 mld. Kč na téměř 84 mld. Kč. Prohloubení deficitu obchodu s těmito třídami bylo vůbec největší ze všech skupin SITC v prvním roce po vstupu.

Celkově byl první rok po vstupu do EU charakteristický jednak vysokými tempy růstu vývozu i dovozu, což se projevilo na zvýšení obratu zahraničního obchodu na 3 569,2 mld. Kč a jednak předstihem tempa růstu vývozu před tempem růstu dovozu, což ovlivnilo celkovou bilanci zahraničního obchodu, která přešla do aktiva a činila 11, 2 mld. Kč. [43]

3.3.2 Vývoj zahraničního obchodu v následujících letech

2005

V roce **2005** obrat zahraničního obchodu dosáhl hodnoty 3 701 mld. Kč, což bylo 6,6 % zvýšení oproti roku 2004 a o 32 % oproti roku 2003. Vývoj zahraničního obchodu v následujících letech je ukázán v Příloze XVII. Poprvé hodnota vývozu převýšila hodnotu dovozu, což se projevilo kladným saldem zahraničního obchodu. Vývoz se na tomto meziročním zvýšení podílel téměř 65 % a dovoz 35 %. Obchodní bilance (vývoj obchodní

balance viz Příloha XVI) skočila poprvé od rozdělení ČSFR v přebytku, který činil téměř 42 mld. Kč. Zlepšení obchodní balance bylo pozitivně ovlivněno zlepšením balance se státy EU, kde došlo ke zvýšení balance o téměř 62 mld. Kč.

Balance byla v roce 2005 ovlivněna jak pozitivními tak negativními vlivy. Pozitivně na ni působila především průmyslová produkce a její pokračující růst, příliv zahraničních investic a také zlepšení balance zahraničního obchodu se státy, se kterými byla balance zahraničního obchodu v předešlém roce pasivní. Z hlediska průmyslové produkce se nejvíce na vývozu podílel **zpracovatelský průmysl**, jenž oproti předcházejícímu roku **vzrostl o 135,7 mld. Kč**. Zahraniční obchod s výrobky zpracovatelského průmyslu skončil přebytkem ve výši 152,3 mld. Kč, což bylo o 95,6 mld. Kč víc než v roce 2004. Význam zpracovatelského průmyslu **rostl také díky přílivu přímých zahraničních investic**, které přispěly k vybudování výrobních kapacit v řadě odvětví právě zpracovatelského průmyslu.

Negativně byla balance ovlivněna cenami v zahraničním obchodě, kdy došlo k poklesu cen vývozu o 1,3 % a k růstu cen dovozu o 0,1 % oproti předcházejícímu roku. Vývoj cen byl ovlivněn především cenami na světovém trhu, na které působily především ceny ropy a zemního plynu, které se meziročně zvýšily o 46,3 %. Svůj vliv mělo i posílení kurzu koruny jak vůči euru (o 7,1 %), tak i dolaru (o 7,3 %). Růst poptávky po spotřebním zboží byl příčinou zvýšení dovozu potravinářského (především masa a masných výrobků, ale také mléčných výrobků a vajec apod.) i průmyslového spotřebního zboží (nábytku, oděvních výrobků a obuvi), což byl další negativní jev. Stejně jako ekonomická situace ve světě a pak především v zemích eurozóny, které zaznamenaly přetrvávající nízký ekonomický růst. Vývoj v eurozóně byl nejvíce ovlivněn situací v Německu, kde došlo ke zpomalení ekonomického růstu z 1,6 % v roce 2004 na 0,9 % v roce 2005. Tím došlo k oslabení pozice Německa, jakožto největšího obchodního partnera ČR, na obratu zahraničního obchodu ČR. [31]

2006

V roce **2006** se zahraniční obchod vyvíjel ještě lépe než v předešlém roce. Hodnota **vývozu 2 141 mld. Kč** opět převýšila hodnotu **dovozu**, která činila **2 093,8 mld. Kč**, a tak obchodní balance opět skončila aktivním saldem ve výši 47,3 mld. Obrat byl oproti roku 2005 vyšší o 534 mld. Kč a činil 4 235 mld. Kč. Na tomto meziročním zvýšení obratu se vývoz podílel téměř 51 % a dovoz 49 %.

Na aktivní bilanci se podílel nejvíce obchod se státy EU, který vzrostl o 58,5 mld. Kč, a také s evropskými tranzitivními ekonomikami, kde byl zaznamenán růst o 5,5 %. U ostatních skupin došlo k prohloubení deficitu zahraničního obchodu, a to především u skupiny ostatních států, se kterými se obchodní bilance prohloubila o 32,2 mld. Kč. Z hlediska komoditního se bilance zahraničního obchodu zhoršila ve všech skupinách SITC kromě skupiny strojů a dopravních prostředků. Nejvyšší deficit mezi třídami SITC byl zaznamenán u skupiny minerálních paliv, která zaznamenala saldo zahraničního obchodu ve výši 138, 9 mld. Kč.

Vývoj zahraničního obchodu v roce 2006 byl ovlivněn řadou pozitivních či negativních faktorů. Tak jako v předešlém roce měl pozitivní vliv především růst průmyslové produkce, především pak růst výroby dopravních prostředků, výroby strojů a zařízení, výroby pryžových a plastických výrobků.

Na meziročním navýšení celkového vývozu se pak nejvíce podílel zpracovatelský průmysl, který meziročně vzrostl o 14,7 % a dosáhl hodnoty 2 064,4 mld. Kč. Ze zpracovatelského průmyslu byla ve vývozu nejvýznamnější položkou silniční vozidla, především osobní automobily, která se na celkovém vývozu podílela 17 %. Oproti předešlému roku se také pozitivně vyvíjela ekonomika ve státech eurozóny, kde byl zaznamenán růst HDP o 2,6 % ve srovnání s rokem 2005. Největší vliv na zahraniční obchod ČR měl vývoj ekonomiky Německa, která rostla tempem 2,5 %, což se příznivě projevilo i na růstu vývozu do Německa o 8,1 %. [32]

Naopak negativně se na vývoji obchodní bilance projevíly směnné relace a také vývoj kurzu koruny, která v roce 2006 posílila oproti euru (o 5,1 %) i dolaru (o 5,9 %). Vývozní ceny klesly oproti roku 2005 o 1 %, stejně tak dovozní ceny vzrostly o 1 %. Opět ceny zahraničního obchodu byly ovlivněny děním ve světové ekonomice, především zvýšením ceny ropy (meziročně vzrostly o 20,1 %) a zemního plynu (nárůst o 33,5 %), které měly negativní vliv na obchodní bilanci. Stejně jako prohloubení deficitu obchodní bilance s Ruskem a Čínou. U Ruska se deficit bilance zvýšil o 12,4 mld. Kč, u Číny pak o téměř 32 mld. Kč. [32]

2007

Z dosavadního hodnocení zahraničního obchodu od roku 1993 nejlepšího výsledku dosáhl rok **2007. Obrat zahraničního obchodu ve srovnání s rokem 1993 vzrostl téměř 6krát a činil 4 846,1 mld. Kč.** Vývoz meziročně vzrostl o 321,5 mld. Kč a dosáhl hodnoty 2 466,1 mld. Kč, dovoz vzrostl oproti předchozímu roku o 275,2 mld. Kč a jeho hodnota činila 2 380 mld. Kč. Balance skončila přebytkem ve výši 86,1 mld. Kč, což bylo o 46,3 mld. Kč více než v roce 2006. Obchodní balance se teritoriálně zlepšila se státy EU, se kterými zahraniční obchod skončil přebytkem ve výši 421,5 mld. Kč a oproti roku 2006 si polepšil o 71,7 mld. Kč. Přebytkem, i když nižším než v předešlém roce, ve výši 13,2 mld. Kč skončil i obchod s evropskými tranzitivními ekonomikami. Kladné saldo zahraničního obchodu s EU a tranzitivními ekonomikami kompenzovaly deficit s ostatními zeměmi. Především pak s Čínou, se kterou balance skončila deficitem ve výši 170,7 mld. Kč. [33]

Stejně jako v předešlých letech se nejvýznamněji na obchodní balance projevil obchod se stroji a dopravními prostředky, který meziročně vzrostl o 35,9 mld. Kč. Pozitivně se na obchodní bilanci projevilo i snížení deficitu zahraničního obchodu se surovinami nepoživatelnými a minerálními palivy o 28,3 mld. Kč. Naopak negativně se na výsledku obchodní balance projevilo snížení přebytku obchodu s polotovary a materiály o 10,6 mld. Kč a prohloubení deficitu s chemikáliemi o 13,6 mld. Kč.

Celkový vývoj zahraničního obchodu v roce 2007 byl ovlivněn především růstem průmyslové produkce, přílivem přímých zahraničních investic, pozitivním vývojem ekonomik zemí EU a také vývojem cen v zahraničním obchodě.

Růst průmyslové produkce byl dán především nadprůměrným růstem výroby pryžových a plastových výrobků, výroby a oprav strojů, výroby elektrických a optických přístrojů, výroby dopravních prostředků, zpracování dřeva a dřevařských výrobků. Na meziročním růstu celkového vývozu mělo největší podíl, jako v předešlých letech, zvýšení produkce ve zpracovatelském průmyslu. Z odvětví zpracovatelského průmyslu se nejvíce na vývozu podílela skupina **strojů a dopravních prostředků**, především pak silniční vozidla, jejichž podíl činil 16,6 %. Pozitivně se na zahraničním obchodě podílel příliv přímých zahraničních investic, který dosáhl hodnoty 185,3 mld. Kč. Největší objem (78,2 mld. Kč) těchto investic směřoval do zpracovatelského průmyslu, který se na celkovém přílivu investic podílel 42,2 %. Největší část přímých zahraničních investic byla realizovaná zeměmi EU, které v České

republice investovaly 162,6 mld. Kč. Pozitivně působil také vývoj cen v zahraničním obchodě. Vývozní ceny oproti roku 2006 vzrostly v průměru o 1,7 % a dovozní klesly o 1 %. Ceny byly ovlivněny především vývojem kurzu koruny vůči euru a dolaru a také vývojem cen na světovém trhu. Koruna v roce 2007 posílila vůči euru o 2,1 % a vůči dolaru o 11,3 %. Ceny na světovém trhu byly ovlivněny růstem cen ropy (meziročně o 9,7 %) a zemního plynu (meziročně o 1,3 %), což spolu s nižším objemem dovozu těchto komodit pozitivně ovlivnilo obchodní bilanci zahraničního obchodu. Stejně jako ekonomický růst ve státech EU. Ze států EU nejvíce zahraničních obchod ovlivnil růst ekonomiky Německa, kam v roce 2007 směřovalo 31 % celkového vývozu ČR. [43]

3.3.3 Změny v komoditní struktuře zahraničního obchodu ČR 2005

V roce 2005 došlo k růstu vývozu dopravních prostředků a strojů o **83 mld. Kč** oproti předešlému roku. Největší vývoz strojů byl zaznamenán do **států EU**, které se na celkovém vývozu podílely téměř **52 %**. Dovoz strojů zaznamenal mírný růst, kdy hodnota dovozu v roce 2005 vzrostla oproti předešlému roku jen o 0,7 mld. Kč. Celkově se obchodní bilance se stroji zlepšila o 82,3 mld. Kč a dosáhla hodnoty 218,5 mld. Kč. U skupiny polotovarů došlo k mírnému růstu dovozu i vývozu. Obchodní bilance skončila přebytkem ve výši 34,5 mld. Kč. Nejvíce se na zahraničním obchodu s polotovary podílely státy EU, téměř 83 %.

Ačkoliv byla obchodní bilance zahraničního obchodu v roce 2005 aktivní, bilance u většiny skupin SITC byla pasivní. Kromě již zmíněné skupiny strojů, polotovarů a skupiny průmyslové spotřební zboží, které skončily přebytkem.

Třída SITC 9, což jsou komodity a předměty obchodu skončila oproti předešlému roku deficitem obchodní bilance ve výši 0,5 mld. Kč. Ke zhoršení situace došlo také ve třídě minerální paliva, ve které se deficit obchodní bilance prohloubil ze 72,3 mld. Kč v roce 2004 na 112,4 mld. Kč v roce 2005, což byl nejhorší výsledek ze všech skupin SITC. Největší podíl na vývoji obchodní bilance v této skupině měly země SNS, které se na dovozu minerálních paliv podílely 101,2 mld. Kč, což byl nárůst 39,4 mld. Kč oproti předešlému roku. Vývoz s minerálními palivy podprůměrně vzrostl o 0,056 mld. Kč. Obchod s chemikáliemi a příbuznými výrobky byl charakteristický růstem vývozu a relativně slabým růstem dovozu, což bylo příznivé pro snížení deficitu obchodní bilance o 5,3 mld. Kč, ovšem i přesto deficit

činil 85,6 mld. Kč. U skupin potraviny, nápoje a živočišné a rostlinné oleje (SITC 0,1,4) byl dovoz vyšší jak vývoz, ale i přes to u všech těchto skupin došlo ke snížení deficitů obchodní bilance. Nejvíce se na obratu zahraničního obchodu s těmito komoditami podílely téměř 88 % země EU.

2006

V roce 2006 došlo oproti roku 2005 k **nadprůměrnému růstu dovozu i vývozu strojů a dopravních prostředků**. Vývoz vzrostl na 1 136,4 mld. Kč, což představovalo **zvýšení o 187,2 mld. Kč**. Dovoz byl vyšší o 122,6 mld. Kč a jeho hodnota byla 859,5 mld. Kč. Obchodní bilance tak skončila **přebytkem ve výši 276,9 mld. Kč**. Na navýšení aktivní bilance se nejvíce podílel vývoz silničních vozidel a zařízení užívaných v průmyslu. U skupiny **polotovary** byl zaznamenán vyšší růst dovozu nad vývozem, což se projevilo na **snížení kladného salda** obchodní bilance z 32 mld. Kč v roce 2005 na **19,1 mld. Kč** v roce 2006. Vývoj obchodní bilance v této skupině byl ovlivněn především růstem deficitu obchodu s neželeznými kovy, který se prohloubil na 44,4 mld. Kč a s železem a ocelí (- 13,9 mld. Kč). U průmyslového spotřebního zboží byl zaznamenán vyšší růst dovozu (o 11,4 %) nad růstem vývozu (o 9,3 %), což se negativně projevilo na snížení aktivní bilance z 15,6 mld. v roce 2005 na 13 mld. v roce 2006. Obchodní bilance byla ovlivněna především prohloubením schodku s oděvními výrobky a doplňky, s obuví a s různými výrobky a poklesem aktivní bilance obchodu s nábytkem 24 mld. Kč na 21,3 mld. Kč.

U třídy chemikálie a příbuzné výrobky došlo oproti předešlému roku k **prohloubení deficitu** zahraničního obchodu na **89,7 mld. Kč**. Největší deficit (30,8 mld. Kč) byl zaznamenán v obchodu s léčivy a farmaceutickými výrobky. U skupin SITC 2 (suroviny nepoživatelné) a SITC 3 (minerální paliva) byl zaznamenán deficit obchodní bilance zahraničního obchodu. U skupiny suroviny nepoživatelné došlo ovšem ke snížení deficitu na 2,6 mld. Kč. U skupiny minerálních paliv byl deficit naopak prohlouben na 138,9 mld. Kč, což bylo dáno nadměrným růstem dovozu a slabým růstem vývozu. Největší objem obchodu s minerálními palivy byl realizován se zeměmi SNS, se kterými obchodní bilance skončila deficitem ve výši 131,4 mld. Kč. K prohloubení deficitu zahraničního obchodu došlo také u skupin SITC (0,1,4) – zemědělské a potravinářské suroviny a výrobky. U skupiny potraviny došlo ke zvýšení deficitu téměř o 5 mld. Kč, což bylo způsobeno především růstem záporného schodku obchodu s masem a masnými výrobky (na 8,2 mld. Kč), zeleninou a ovocem (17,5 mld. Kč).

[32]

2007

V roce 2007 došlo k posílení pozice skupiny strojů a dopravních prostředků na celkovém obchodu. Podíl strojů na celkovém vývozu se zvýšil o 1 % na 54 % a na celkovém dovozu se podíl strojů zvýšil na 43 %. Obchodní bilance skončila přebytkem ve výši 307 mld. Kč, což byl nárůst o 36 mld. Kč. Nejvíce se na aktivu obchodní bilance podílela skupina **silničních vozidel**, která zaznamenala přebytek obchodní bilance ve výši 202 mld. Kč. Obchod se stroji byl realizován především se **zeměmi EU**, kam směřovalo téměř **84 %** vývozu s těmito komoditami. U skupiny polotovarů byl stejně jako v předešlém roce zaznamenán vyšší růst dovozu nad růstem vývozu. Obchodní bilance sice vykazovala přebytek (6,1 mld. Kč), ovšem oproti roku 2006 (16,7 mld. Kč) výrazně nižší. Důvodem snížení přebytku obchodní bilance s uvedenými komoditami bylo dáno především prohloubením schodku zahraničního obchodu se železem a **ocelí o 10,3 mld. Kč** a neželeznými kovy o 9,3 mld. Kč. Obchod s průmyslovým spotřebním zbožím byl charakteristický nízkým růstem dovozu i vývozu. I přesto obchodní bilance skončila kladným schodkem ve výši 20,7 mld. Kč. Pozitivně se na obchodní bilanci s uvedenými komoditami podílel kladný výsledek obchodu s montovanými budovami a výrobky zdravotnickými a instalačními, a také snížení deficitu obchodu s oděvními výrobky a doplňky, odbornými vědeckými a řídicími přístroji. Obchod s chemikáliemi zaznamenal růst dovozu nad růstem vývozu, což je negativně projevilo v prohloubení deficitu obchodní bilance s chemikáliemi o 13,6 mld. Kč. Nejvýznamněji se vývoji této obchodní bilance podílel zvyšující se deficit obchodu s léčivy a farmaceutickými výrobky, jenž vzrostl o 7,3 mld. Kč.

Nejvyšší záporné saldo zahraničního obchodu z hlediska zbožíové struktury podle tříd SITC měl obchod s **minerálními palivy**, ovšem deficit obchodní bilance se oproti roku 2006 snížil o 13,6 mld. Kč. Na snížení deficitu se nejvíce projevil pokles dovozu těchto surovin. U skupin potraviny, nápoje a rostlinné a živočišné oleje (SITC 0, 1, 4) došlo k výraznému růstu vývozu i dovozu, kromě skupiny rostlinné a živočišné oleje, kde došlo k poklesu dovozu, což se projevilo na snížení deficitu obchodní bilance s těmito surovinami na 1,4 mld. Kč. U skupiny potraviny došlo k růstu deficitu obchodní bilance, především díky růstu zápornému schodku obchodu se zeleninou a ovocem o 1,3 mld. Kč.

3.3.4 Teritoriální struktura zahraničního obchodu po vstupu do EU

2005

Největším obchodním partnerem ČR po vstupu do EU byly samozřejmě její členské země, se kterými činil obrat zahraničního obchodu v roce 2005 2 871,5 mld. Kč, což byl téměř 78 % podíl na celkovém obratu. V dalších letech docházelo k jeho dalšímu zvyšování a ke zvyšování podílů jednotlivých zemí EU na zahraničním obchodu ČR. Z jednotlivých zemí EU byl zahraniční obchod realizován především s Německem, Slovenskem, Rakouskem, Francií a Itálií, které se na celkovém vývozu ČR od roku 2005 po současnost podílely pravidelně téměř 56 % a na dovozu téměř 47 %.

Z hlediska teritoriální struktury **vývoz v roce 2005** rostl do všech oblastí. Nejvíce ČR vyvážela do vyspělých tržních ekonomik, z nich pak především **do zemí EU** (hodnota vývozu činila 1 576,3 mld. Kč), které se na celkovém vývozu (1 871,4 mld. Kč) podílely **84 %**. Růst vývozu do zemí EU byl dán charakterem vývozu do jednotlivých států. U většiny zemí EU (především u Francie, Itálie, Polska, Nizozemska) byl charakteristický růst vývozu, naopak u sousedních zemí, Německa a Rakouska, byl zaznamenán pokles vývozu o 1,4 mld. Kč. Z ostatních států byl zaznamenán nejvyšší růst vývozu do Ruska, a to o 9,3 mld. Kč. **Dovoz** rostl do většiny teritoriálních skupin, kromě rozvojových států, kde byl zaznamenán pokles dovozu o 6 mld. Kč. Z vyspělých tržních ekonomik se na dovozu nejvíce podílely státy EU, u kterých dovoz vzrostl o 38,9 mld. Kč a činil 1 295,1 mld. Kč. Celkově byl růst dovozu ze zemí EU průměrný, u některých zemí (Německo, Itálie) byl dokonce zaznamenán pokles dovozu, naopak ze Švédska, Nizozemska i Polska byl vykázán vysoký růst dovozu. [31]

Obchodní bilance v roce 2005 skončila přebytkem ve výši 41,9 mld. Kč a byla výsledkem především růstu přebytku s vyspělými ekonomikami (růst o 75 mld. Kč) a evropskými tranzitivními ekonomikami, se kterými se aktivní obchodní bilance zvýšila o 3,6 mld. Kč. Pozitivně se na obchodní bilanci projevilo snížení schodku zahraničního obchodu s rozvojovými ekonomikami o 18,1 mld. Kč. Naopak negativní dopad mělo prohloubení deficitu obchodní bilance se zeměmi SNS o 24,9 mld. Kč, z těchto zemí zejména s Ruskem o 22,4 mld. Kč.

Obchodní bilance se zeměmi EU dosáhla hodnoty 281,2 mld. Kč. Nejvíce se na tomto přebytku podílel obchod se Slovenskem, se kterým se aktivní bilance navýšila o 12,3 mld. Kč.

Aktivní bilance rostla také s Velkou Británií, Polskem i Německem . Pozitivně se projevil obchod s Francií, se kterou obchodní bilance přešla oproti předešlému roku do aktiva a činila 17,3 mld. Kč. Naopak zhoršení kladné bilance vykázal obchod s Nizozemskem (pokles o 23,8 mld. Kč), Rakouskem a Švédskem.

2006

V roce 2006 došlo k dalšímu růstu zahraničního obchodu, který dosáhl hodnoty **4 234,9** mld. Kč. Opět se nejvýznamněji na obchodu s ČR podílely země EU, které oproti roku 2005 ještě posílily svou obchodní pozici. Obrát se zeměmi EU činil 3 262,4 mld. a vzrostl o 393 mld. Kč.

U všech skupin byl zaznamenán růst vývozu. Výrazný byl především růst **vývozu do zemí EU** (o 225,8 mld. Kč), rozvojových ekonomik (o 4,5 mld. Kč) také do zemí SNS (o 15,8 mld. Kč). Růst vývozu do zemí EU byl dán především nadprůměrným **růstem vývozu do Francie, Itálie, Maďarska, Polska a VB**, naopak mírný růst zaznamenal vývoz na Slovensko, do Německa a Rakouska. Růst dovozu byl zaznamenán ze všech teritoriálních skupin. Výrazný růst dovozu byl zřetelný z ostatních států, kde tempo růstu činilo 35,7 %. Obdobné tempo růstu provázelo dovoz z tranzitivních ekonomik (32,4 %) a ze SNS (21,1 %). Naopak **dovoz** z EU a z rozvojových ekonomik vykazoval mírné tempo růstu okolo 12 %. Ze států EU byl vysoký růst dovozu charakteristický z **Polska (30 %)**, Maďarska (25,8 %), VB, Francie, Dánska a Portugalska. Mírný růst vykázal dovoz z Rakouska (6 %), Německa (7,7 %), Belgie, Španělska, Nizozemska, Slovenska. Ze států mimo EU bylo vysokého tempa růstu dovozu dosaženo také z Číny (35,8 %) a z Ruska (20,3 %). [32]

Celkově aktivní bilance zahraničního obchodu, která činila **47,3 mld.** Kč byla důsledkem především rostoucí kladné bilance se státy EU, která dosáhla 330,5 mld. Kč, a s evropskými tranzitivními ekonomikami (36,9 mld. Kč). Obchod s ostatními teritoriálními skupinami skončil v roce 2006 pasivní obchodní bilancí. Největší deficit (120,6 mld. Kč) byl zaznamenán u ostatních zemí, z nich pak u Číny (118,8 mld. Kč).

Ze států EU došlo k růstu aktivního salda obchodní bilance u Belgie (růst o 6,8 mld. Kč), Francie (růst o 11,4 mld. Kč), Německa (8,9 mld. Kč), Slovenska (o 8,8 mld. Kč). Výrazný propad až o 7,9 mld. Kč zaznamenala aktivní bilance s Polskem. Naopak překvapivě se

vyvíjel zahraniční obchod s Itálií a Švédskem, se kterým bilance přešla z pasiva do aktiva o 14,6 mld. Kč dosáhla hodnoty 12,7 mld. Kč

2007

Rok 2007 v historii samostatné ČR byl nejlepším rokem pro zahraniční obchod. **Obrat** dosáhl hodnoty **4 846,0** mld. Kč a bilance dosáhla přebytku 86,1 mld. Kč. Největšími obchodními partnery ČR byly opět země EU, rozvojové země, Společenství nezávislých států a ostatní země. Posílení pozice EU bylo dáno také tím, že trh EU se zvětšil o další dva státy Rumunsko a Bulharsko.

Růst **vývozu** byl zaznamenán do všech skupin zemí kromě evropských tranzitivních ekonomik, kde vývoz klesl z 21,9 mld. Kč v roce 2006 na 20,7 mld. Kč v roce 2007. Velmi vysoký růst vývozu byl zaznamenán do ostatních států. Tempo růstu do těchto zemí dosáhlo 51,4 %. Vysoký růst provázely také vývoz do zemí SNS a rozvojových ekonomik. Země EU si zachovávaly mírné tempo růstu vývozu, i když jejich podíl na celkovém vývozu činil 85,1 %. Pro většinu zemí EU byl charakteristický vysoký růst vývozu, a to především do Švédska, Polska, Slovenska, VB, Rumunska. Oproti předešlému roku došlo k mírnému růstu vývozu do Francie, mírný růst byl patrný i u vývozu do Německa, Rakouska, Nizozemska.

Dovoz vzrostl ze všech teritoriálních oblastí vyjma zemí SNS, u kterých byl vykázán pokles dovozu o 15,9 mld. Kč ve srovnání s předešlým rokem. Velmi vysoký byl růst dovozu z ostatních zemí (43,6 %) a také z evropských tranzitivních ekonomik a rozvojových států. Mírně vzrostl i dovoz ze zemí EU, i když dovoz ze zemí EU se na celkovém dovozu (2 380,0 mld. Kč) podílel 70,4 %. Nejvýznamnější **byl růst dovozu z Irska, Maďarska, Švédska, Itálie a Rakouska**. Mírný růst vykázal i dovoz ze Slovenska, Francie, Belgie či Německa. Ze států mimo EU došlo k poklesu dovozu z Ruska o 13,3 mld. Kč, což se ovšem výrazně neprojevilo na přebytku obchodní bilance, který ve srovnání s rokem 2006 vzrostl o 46,3 mld. Kč. Bilance byla pozitivně ovlivněna růstem kladného salda zahraničního obchodu se státy EU (421,5 mld. Kč), které kompenzovalo, jak rostoucí deficit bilance s ostatními státy (růst deficitu o 51,5 mld. Kč), tak i snižující se deficit se státy SNS, který dosáhl hodnoty 64,8 mld. Kč. [33]

Závěr

Zahraniční obchod je pro tak malou otevřenou ekonomiku, jakou je Česká republika, velmi důležitou oblastí. To jak se zahraniční obchod vyvíjí, ovlivňuje všechny složky hospodářství země. Zahraniční obchod ČR byl ovlivněn řadou událostí. Největší vliv na jeho vývoj měla situace po druhé válce, po které se k moci dostala komunistická strana, silně pod vlivem SSSR. Zahraniční obchod byl více jak 40 let orientován na země s centrálně plánovanou ekonomikou, jejichž ekonomická vyspělost byla horší ve srovnání s ČR. Tomu odpovídala i nízká kvalita vyvážených a dovážených výrobků, protože exportní odvětví nebyla nucena kvalitní výrobky produkovat.

Rozsah obchodu se západními zeměmi byl velmi malý. Situace se změnila až po roce 1989. Došlo k přechodu centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. Zahraniční obchod byl liberalizován a začal se více otevírat pro vstup vyspělých zemí, především zemí EU, jejíž součástí se Česká republika stala 1. května 2004.

Cílem mé diplomové práce bylo zhodnotit jaký vliv měl vstup ČR do Evropské unie na český zahraniční obchod, na jeho komoditní strukturu i teritoriální strukturu.

V první části jsem charakterizovala proces transformace ČR po roce 1989. Transformace měla zajistit přechod od centrálně plánované ekonomiky k ekonomice tržní, a měla zajistit především také reorientaci zahraničního obchodu na státy západní Evropy. Hlavními prostředky transformace byla liberalizace cen, zahraničního obchodu a proces privatizace, který měl velkou část státních podniků převést do soukromého vlastnictví (viz. str. 7). Jak popisuji v kapitole 1. 3, důležitým mezníkem pro Československé hospodářství byl jeho rozpad na dva samostatné státy, který prosazovaly především slovenské politické strany. Po zániku federace byl v čele vlády Václav Klaus, který zastával svou funkci až do roku 1997, kdy se politická situace vyhrotila do vládní krize, která byla doprovázena zhoršujícími se ekonomickými podmínkami (viz. str. 20).

Ve druhé části jsem charakterizovala vztah ČR k EU, který se vyvíjel už od roku 1988 v rámci dohody o obchodu s průmyslovými výrobky. Zlom v těchto vztazích představovala asociační Dohoda o přidružení k ES. Samotná asociační dohoda však ke vstupu do EU nestačila. Jak uvádím v kapitole 2.1 pro státy SVE byla v roce 1993 stanovena kritéria, jejichž

splnění bylo nutné pro vstup ČR do EU. K hodnocení pokroku jednotlivých zemí v procesu přistoupení, Komise vydávala Pravidelné zprávy (viz. str. 31). Poslední zpráva pro ČR z roku 2003 konstatovala, že ČR plní jak politická, tak i ekonomická kritéria a splňuje tedy všechny náležitosti pro vstup do EU. Jak uvádím v kapitole 2.2.2, v letech před vstupem do EU, se česká ekonomika vyznačovala vyšším růstem HDP než měly země EU. Také situace na trhu práce byla poměrně příznivá, míra nezaměstnanosti ČR byla srovnatelná s hodnotou členských zemí EU.

Třetí část diplomové práce jsem věnovala samotné problematice zahraničnímu obchodu, jeho vývoji, změnami, kterými prošel od roku 1989 a dopadům vstupu do EU na jeho komoditní a teritoriální strukturu. Z uvedených údajů vyplynulo, že dopady vstupu do EU na zahraniční obchod ČR byly pozitivní. Hned první rok po vstupu se obchodní bilance dostala do kladných hodnot (viz. kapitola 3.3.1). Tato hodnota se v dalších letech ještě zvyšovala. Ale nelze zcela přesně změřit, jak moc se vstup do EU podílel na vývoji zahraničního obchodu ČR.

Z hlediska teritoriálního byl zahraniční obchod ČR až do roku 1989 orientován na evropské socialistické státy, které se podílely 60 % na obratu zahraničního obchodu. Tento podíl se v průběhu 90. let snižoval ve prospěch států EU. Před vstupem do EU, podíl členských zemí na vývozu resp. dovozu činil 70 % resp. 60 %, rok po vstupu byl tento podíl vyšší o více než 10 p. b. u vývozu i dovozu (viz. graf 3.4).

Největší podíl na zahraničním obchodu ČR měl už od první světové války především průmysl. I v průběhu 20. a na počátku 21. století zaujímá rozhodující místo v zahraničním obchodu ČR průmysl, především výroba strojů a dopravních prostředků, které se po vstupu do EU podílely na vývozu více než 50 % a na dovozu 41,5 %. Zatím co skupina strojů má nejvyšší kladné saldo obchodní bilance, u skupiny chemikálie byl zaznamenán největší deficit ze všech komoditních tříd a z nich pak především u léčiv (viz. kapitola 3.3.3). Před vstupem do EU činil deficit obchodní bilance s chemikáliemi 92. mld.Kč, v roce 2007 byl tento deficit již 102 mld. Kč.

Jak jsem již zmínila, vstup České republiky do Evropské unie měl pozitivní vliv na zahraniční obchod, což může dokázat i skutečnost, že bilance zahraničního obchodu ČR, jako jediné z nových členských zemí, skončila rok po vstupu v přebytku. Z nových členských zemí se ČR v roce 2005 podílela na vývozu EU 25,2 % a na dovozu 1,9 %. Ve srovnání podílů ostatních

členských zemí na vývozu a dovozu EU 25, zaujímala desáté místo v pomyslném žebříčku 25 států EU, což pro tak malou zemi, jakou Česká republika je, představuje velmi pozitivní hodnocení a dokazuje to, že patří mezi vyspělé tržní ekonomiky.

Seznam použité literatury

Knihy

- [1] ARTIS, M., NIXON, F. *The Economics of the European Union: policy and analysis*. 3. vyd. Oxford: oxford University Press, 2001. ISBN 0 – 19 – 877640 – 3.
- [2] BENEŠ, V., et al. *Zahraniční obchod – příručka pro obchodní praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2004. ISBN 80 – 247 – 0558 – 3.
- [3] BRENTON, Paul. *The Economic impact of Enlargement on the European Economy: Problem and Perspectives*. [online]. CEPS Working Dokument 188, Brusel 2002. [cit. 8. června 2004]. Dostupné na Internetu: <http://aei.pitt.edu/1821/>
- [4] CIHELKOVÁ E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80 – 7179 – 804 – 5.
- [5] ČERNOCH, P. *Cesta do EU – východní rozšíření Evropské unie a Česká republika v období 1990 – 2004*, 1. vyd. Praha: LINDE nakladatelství s. r. o., 2003. ISBN 80-86131-40-8
- [6] EK. *Česká republika v hodnocení Evropské komise*, 1.vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1999. ISBN 80 – 85864 – 78 – 9.
- [7] FAJMON, H. *Cesta České republiky do Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80–7325–045 – 4.
- [8] HENDERSON, K. *Back to Europe – Central and Eastern Europe and the European Union*. 1. vyd. London: UCL Press, 1999. ISBN 1-85728-886-6HB.
- [9] HOLUB, A., et al. *Česká ekonomika na cestě do Evropské unie (se zaměřením na mezinárodní podmínky)*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2003. ISBN 80–86419–43–6.

- [10] KADEŘÁBKOVÁ, A., et al. *Růst, stabilita, konkurenceschopnost II.: aktuální problémy české ekonomiky při vstupu do EU*. 1. vyd. Praha: LINDE nakladatelství s. r. o., 2004. ISBN 80 – 86131 – 49 – 1.
- [11] PLECHANOVÁ, B., et al. *Evropská unie na počátku 21. století – reformní procesy a institucionální změna*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1154-6
- [12] PRŮCHA, V. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1974. ISBN 73/104-21-8.5.
- [13] PRŮCHA, V., et al. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992, 1. díl období 1918 – 1945*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2004. ISBN 80 – 7239 – 147 – X.
- [14] SIRŮČEK, P., et al. *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie (vývoj – současnost – výhledy)*. 1. vyd. Slaný: MELANDRIUM, 2007. ISBN 978-80-86175-03-4.
- [15] WITZOVÁ, I. *Důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. 1.vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů pro Institut pro evropskou politiku a ekonomiku, 2000. ISBN 80 – 85864 – 98 – 4.
- [16] ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie. Přínosy a náklady konvergence*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80 – 7179 – 472 – 4.
- [17] ZLÝ, B., et al. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2004. ISBN 80 – 248 – 0592 – 8.
- [18] ZLÝ, B. *Základy teorie Integračních procesů*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2004. ISBN 80 – 248 – 0657 – 6.
- [19] ŽÍDEK, L. *Transformace české ekonomiky 1989 – 2004*, 1 vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, ISBN 80-7179-922-X

Noviny

- [20] BERÁNEK, J., LUŇÁKOVÁ, Z. *Nabídka práce je největší v historii Česka*. Hospodářské noviny, 2007, č. 176, s. 1.
- [21] KUBÁTOVÁ, Z. *Průmysl překvapil dvouciferným růstem*. Hospodářské noviny, 2007, č. 176, s. 17.
- [22] LAVIČKA, V. *Ceny nabraly tempo v Evropě i USA*. Hospodářské noviny, 2007, č. 244, s. 22.
- [23] ZLÁMALOVÁ, L. *Evropa se chvěje obavou: krize je tu*. Hospodářské noviny, 2008, č. 12, s. 11.

Internetové zdroje

- [24] BusinessInf. *Vývoj zahraničního obchodu v roce 2003* [on-line]. 2008. [cit. 26.01.2004] Dostupné na Internetu: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/archiv-zahranicni-obchod/vyvoj-zahranicniho-obchodu-v-roce-2003/1001304/12704/>
- [25] BusinessInfo. *Zahraniční obchod ČR v prvním roce členství v Evropské unii* [on-line]. 2008. [cit. 08.06.2005] Dostupné na Internetu : <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/statistiky-zahranicniho-obchodu/zahranicni-obchod-ceske-republiky-v/1000453/34216/>
- [26] Businessinfo. *Konvergenční proces ve střední a východní Evropě a strukturální operace* [on-line]. 2008. [cit. 16.07.2007] Dostupné na Internetu: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/podnikatelske-prostredi/konvergenčni-proces-v-eu/1000520/45126>
- [27] Britské listy. *ČR vstupuje do roku 1998 se stínem doposud největší vládní krize* [on-line]. 2008. [cit. 1. 12. 2007]. Dostupné na Internetu: <http://www.blisty.cz/2007/11/30/art37601.html>
- [28] Český statistický úřad. *Zahraniční obchod : časové řady* [on-line]. 2008. [cit. 30.9. 2002]. Dostupné na Internetu : <http://www.czso.cz/csu/2001edicniplan.nsf/p/6005-01>

- [29] Český statistický úřad. *Zahraniční obchod* [on-line]. 2008. [cit. 13.12. 2006]
Dostupné na Internetu : <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/s/2007-6>
- [30] Český statistický úřad. *Zahraniční obchod České republiky za leden až prosinec 2004* [on-line]. 2008. [cit. 17.5. 2007]. Dostupné na Internetu:
<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/s/2004-6>
- [31] Český statistický úřad. *Zahraniční obchod České republiky za prosinec 2005* [on-line]. 2008. [cit. 17.5. 2007]. Dostupné na Internetu:
<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/s/2005-6>
- [32] Český statistický úřad. *Zahraniční obchod České republiky za leden až prosinec 2006* [on-line]. 2008. [cit. 17.5. 2007]. Dostupné na Internetu:
<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/6001-06>
- [33] Český statistický úřad. *Zahraniční obchod České republiky* [on-line]. 2008. [cit. 30.11. 2006]. Dostupné na Internetu:
<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/1116-06>
- [34] Český statistický úřad. *Zahraniční obchod se státy EU* [on-line]. 2008. [cit.28.11. 2007]. Dostupné na Internetu: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1145-07>
- [35] Český statistický úřad. *Výsledky referend a statistika* [on-line]. 2008. [cit. 19. 7. 2007].
Dostupné na internetu:
[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vysledky_referend_a_statistika/\\$File/referenda.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vysledky_referend_a_statistika/$File/referenda.pdf)
- [36] Český statistický úřad. *Zahraniční obchod ČR v letech 1993 – 2005* [on-line]. 2008.
[cit. 28. 10. 2006] Dostupné na Internetu:
[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/FE003907CF/\\$File/60060601.xls](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/FE003907CF/$File/60060601.xls)
- [37] Český statistický úřad. *Míra inflace* [on-line]. 2008. [cit. 11.2. 2008] Dostupné na Internetu: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mira_inflace

- [38] Český statistický úřad. *Mzdy, časové řady. Hrubá měsíční mzda* [on-line]. 2008. [cit. 27.11. 2007] Dostupné na Internetu: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pmz_cr
- [39] Český statistický úřad. *Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledku VŠPS – časové řady* [on-line]. 2008. [cit. 1.2. 2008]. Dostupné na Internetu : http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zam_cr
- [40] Český statistický úřad. *HDP, časové řady ukazatelů čtvrtletních účtů* [on-line]. 2008. [cit. 11.12. 2007] Dostupné na Internetu: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr
- [41] Český statistický úřad. *Makroekonomické údaje* [on-line]. 2008. [cit. 29.2. 2008] Dostupné na Internetu: http://www2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje
- [42] ČNB. *Přímé zahraniční investice 1998* [on-line]. 2008. [cit. 6. 2. 2008]. Dostupné na internetu: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/index.html
- [43] Česká národní banka. *Vývoj zahraničního obchodu v prvním roce po vstupu ČR do EU* [on-line]. 2008. [cit. 8. 6. 2005]. Dostupné na Internetu : http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2005/2005_cervenec/boxy_a_prilohy/c_05_cervenec_b2.html
- [44] Czech. *Hospodářství České republiky* [on-line]. 2008. [cit. 6. 2. 2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.czech.cz/cz/ekonomika-podnikani-veda/vseobecne-informace/hospodarstvi-rust-a-potencial/hospodarstvi-ceske-republiky/>
- [45] Estav. *Vývoj inflace v České republice* [on-line]. 2008. [cit. 10. 1. 2008]. Dostupné na internetu: <http://www.estav.cz/finance/inflace.html>

- [46] Euractiv. *Desetiletá analýza zahraničního obchodu v letech 1993-2002* [on-line]. 2008. [cit. 01.01.2004]. Dostupné na Internetu: <http://www.euractiv.cz/print.cgi?cid=1779&sid=60&pid=60>,
- [47] Euractiv. *Základní vývojové trendy zahraničního obchodu v letech 1993 – 2002* [on-line]. 2008. [cit. 01.01.2004] Dostupné na Internetu: <http://www.euractiv.cz/print.cgi?cid=1779&sid=60&pid=60>
- [48] Euroekonom. *HDP* [on-line]. 2008. [cit. 10. 1. 2008]. Dostupné na internetu: <http://www.euroekonom.cz/grafy-html/hdp-roky.html>
- [49] Euroekonom. *Hledání nejvyspělejší země roku 2007* [on-line]. 2008. [cit. 24. 12. 2007]. Dostupné na internetu: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-vyspelazeme07>
- [50] Europa. *Historie vstupu ČR do EU* [on-line]. 2008. [cit. 11. 2. 2008] Dostupné na internetu : http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm
- [51] Europa. *Politiky EU* [on-line]. 2008. [cit. 17. 1. 2008] Dostupné na internetu : http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/policies/index_cs.htm
- [52] Euroskop. *Asociační dohoda* [on-line]. 2008. [cit. 21. 3. 2003]. Dostupné na Internetu: <http://www.euroskop.cz/39504/clanek/asociacni-dohoda/>
- [53] Euroskop. *Klíčové předvstupní dokumenty* [on-line]. 2008. [cit. 10. 1. 2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.euroskop.cz/42793/115465/clanek/klicove-predvstupni-dokumenty/predvstupni-hodnoceni-cr/>
- [54] Eurostat. *Růst HDP, zaměstnanost v EU* [on-line]. 2008. [cit. 23. 1. 2008]. Dostupné na Internetu: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/&product=STRIND_ECOBAC&depth=2

- [55] Eurostat. *Míra nezaměstnanosti v EU* [on-line]. 2008. [cit. 23. 1. 2008]. Dostupné na Internetu:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/&product=STRIND_EMPLOI&deph=2
- [56] Eurostat. *Míra inflace v EU* [on-line]. 2008. [cit. 23. 1. 2008]. Dostupné na Internetu:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,39140985&_dad=portal&schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=STRIND_ECOBAC&root=STRIND_ECOBAC/ecobac/eb040
- [57] Eurostat. *Míra nezaměstnanosti podle věku, pohlaví, národnosti* [on-line]. 2008. [cit. 23. 1. 2008]. Dostupné na Internetu:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/retrieve/en/theme3/lfsq/lfsq_urgan?OutputDir=EJOutputDir_689&user=unknown&clientsessionid=2C0D43E8E7972D79B38E37CB81EE2A58.extraction-worker-1&OutputFile=lfsq_urgan.htm&OutputMode=U&NumberOfCells=168&Language=en&OutputMime=text%2Fhtml&
- [58] Finance. *Nezaměstnanost* [on-line]. 2008. [cit. 6. 2. 2008]. Dostupné na Internetu:
<http://www.finance.cz/ekonomika/prace/nezamestnanost/>
- [59] Hospodářská komora okresu Přerov. *Zahraniční obchod po vstupu do EU* [on-line]. 2008. [cit. 13. 3. 2008]. Dostupné na Internetu :
<http://www.hkprerov.cz/cs/hospodarska-komora/projekty/ukoncene/zahranicni-obchod-EU/#1>
- [60] Kurzy měn. *Historie kurzů* [on-line]. 2008. [cit. 25.2.2008]. Dostupné na Internetu:
<http://www.kurzy.cz/kurzy-men/kurzy.asp?A=H&KM=EUR&D1=1.1.2002&D2=25.2.2008&I=10>
- [61] Ministerstvo financí. *Pravidelná zpráva Evropské komise o ČR za rok 2000* [on-line]. 2008. [cit. 9. 4. 2008]. Dostupné na Internetu:
http://mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/evropska_unie_11245.html

- [62] Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Analýza ekonomického vývoje a odvětví v působnosti MPO v roce 2000* [on-line]. 2008. [cit. 29. 8. 2005]. Dostupné na Internetu: <http://www.mpo.cz/dokument2695.html>
- [63] Ministerstvo prům. a obchodu. *Analýza ekonomického vývoje a odvětví v působnosti MPO v roce 2001* [on-line]. 2008. [cit. 29. 8. 2005.]. Dostupné na internetu: <http://www.mpo.cz/dokument3085.html>
- [64] Ministerstvo prům. a obchodu. *Analýza ekonomického vývoje a odvětví v působnosti MPO v roce 2002* [on-line]. 2008. [cit. 29. 8. 2005]. Dostupné na internetu: <http://www.mpo.cz/dokument1833.html>
- [65] Ministerstvo prům. a obchodu. *Analýza ekonomického vývoje a odvětví v působnosti MPO v roce 2003* [on-line]. 2008. [cit. 6. 1. 2006]. Dostupné na Internetu: <http://www.mpo.cz/dokument1806.html>.
- [66] Ministerstvo prům. a obchodu. *Analýza ekonomického vývoje a odvětví v působnosti MPO v roce 2004* [on-line]. 2008. [cit.6.1.2006] .Dostupné na Internetu: <http://www.mpo.cz/dokument1795.html>
- [67] Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Analýzy vývoje ekonomiky ČR a odvětví v působnosti MPO v roce 2005* [on-line]. 2008. [cit. 9. 5. 2006]. Dostupné na Internetu: <http://www.mpo.cz/dokument7912.html>
- [68] Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Analýza vývoje ekonomiky ČR a odvětví v působnosti MPO v roce 2006* [on-line]. 2008. [cit. 27.4.2007] Dostupné na internetu: <http://www.mpo.cz/dokument19321.html>
- [69] Ministerstvo prům. a obchodu. *Analýza ekonomického vývoje ČR a odvětví v působnosti MPO v roce 2007* [on-line]. 2008. [cit. 12.10.2007]. Dostupné na internetu: <http://www.mpo.cz/dokument32302.html>

- [70] Ministerstvo zahraničních věcí. *Pravidelná zpráva Evropské komise o ČR za rok 2001* [on-line]. 2008. [cit. 9.4.2008] Dostupné na internetu: <http://www.mzv.cz/servis/soubor.asp?id=1626>
- [71] Česká zahraniční politika roku 1989. [on-line]. 2008. [cit. 18.2. 2008]. Dostupné na Internetu <http://www.hynek-fajmon.cz/cze/stranka.php?ID=1>
- [72] Středoevropské politické studie. *Pátá vlna rozšiřování. Standardní postup či nová metodika?* [on-line]. 2008. [cit. září 2003]. Dostupné na Internetu: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=177>
- [73] Wikipedia. *Kupónová privatizace* [on-line]. 2008. [cit. 7. 12. 2007]. Dostupné na Internetu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kup%C3%B3nov%C3%A1_privatizace
- [74] Wikipedia. *Seznam vlád České republiky* [on-line]. 2008. [5. 6. 2007]. Dostupné na internetu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_vl%C3%A1d_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky
- [75] Wikipedia. *Zánik Československa* [on-line]. 2008. [cit. 22. 2. 2008]. Dostupné na Internetu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1nik_%C4%8Ceskoslovenska
- [76] Wikipedia. *Parlamentní volby na Slovensku v roce 1992* [on-line]. 2008. [cit. 17. 2. 2008]. Dostupné na Internetu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Parlamentn%C3%AD_volby_na_Slovensku_v_roce_1992
- [77] Wikipedia . *Česká a Slovenská Federativní Republika* [on-line]. 2008. [cit. 13. 1. 2008]. Dostupné na Internetu: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_a_Slovensk%C3%A1_Federativn%C3%AD_Republika
- [78] Wikipedie. *Pražské jaro 1968* [on-line]. 2008. [cit. 25. 3. 2008]. Dostupné na Internetu: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pra%C5%BEBesk%C3%A9_jaro_1968#cite_note-13

Seznam použitých symbolů a zkratek

CEFTA	Středoevropská dohoda volného obchodu
ČNB	Česká národní banka
ČS	Československo
ČSFR	Česká a slovenská federativní republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
EK	Evropská komise
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ES	Evropská společenství
GSP	Systém všeobecných preferencí
HZDS	Hnutí za demokratické slovensko
KDS	Křesťansko demokratická strana
KDU – ČSL	Křesťansko demokratická unie – česká strana lidová
Mld.	miliarda
MMF	Mezinárodní měnový fond
NATO	Severoatlantická aliance
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
PPP	Parita kupní síly
PZI	Přímé zahraniční investice
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SNS	Společenství nezávislých států
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SVE	střední a východní Evropa
WTO	Světová obchodní organizace

Seznam grafů

Graf 1.1	Meziroční změna inflace v letech 1990 – 1995.....	9
Graf 1.2	Růst HDP v období 1994 – 1996.....	12
Graf 1.3	Míra nezaměstnanosti v ČR (v %).	12
Graf 1.4	Vývoj obchodní bilance ČR v období 1994 – 1996.....	12
Graf 1.5	Teritoriální struktura zahraničního obchodu v roce 1995.....	13
Graf 1.6	Vývoj obchodní bilance v letech 1993 – 2005	14
Graf 1.7	Míra nezaměstnanosti v letech 2000 – 2006	16
Graf 1.8	Průběh nezaměstnanosti v roce 2005	17
Graf 1.9	Inflace v zemích EU	18
Graf 1.10	Míra nezaměstnanosti v roce 2007	18
Graf 1.11	Růst ekonomiky 2008	19
Graf 1.12	Růst cen 2008	19
Graf 1.13	Tempo růstu HDP od roku 1992	24
Graf 2.1	Hlasování o vstupu ČR do EU.....	36
Graf 2.2	Poměr bilance běžného účtu k HDP v ČR.....	37
Graf 2.3	Průměrné hrubé měsíční mzdy v ČR v období 2000 – 2007.....	38
Graf 2.4	Míra inflace v období v ČR 2000 – 2007.....	39
Graf 2.5	Míra nezaměstnanosti v ČR.....	40
Graf 2.6	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR.....	41
Graf 2.7	Nezaměstnanost mužů v ČR	45
Graf 2.8	Nezaměstnanost žen v ČR	45
Graf 3.1	Příliv přímých zahraničních investic v období 1993 – 2000	52
Graf 3.2	Podíl jednotlivých skupin na zahraničním obchodu v roce 2003.....	54
Graf 3.3	Meziroční změny zahraničního obchodu v letech 2003 až 2005.....	57
Graf 3.4	Obchodní bilance před vstupem a po vstupu do EU.....	58

Seznam tabulek

Tab. 1.1 Podíly sektorů na tvorbě HDP v letech 1990 a 1998.....	11
Tab. 1.2 Struktura přílivu zahraničních investic	14
Tab. 1.3 Vývoj HDP a inflace v ČR	16
Tab. 1.4 Volby do České národní rady v roce 1992.....	21
Tab. 1.5 Volby do Slovenské národní rady v roce 1992.....	22
Tab. 1.6 Vývoj inflace od roku 1989.....	24
Tab. 2.1 12 nejvyspělejších zemí podle HDP na obyv. v roce 2007.....	28
Tab. 2.2 Míra inflace v nových členských zemích.....	39
Tab. 2.3 Míra nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15 – 24 let v nových členských zemích.....	41
Tab. 2.4 Přímé zahraniční investice v období 1998 – 2007.....	43
Tab. 2.5 Růst HDP v EU a ve 12 nových státech.....	44
Tab. 3.1 Podíl vybraných zemí na světové průmyslové výrobě v letech 1925 – 1929 a 1936 – 1938	47
Tab. 3.2 Teritoriální orientace zahraničního obchodu ČSR v letech 1948 – 1970.....	48
Tab. 3.3 Zahraniční obchod ČR v letech 1993 – 2001.....	49
Tab. 3.4 Podíl EU na vývozech a dovozech ČR	50

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové (bakalářské) práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé diplomové (bakalářské) práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou (bakalářskou) práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

.....

Seznam příloh

Příloha I	Postupné rozšiřování ES/EU
Příloha II	Kapitoly Screeningu
Příloha III	Referendum v kandidátských zemích o vstupu do EU v roce 2003
Příloha IV	Růst HDP v EU 15 a v ČR
Příloha V	HDP na osobu v PPP
Příloha VI	Míra inflace v zemích EU 15 a v ČR
Příloha VII	Míra nezaměstnanosti v EU 15 a v ČR
Příloha VIII	Míra nezaměstnanosti mladých ve věku 20 – 24 let v ČR
Příloha IX	Míra nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15 – 24 let v zemích EU 15 a v ČR
Příloha X	Zaměstnanost v EU a 12 nových státech
Příloha XI	Kurz koruny v letech 2000 – 2007
Příloha XII	Míra nezaměstnanosti v EU a 12 nových čl. státech
Příloha XIII	Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR před vstupem a rok po vstupu do EU
Příloha XIV	Komoditní struktura zahraničního obchodu ČR před vstupem a po vstupu do EU
Příloha XV	Zahraniční obchod s vybranými státy před a po vstupu do EU
Příloha XVI	Vývoj obchodní bilance od roku 1993 po současnost
Příloha XVII	Zahraniční obchod od roku 2003 do roku 2007 – celkový přehled
Příloha XVIII	Zahraniční obchod podle tříd SITC od roku 2004 do roku 2007
Příloha XIX	Obchodní bilance zahraničního obchodu podle tříd SITC od roku 2004 do roku 2007

Příloha I Postupné rozšiřování ES/EU

Rok	Počet států celkem	Staré čl. státy	Nové čl. státy
1952, 1958	6	-	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, SRN
1973	9	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemko, SRN	VB, Dánsko, Irsko
1981	10	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemko, SRN, VB, Dánsko, Irsko	Řecko
1986	12	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemko, SRN, VB, Dánsko, Irsko, Řecko,	Portugalsko, Španělsko
1995	15	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemko, SRN, VB, Dánsko, Irsko, Řecko, Portugalsko, Španělsko	Finsko, Rakousko, Švédsko
2004	25	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemko, SRN, VB, Dánsko, Irsko, Řecko, Portugalsko, Španělsko, Finsko, Rakousko, Švédsko	ČR, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko,
2007	27	Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemko, SRN, VB, Dánsko, Irsko, Řecko, Portugalsko, Španělsko, Finsko, Rakousko, Švédsko, ČR, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko,	Bulharsko, Rumunsko

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha II Kapitoly Screeningu

Pořadí	Název kapitoly	Pořadí	Název kapitoly
1.	Volný pohyb zboží	17.	Věda a výzkum
2.	Volný pohyb osob	18.	Vzdělávání a odborné školství
3	Volné poskytování služeb	19.	Telekomunikace informační technologie
4.	Volný pohyb kapitálu	20.	Kultura a audiovizuální politika
5.	Podnikové právo	21.	Regionální a strukturální politika
6.	Pravidla hospodářské soutěže	22.	Životní prostředí
7.	Zemědělství	23.	Ochrana spotřebitele a veřejného zdraví
8.	Rybolov	24.	Spolupráce v obl. Soudnictví a vnitra
9.	Dopravní politika	25.	Celní unie
10.	Daňová politika	26.	Vnější vztahy
11.	Hospodářská a monetární unie	27.	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
12.	Statistika	28.	Finanční kontrola
13.	Soc. politika a zaměstnanost	29.	Finanční a rozpočtová pravidla
14.	Energetika	30.	Instituce
15.	Průmyslová politika	31.	Ostatní
16.	Malé a střední podniky		

Zdroj: [16]

**Příloha III Referendum v kandidátských zemích o vstupu do EU v roce
2003**

Země	Volební účast v %	Hlasy pro vstup v %	Hlasy proti vstupu v %
Malta	91,00	53,63	46,35
Slovinsko	60,29	89,61	10,39
Maďarsko	45,62	83,76	16,24
Litva	63,37	91,07	8,93
Slovensko	52,15	92,46	6,2
Polsko	58,85	77,45	22,55
ČR	55,21	77,33	22,67
Estonsko	64,02	66,83	33,17
Lotyšsko	72,53	67,70	32,30

Zdroj: [40]

Příloha IV Růst HDP v EU 15 a v ČR (v %)

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27)	3.9	2.0	1.2	1.3	2.5	1.8	3.0	2.9
EU (25)	3.9	2.0	1.2	1.3	2.4	1.8	3.0	2.9
EU (15)	3.8	1.9	1.1	1.2	2.3	1.6	2.8	2.7
Eurozóna	3.8	1.9	0.9	0.8	2.0	1.5	2.8	2.6
Belgie	3.7	0.8	1.5	1.0	3.0	1.7	2.8	2.6
ČR	3.6	2.5	1.9	3.6	4.5	6.4	6.4	5.8
Dánsko	3.5	0.7	0.5	0.4	2.3	2.5	3.9	1.9
Finsko	5.0	2.6	1.6	1.8	3.7	2.8	4.9	4.3
Francie	3.9	1.9	1.0	1.1	2.5	1.7	2.0	1.9
Irsko	9.4	6.1	6.6	4.5	4.4	6.0	5.7	4.9
Itálie	3.6	1.8	0.3	0.0	1.2	0.1	1.9	1.9
Lucembursko	8.4	2.5	4.1	2.1	4.9	5.0	6.1	5.2
Německo	3.2	1.2	0.0	-0.2	1.1	0.8	2.9	2.5
Nizozemsko	3.9	1.9	0.1	0.3	2.2	1.5	3.0	3.5
Portugalsko	3.9	2.0	0.8	-0.8	1.5	6.7	1.2	1.8
Rakousko	3.4	0.8	0.9	1.2	2.3	2.0	3.3	3.3
Řecko	4.5	5.1	3.8	4.8	4.7	3.7	4.3	4.1
Španělsko	5.0	3.6	2.7	3.1	3.3	3.7	3.9	3.8
Švédsko	4.4	1.1	2.4	1.9	4.1	3.3	4.1	3.4
Velká Británie	3.8	2.4	2.1	2.8	3.3	1.8	2.9	3.1

Zdroj: [54]

Příloha V HDP na osobu v PPP v průměru EU 27
(v %)

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bulharsko	27,9	29,4	31,1	32,6	33,9	35,4	36,7	38,3
ČR	68,7	70,5	70,7	73,7	75,4	76,7	78,8	81,4
Estonsko	44,8	46,8	46,3	50,0	54,6	56,8	63,0	68,5
Kypr	89,1	91,3	89,6	89,3	90,7	92,8	92,1	91,8
Litva	39,4	41,6	44,2	49,1	50,6	53,3	56,3	60,0
Lotyšsko	36,8	38,9	41,4	43,5	45,8	50,0	54,2	58,9
Maďarsko	56,3	59,1	61,7	63,5	63,4	64,4	65,0	65,0
Malta	84,0	78,2	79,8	78,7	77,0	77,5	77,1	77,4
Polsko	48,4	46,7	48,5	49,1	50,8	51,3	52,4	54,6
Rumunsko	26,0	27,6	29,4	31,5	34,1	35,5	38,9	40,5
Slovensko	50,3	52,5	54,3	55,7	57,3	60,6	63,8	67,8
Slovinsko	78,9	79,0	81,3	82,5	85,4	87,0	88,0	90,8

Zdroj: [54]

Příloha VI Míra inflace v zemích EU 15 a v ČR
(v %)

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU	1,9	2,2	2,1	2,0	2,0	2,2	2,2	2,3
Eurozóna	2,1	2,3	2,2	2,1	2,1	2,2	2,3	2,1
Belgie	2,7	2,4	1,6	1,5	1,9	2,5	2,3	1,8
ČR	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6	1,6	2,1	3,0
Dánsko	2,7	2,3	2,4	2,0	0,9	1,7	1,9	1,7
Finsko	2,9	2,7	2,0	1,3	0,1	0,8	1,3	1,6
Francie	1,8	1,8	1,9	2,2	2,3	1,9	1,9	1,6
Irsko	5,3	4,0	4,7	4,0	2,3	2,2	2,7	:
Itálie	2,6	2,3	2,6	2,8	2,3	2,2	2,2	2,0
Lucembursko	3,8	2,4	2,1	2,5	3,2	3,8	3,0	2,7
Německo	1,4	1,9	1,4	1,0	1,8	1,9	1,9	2,3
Nizozemsko	2,3	5,1	3,9	2,2	1,4	1,5	1,7	1,6
Portugalsko	2,8	4,4	3,7	3,3	2,5	2,1	3,0	2,4
Rakousko	2,0	2,3	1,7	1,3	2,0	2,1	1,7	2,2
Řecko	2,9	3,7	3,9	3,4	3,0	3,5	3,3	3,0
Španělsko	3,5	2,8	3,6	3,1	3,1	3,4	3,6	2,8
Švédsko	1,3	2,7	1,9	2,3	1,0	0,8	1,5	1,7
Velká Británie	0,8	1,2	1,3	1,4	1,3	2,1	2,3	2,3

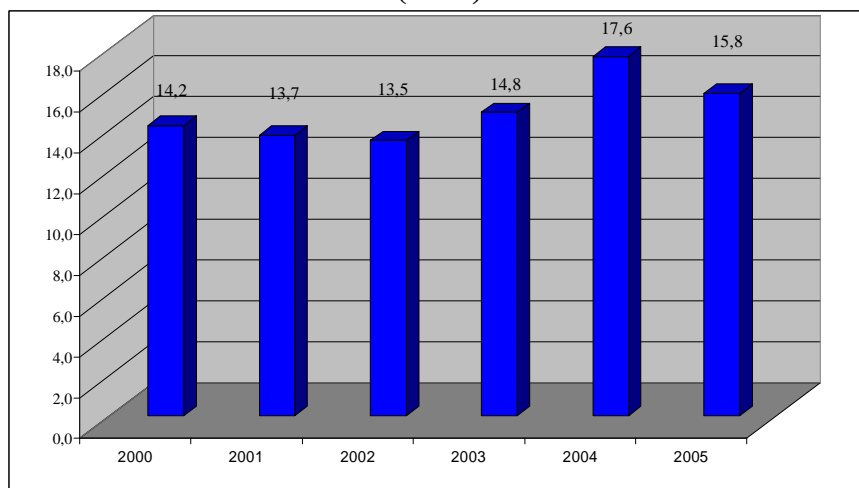
Zdroj: [57], vlastní úpravy

Příloha VII Míra nezaměstnanosti v EU 15 a v ČR
(v %)

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27)	8.6	8.5	8.9	8.9	9.0	8.9	8.2	7.1
EU (25)	8.6	8.4	8.7	9.0	9.0	8.9	8.2	7.2
EU (15)	7.7	7.2	7.6	7.9	8.0	8.1	7.7	7.0
Eurozóna	8.3	7.8	8.2	8.7	8.8	8.9	8.3	7.4
Belgie	6.9	6.6	7.5	8.2	8.4	8.4	8.2	7.5
ČR	8.7	8.0	7.3	7.8	8.3	7.9	7.1	5.3
Dánsko	4.3	4.5	4.6	5.4	5.5	4.8	3.9	3.7
Finsko	9.8	9.1	9.1	9.0	8.8	8.4	7.7	6.9
Francie	9.0	8.3	8.6	9.0	9.3	9.2	9.2	8.3
Irsko	4.2	4.0	4.5	4.7	4.5	4.3	4.4	4.5
Itálie	10.1	9.1	8.6	8.4	8.0	7.7	6.8	:
Lucembursko	2.3	2.0	2.7	3.7	5.1	4.5	4.7	4.9
Německo	7.5	7.6	8.4	9.3	9.7	10.7	9.8	8.4
Nizozemsko	2.8	2.2	2.8	3.7	4.6	4.7	3.9	3.2
Portugalsko	4.0	4.0	5.0	6.3	6.7	7.6	7.7	8.2
Rakousko	3.6	3.6	4.2	4.3	4.8	5.2	4.7	4.4
Řecko	11.2	10.7	10.3	9.7	10.5	9.8	8.9	:
Španělsko	11.1	10.3	11.1	11.1	10.6	9.2	8.5	8.3
Švédsko	5.6	4.9	4.9	5.6	6.3	7.4	7.1	6.1
VB	5.3	5.0	5.1	4.9	4.7	4.8	5.3	:

Zdroj: [56]

Příloha VIII Míra nezaměstnanosti mladých ve věku 20 – 24 let v ČR (v %)

Zdroj: [43], vlastní úpravy

**Příloha IX Míra nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15 – 24 let v zemích
EU 15 a v ČR
(v %)**

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Belgie	16,9	19,6	18,4	22,6	22,3	22,1	20,0
ČR	18,5	17,6	16,9	20,0	21,8	19,1	15,4
Dánsko	5,3	8,8	7,6	6,7	6,7	8,6	7,1
Finsko	17,2	16,2	17,2	18,5	16,8	16,1	14,4
Francie	:	:	:	20,8	21,2	21,9	22,0
Irsko	6,6	7,6	8,7	8,9	8,9	8,7	7,2
Itálie	30,5	28,4	27,6	27,5	24,7	24,3	22,6
Lucembursko	:	:	:	10,9	16,9	13,7	16,2
Německo	:	:	:	:	:	14,0	12,6
Nizozemsko	5,4	4,7	5,3	6,4	8,1	7,3	6,2
Portugalsko	8,4	10,2	13,4	15,8	15,8	16,4	17,9
Rakousko	5,3	5,8	5,9	7,4	9,8	10,1	8,1
Řecko	28,0	28,7	26,5	28,1	26,6	26,9	26,5
Španělsko	25,6	21,3	23,2	23,0	21,4	18,6	17,8
Švédsko	:	12,0	12,8	12,4	16,8	16,1	14,4
Velká Británie	12,6	12,2	12,3	18,9	12,5	13,8	13,7

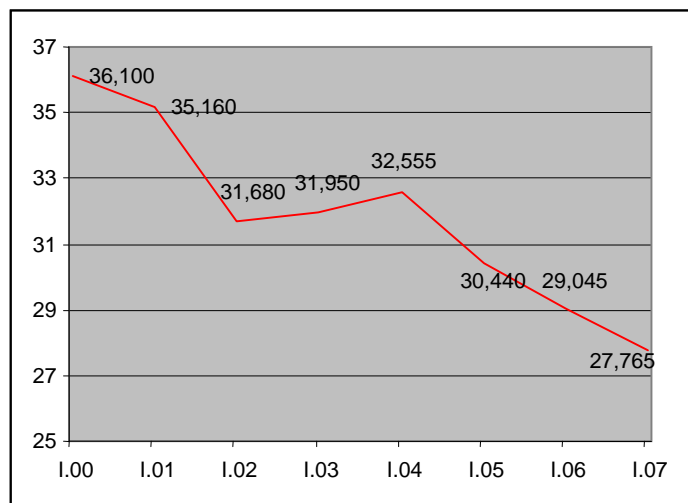
Zdroj: [58], vlastní úpravy. Pozn.: Data jsou vždy ke 4. čtvrtletí.

Příloha X Zaměstnanost v EU a 12 nových státech

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU (27)	62.2	62.5	62.3	62.6	62.9	63.5	64.5
EU (25)	62.4	62.8	62.8	63.0	63.3	64.0	64.8
EU (15)	63.4	64.0	64.2	64.4	64.8	65.4	66.2
Eurozóna(12)	61.5	62.2	62.4	62.7	63.1	63.8	64.8
Bulharsko	50.4	49.7	50.6	52.5	54.2	55.8	58.6
ČR	65.0	65.0	65.4	64.7	64.2	64.8	65.3
Estonsko	60.4	61.0	62.0	62.9	63.0	64.4	68.1
Kypr	65.7	67.8	68.6	69.2	68.9	68.5	69.6
Lotyšsko	57.5	58.6	60.4	61.8	62.3	63.3	66.3
Litva	59.1	57.5	59.9	61.1	61.2	62.6	63.6
Maďarsko	56.3	56.2	56.2	57.0	56.8	56.9	57.3
Malta	54.2	54.3	54.4	54.2	54.0	53.9	54.8
Polsko	55.0	53.4	51.5	51.2	51.7	52.8	54.5
Rumunsko	63.0	63.4	57.6	57.6	57.7	57.6	58.8
Slovinsko	62.8	63.8	63.4	62.6	65.3	66.0	66.6
Slovensko	56.8	56.8	56.8	57.7	57.0	57.7	59.4

Zdroj: [56]

**Příloha XI Kurz koruny v letech 2000 – 2007
(Kč/EUR)**

Zdroj: [60], vlastní úpravy

Příloha XII Míra nezaměstnanosti v EU a 12 nových čl. státech
(v %)

Země/ Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
EU (27)	8.6	8.5	8.5	8.9	8.9	9.0	8.2	7.5
EU (25)	8.6	8.4	8.7	9.0	9.0	8.9	8.2	7.2
EU (15)	7.7	7.2	7.6	7.9	8.0	8.1	7.7	7.0
Euro area (12)	8.3	7.8	8.2	8.7	8.8	8.9	8.3	7.4
Bulharsko	16.4	19.5	18.1	13.7	12.0	10.1	9.0	6.9
ČR	8.7	8.0	7.3	7.8	8.3	7.9	7.1	5.3
Estonsko	12.8	12.4	10.3	10.0	9.7	7.9	5.9	4.9
Kypr	4.9	3.8	3.6	4.1	4.6	5.2	4.6	3.9
Lotyšsko	13.7	12.6	12.2	10.5	10.4	8.9	6.8	5.9
Litva	16.4	16.5	13.5	12.4	11.4	8.3	5.6	4.3
Maďarsko	6.4	5.7	5.8	5.9	6.1	7.2	7.5	7.2
Malta	6.7	7.6	7.5	7.6	7.4	7.3	7.3	6.3
Polsko	16.1	18.2	19.9	19.6	19.0	17.7	13.8	9.6
Rumunsko	7.2	6.6	8.4	7.0	8.1	7.2	7.3	6.7
Slovinsko	6.7	6.2	6.3	6.7	6.3	6.5	6.0	4.7
Slovensko	18.8	19.3	18.7	17.6	18.2	16.3	13.4	11.3

Zdroj: [55]

**Příloha XIII Teritoriální struktura zahraničního obchodu ČR před
vstupem a rok po vstupu do EU
(v mil. Kč.)**

	Květen 2003 až duben 2004		Květen 2004 až duben 2005	
	v mil.Kč	podíl v %	v mil.Kč	podíl v %
VÝVOZ celkem	1 446 416	100,0	1 790 177	100,0
<i>v tom:</i>				
- vyspělé tržní ekonomiky	1 332 072	92,1	1 633 477	91,2
<i>z toho: EU25</i>	1 249 409	86,4	1 530 987	85,5
- rozvojové ekonomiky	42 512	2,9	58 284	3,3
- evropské tranzitivní ekonomiky	30 449	2,1	41 841	2,3
- Společenství nezávislých států	29 863	2,1	48 398	2,7
- ostatní ³⁾	8 704	0,6	7 173	0,4
- nespecifikováno	2 816	0,2	1 003	0,1
DOVOZ celkem	1 513 703	100,0	1 778 974	100,0
<i>v tom:</i>				
- vyspělé tržní ekonomiky	1 219 026	80,5	1 461 856	82,2
<i>z toho: EU25</i>	1 078 505	71,2	1 274 726	71,7
- rozvojové ekonomiky	110 308	7,3	102 530	5,8
- evropské tranzitivní ekonomiky	8 936	0,6	12 328	0,7
- Společenství nezávislých států	88 981	5,9	111 757	6,3
- ostatní ³⁾	85 207	5,6	86 909	4,9
- nespecifikováno	1 245	0,1	3 595	0,2
BILANCE celkem	-67 287		11 203	
<i>v tom:</i>				
- vyspělé tržní ekonomiky	113 046		171 620	
<i>z toho: EU25</i>	170 905		256 261	
- rozvojové ekonomiky	-67 796		-44 246	
- evropské tranzitivní ekonomiky	21 513		29 513	
- Společenství nezávislých států	-59 118		-63 359	
- ostatní ³⁾	-76 504		-79 735	
- nespecifikováno	1 571		-2 591	

Zdroj: [29], Pozn.: ³⁾ Čína, S. Korea, Kuba, Laos, Mongolsko, Vietnam.

**Příloha XIV Komoditní struktura zahraničního obchodu ČR před vstupem a po vstupu do EU
(v mil. Kč)**

Třídy SITC, rev. 3	Celkem	Potraviny a živá zvířata	Nápoje a tabák	Surové materiály, nepoživatelné, s výjimkou paliv	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	Chemikálie a příbuzné výrobky, j.n.	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	Stroje a dopravní prostředky	Průmyslové spotřební zboží	Komodity a předměty obchodu, j.n.
	0-9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
před vstupem (květen 2003 – duben 2004)											
vývoz	1 446 416	38 316	8 239	40 320	41 984	1 002	83 498	334 199	726 661	170 533	1 662
dovoz	1 513 703	60 926	8 222	43 752	104 337	3 797	175 543	308 710	647 377	160 679	360
balance	-67 287	-22 610	17	-3 432	-62 352	-2 795	-92 045	25 489	79 285	9 855	1 302
podíl na vývozu v %	100,0	2,6	0,6	2,8	2,9	0,1	5,8	23,1	50,2	11,8	0,1
podíl na dovozu v %	100,0	4,0	0,5	2,9	6,9	0,3	11,6	20,4	42,8	10,6	0,0
po vstupu (květen 2004 – duben 2005)											
vývoz	1 790 177	52 157	9 235	49 830	51 390	1 179	111 194	401 180	912 628	200 747	636
dovoz	1 778 974	73 493	11 387	55 999	135 322	3 998	194 181	370 425	738 800	194 252	1 116
balance	11 203	-21 336	-2 152	-6 169	-83 932	-2 819	-82 987	30 755	173 828	6 495	-480
podíl na vývozu v %	100,0	2,9	0,5	2,8	2,9	0,1	6,2	22,4	51,0	11,2	0,0
podíl na dovozu v %	100,0	4,1	0,6	3,1	7,6	0,2	10,9	20,8	41,5	10,9	0,1

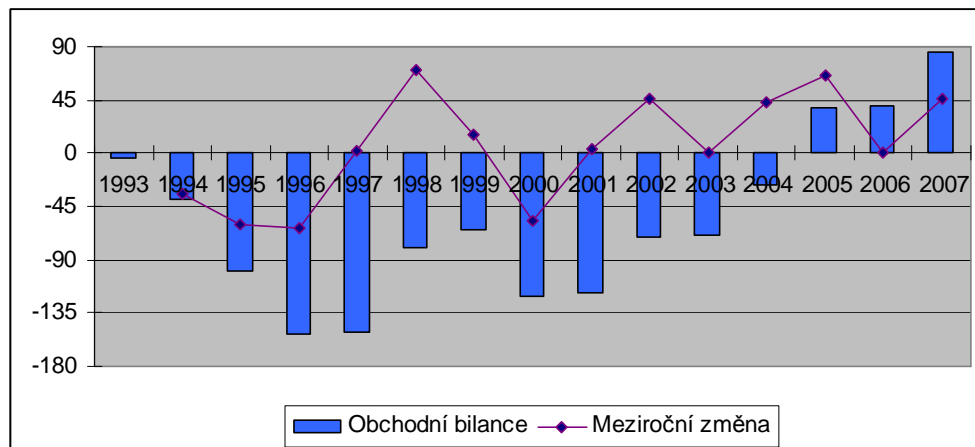
Zdroj: [28]

**Příloha XV Zahraniční obchod s vybranými státy před a po vstupu do EU
(v mil. Kč)**

	Vývoz		Dovoz		Bilance	
	2003/05- 2004/04	2004/05- 2005/04	2003/05- 2004/04	2004/05- 2005/04	2003/05- 2004/04	2004/05- 2005/04
Celkem	1 446 416	1 790 177	1 513 703	1 778 974	-67 287	11 203
z toho:						
- státy EU25	1 249 409	1 530 987	1 078 505	1 274 726	170 905	256 261
Belgie	33 330	47 441	30 185	35 091	3 145	12 350
Francie	66 118	86 959	74 499	82 702	-8 380	4 257
Itálie	64 932	75 613	81 360	92 202	-16 428	-16 589
Maďarsko	34 595	51 173	31 574	37 199	3 021	13 974
Německo	536 224	638 893	489 616	556 412	46 607	82 481
Nizozemsko	59 660	72 946	33 722	55 997	25 938	16 949
Polsko	72 298	94 399	65 447	86 400	6 851	7 999
Rakousko	91 506	103 353	64 338	69 900	27 168	33 453
Slovensko	114 208	154 640	75 820	98 693	38 388	55 947
Spojené království	75 645	79 388	40 931	50 431	34 714	28 958
Španělsko	30 647	41 884	27 300	36 762	3 347	5 122
- státy mimo EU 25						
Čína	7 793	6 194	83 390	84 186	-75 597	-77 993
Japonsko	4 943	6 391	38 373	59 935	-33 430	-53 544
Malajsie	817	1 125	18 145	11 854	-17 328	-10 730
Rusko	16 818	28 293	67 539	79 031	-50 721	-50 738
Spojené státy	34 039	41 756	46 633	63 069	-12 594	-21 313

Zdroj: [34]

**Příloha XVI Vývoj obchodní bilance od roku 1993 po současnost
(v mld. Kč)**

Zdroj: [36], vlastní úpravy

**Příloha XVII Zahraniční obchod od roku 2003 do roku 2007 – celkový
přehled
(v mil. Kč)**

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	2007
Obrat celkem	2 811 653	3 414 023	3 700 999	4 234 953	4 846 098
<i>v tom:</i>					
-vyspělé tržní ekonomiky	2 423 467	2 962 880	3 161 724	3 578 432	4 130 018
<i>z toho: EU25/EU27</i>	<i>2 211 740</i>	<i>2 698 553</i>	<i>2 871 467</i>	<i>3 262 405</i>	<i>3 776 963</i>
-rozvojové ekonomiky	146 375	159 525	171 261	188 176	223 833
-evropské tranzitivní ekonomiky	36 679	49 143	60 458	75 708	28 187
-Společenství nezávislých států	115 002	140 826	198 971	247 445	249 927
-ostatní²⁾	84 700	98 136	105 204	141 495	204 660
-nespecifikováno	5 430	3 512	3 381	3 696	9 473
Vývoz celkem	1 440 723	1 696 709	1 871 439	2 141 110	2 466 096
<i>v tom:</i>					
-vyspělé tržní ekonomiky	1 160 847	1 554 471	1 691 244	1 927 379	2 244 806
<i>z toho: EU25/EU 27</i>	<i>1 028 641</i>	<i>1 458 936</i>	<i>1 576 322</i>	<i>1 796 460</i>	<i>2 099 215</i>
-rozvojové ekonomiky	106 432	53 446	66 432	71 279	85 549
-evropské tranzitivní ekonomiky	8 112	38 095	45 907	56 289	20 705
-Společenství nezávislých států	86 722	41 667	58 518	74 590	92 574
-ostatní²⁾	76 951	7 892	8 066	10 465	15 877
-nespecifikováno	1 659	1 138	1 271	1 109	6 585
Dovoz celkem	1 370 930	1 717 314	1 829 561	2 093 842	2 380 002
<i>v tom:</i>					
-vyspělé tržní ekonomiky	1 262 620	1 408 409	1 470 480	1 651 053	1 885 212
<i>z toho: EU25/EU27</i>	<i>1 183 098</i>	<i>1 239 618</i>	<i>1 295 145</i>	<i>1 465 945</i>	<i>1 677 748</i>
-rozvojové ekonomiky	39 942	106 080	104 829	116 897	138 284
-evropské tranzitivní ekonomiky	28 566	11 047	14 551	19 419	7 482
-Společenství nezávislých států	28 280	99 159	140 453	172 855	157 352
-ostatní²⁾	7 750	90 244	97 137	131 030	188 783
-nespecifikováno	3 771	2 375	2 110	2 587	2 888
Bilance celkem	-69 793	-20 606	41 878	47 286	86 094
<i>v tom:</i>					
-vyspělé tržní ekonomiky	101 773	146 062	220 764	276 326	359 593
<i>z toho: EU25/EU27</i>	<i>154 457</i>	<i>219 318</i>	<i>281 177</i>	<i>330 515</i>	<i>421 466</i>
-rozvojové ekonomiky	-66 490	-52 634	-38 397	-45 618	-52 735
-evropské tranzitivní ekonomiky	20 454	27 048	31 357	36 870	13 223
-Společenství nezávislých států	-58 442	-57 493	-81 936	-98 265	-64 778
-ostatní²⁾	-69 201	-82 352	-89 071	-120 566	-172 906
-nespecifikováno	2 112	-1 237	-839	-1 479	3 697

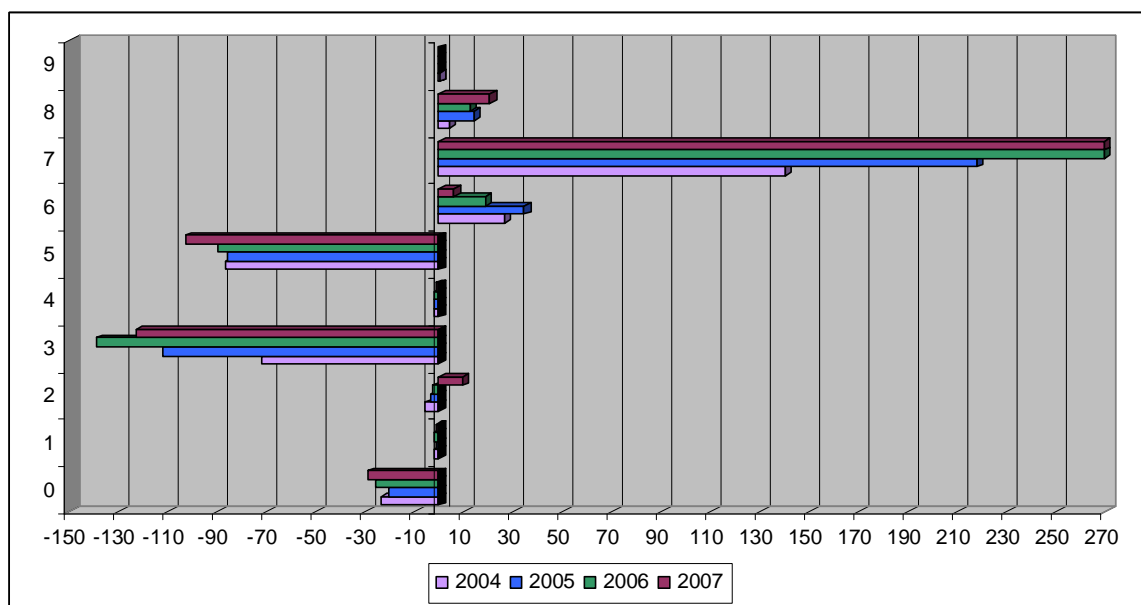
Zdroj: [30],[31], [32], [33], Pozn.: ²⁾ Čína, KLDK, Kuba, Laos, Mongolsko, Vietnam

Příloha XVIII Zahraniční obchod podle tříd SITC od roku 2004 do roku 2007
(v mil. Kč)

		SITC: 0-9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2004	Dovoz	1 717 314	70 669	10 641	52 961	120 510	4 072	191 512	361 431	716 105	188 672	741
	Vývoz	1 696 709	47 143	8 686	47 247	48 644	2 199	105 112	387 737	856 435	192 629	876
	Bilance	-20 606	-23 526	-1 955	-5 714	-71 866	-1 872	-86 400	26 306	140 330	3 957	134
	Podíl na dovozu v %	100,0	4,1	0,6	3,1	7,0	0,2	11,2	21,0	41,7	11,0	0,0
	Podíl na vývozu v %	100,0	2,8	0,5	2,8	2,9	0,1	6,2	22,9	50,5	11,4	0,1
2005	Vývoz	1 871 439	60 412	10 664	46 729	57 189	1 749	117 752	406 354	959 106	210 990	494
	Dovoz	1 829 561	80 962	11 683	50 135	169 588	3 616	203 332	371 802	740 637	196 846	959
	Bilance	41 878	-20 551	-1 018	-3 406	-112 399	-1 867	-85 581	34 552	218 469	14 144	-465
	Podíl na vývozu v %	100,0	3,2	0,6	2,5	3,1	0,1	6,3	21,7	51,2	11,3	0,0
	Podíl na dovozu v %	100,0	4,4	0,6	2,7	9,3	0,2	11,1	20,3	40,5	10,8	0,1
2006	Vývoz	2 141 110	62 388	10 855	54 466	62 520	1 952	128 970	447 265	1 136 357	235 698	641
	Dovoz	2 093 842	88 182	13 080	57 069	201 421	3 902	218 622	428 208	859 484	222 778	1 096
	Bilance	47 268	-25 794	-2 225	-2 603	-138 902	-1 950	-89 652	19 057	276 873	12 920	-455
	Podíl na vývozu v %	100,0	2,9	0,5	2,5	2,9	0,1	6,0	20,9	53,1	11,0	0,0
	Podíl na dovozu v %	100,0	4,2	0,6	2,7	9,6	0,2	10,4	20,5	41,0	10,6	0,1
2007	Vývoz	2 466 096	73 250	14 637	65 505	68 493	1 855	145 479	505 125	1 330 908	260 011	834
	Dovoz	2 380 002	102 214	15 713	55 907	191 105	3 279	248 178	499 025	1 023 953	239 329	1 299
	Bilance	86 094	-28 963	-1 076	9 599	-122 613	-1 424	-102 699	6 100	306 955	20 682	-465
	Podíl na vývozu v %	100,0	3,0	0,6	2,7	2,8	0,1	5,9	20,5	54,0	10,5	0,0
	Podíl na dovozu v %	100,0	4,3	0,7	2,3	8,0	0,1	10,4	21,0	43,0	10,1	0,1

Zdroj:[30], [31], [32], [33]

**Příloha XIX Obchodní bilance zahraničního obchodu podle tříd SITC od roku 2004 do roku 2007
(v mld. Kč)**

Zdroj: [28], vlastní úpravy